

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΙ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Καταπολεμούσα τα έσφι των οδόντων έσικαθίσματα

Θέλετε να έχετε λευκότερους, άφαιότερους οδόντας; Ίδου μία νέα μέθοδος όπως το έπιτύχητε.

Έάν ζητήτε νέαν άμμορριά και νέα θέλγητρα, δοκιμάσατε τον νέον τούτον τρόπον.

Ψάυσατε τους οδόντας σας διά τής γλώσσης, και θα αισθανθήτε την παρουσίαν έπικαθίσματος· έν είδος όλισθηρού έπιστρώματος.

Έφ' όσον τα έπικαθίσματα διατηρούνται επί των οδόντων, τό μειδιάμά σας έλνε έστερημέ-

νον πάση: χάριτος

Σήμερον έφευρέθη ή Πέφοντεν νέον είδος οδοντόπαστας 'Αποσυνθέτει τα έπικαθίσματα. Διατηρεί τους οδόντας στυλποτάτους.

Δοκιμάσατε την Πέφοντεν. Ίδέτε πόσον καθαροί φαίνονται οι οδόντες σας κατόπιν χρήσεως. Ολίγων ήμερών χρήσις τής οδοντόπαστας ταύτης θα σας καταπέιση καθ' όλοκληρίαν περί τής άποτελεσματικότητός της.

Αγοράσατε σήμερα την οδοντόπασταν ταύτην.

Pepsodent ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
ΣΗΜΑ

ΠΕΨΟΝΤΕΝ ή νέα 'Αμερικανική οδοντόπαστα
Γεν. Αντιπρόσωπος Π. ΠΕΡΟΓΛΟΥ, Πλατεία Όμονοίας 3—'Αθήνα

ΑΓΟΡΑΣΩ γραμματόσημα οιασδήποτε αξίας εις τας πλέον συμφερούσας τιμάς, άσφράγιστα και έσφραγισμένα.
ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΠΟΝ γραμματοσήμων. Δίδω δάνεια επί γραμματοσήμων (συλλογών, στόκ, κλπ.) Ένδιαφέρομαι διά παλαιάς έπιστολάς με γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθμώνος, Όδός Γερμανού Παλαιών Πατρών

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΓΚΡΕΚΑ

Έσφι ώραία με την
ELIDA

Μαλλιά ζωηρά και σαν με-
τάξι μόνον με τό: **Shampoo Elida** Τό σαπούνι τά
βλάπτει. Είς τό κουρείον,
εις τό σπίτι πλένετε τά
μαλλιά σας μόνον με
Shampoo Elida τό
όποιον δέν περιέχει σόδα.

ΤΙΜΗ ΦΑΚΕΛΛΟΥ

Δρχ. 8 - Δύο πλούσιματα

Shampoo

ΓΚΡΕΚΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 54
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Έτησία Δρ. 200
Έξάμηνος 100
Τρίμηνος 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΠΩΣ ΕΚΦΡΑΖΕΤΑΙ Ο ΡΟΜΑΙΝ ΡΟΛΛΑΝ ΓΙΑ ΤΟ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

αίώνας μας είδε ν' ανα-
πτύσσεται ένα δραμα-
τικό είδος που στάθηκε
άπειρος τυχερό: τό ά-
στικό δράμα. Βγαλμένο
άπό την μελοδραματική
κωμωδία του 18ου αιώ-
νος, τό είδος αυτό προερ-
χόταν άπό μία βαθειά
μεταβολή τής κοινωνίας: άπό τό ανέ-
θασμα μίας τάξεως στην εξουσία. Η
εύλογη άλλως τε έπιτυχία του—ανε-
ξάρτητα άπό κάθε προσωπική αντιπά-
θεια—ώφειλετο στο ότι αντιπροσώπευε
την ψυχή τής νικήτριας αυτής τάξεως,
τά προβλήματά της και τις άνησυχίες
της. Τίποτε όρθότερο για την τέχνη
άπό του ν' αποβαίνει ή έρμηνευτής τής
σύγχρονης ζωής.

Ατυχώς ή άστική τάξη του 19ου
αίωνος, έντελώς διαφορετική άπό εκεί-
νη του 16ου και του 17ου, άσχολεϊται
περισσότερο με πρακτικά ζητήματα
παρά με ζητήματα ανιδιοτελή και μά-
λιστα καλλιτεχνικά. Αυτό κανείς τό αν-
τιλαμβάνεται με δυσάρεσκεια άπό τό
θέατρο που την αντικατοπτρίζει. Οι άν-
τιπρόσωποι της, ό Augier και ό Δου-
μας υίός δέν πάσχισαν καθόλου να δη-
μιουργήσουν χαρακτήρες, σαν τον Μο-
λιέρο, ή καταστάσεις, καθώς ήθελε ό
Diderot, όπου θα παρουσιάζοντο οι
οικογενειακές τραγωδίες και οι άτομι-
κές συμφορές: κι όταν ακόμα έτυχε να
τό κατορθώσουν αυτό, ποτέ δέν πέτυ-
χαν θριαμβευτικά. Έκείνο που πρωτεύει

άπό κάθε τι σ' αυτούς είναι μερικά προ-
βλήματα οικογενειακής και κοινωνικής
ζωής, που ή καινούργια κοινωνία πα-
ρουσιάζει χωρίς όμως να θρίσκη και τη
λύση τους. Είναι φυσικό παρόμοια έργα
να έπροκάλεσαν ζωηρόν ενδιαφέρον

Ρομαίν Ρολλάν
Γελοιογραφία τής «Οθμανιτέ»

στην εποχή τους είναι επίσης φυσικό
τά έργα αυτά να σβύνουν με την εποχή
τους, όταν άντλούν την αξία τους άπό

μια «θέση» (*) κι όχι άπό τή ζωή:
διότι μία κοινωνική μεταρρύθμιση είν'
άρκητή για ν' αποβή ένα θέμα χωρίς
ένδιαφέρον. Τό θεατρικό αυτό είδος
είναι ίσως ώφέλιμο στην κοινωνία και
για την τελειοποίησή της: μπορεί μά-
λιστα να ναι ώφέλιμο και στο κοινό
διότι τό αναγκάζει να σκέπτεται. Πρέ-
πει όμως διαρκώς ν' ανανεώνεται. Μο-
λονότι είναι ό καθρέφτης ενός κόσμου
που διαρκώς εξελίσσεται, αν και απο-
βαίνει ή βοηθός και ό σύμβουλος των
νομομαθών και των νομοθετών, αν και
χτυπά πληγές προερχόμενες άπό τις
κακοήθειες τής σύγχρονης οργάνωσης,
που ένας επίδεσμος μπορεί να κατα-
πραύνη—έν τούτοις όλα του τά θέματα
ξεπέφτουν πάνω στα εϊκοσι ή στα
τριάντα χρόνια: διότι λίγα έχουν αιώσιο
βάθος: κι αν ίσως υπάρχουν ένα-δυό
τέτοια, δέν βλέπω καμμιά μεγαλοφυΐα
να τους έδωσε την αιώνια σφραγίδα της.
Είναι μία τέχνη ούσιωδώς μεταβατική
ή σημερινή της δύναμη αποβαίνει ή
αύριανή της αδυναμία, και αν τό θεατρό
μας του λαού άπευθύνετο τώρα σ' αυτή,
θα χρειαζόταν ένα καινούργιο δραματο-
λόγιο. Διότι τί ενδιαφέρον θα είχανε
για τό λαό άστικά προβλήματα, περι-
οριζόμενα στον άστικό κόσμο; Θα έπρεπε,
διατηρώντας τό είδος, να τό ανανεώνης
άμέσως, και να τό προσαρμόζης στις
καινούργιες συνθήκες.

Προσθέτω ότι αν τό προηγούμενο

(*) These

ΑΠΟ ΤΑ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΦΕΤΕΙΝΟΥ ΦΙΛΛΟΛΟΓΕΙΟΥ

ΣΕ ΜΙΑ ΚΩΧΗ

Σὲ μὰ κώχη πανιέρομη
τὸρφανὸ τὸχουν θάφει.
Καντηλάκι δὲ βρέθηκε
μὰ ψυχὴ νὰ τοῦ ἀνάψη.

Δὲν ταράζει τὸν ὕπνο του
οὔτε γέλιο οὔτε θοῆνος.

Κι' ὁ σταυρὸς, ποὺ τοῦ βάλανε,
σάπιος γέρονε κ' ἐκεῖνος.

Μιὰν αὐγούλα ποὺ πέρασα,
δὺὸ κλαδάκια ταιριάζω
καὶ σταυρὸ στὸ κεφάλι του
γονατίζω καὶ βάζω.

Καὶ μὰ φούχτα δροσόλουστα
τῶν ἀγρῶν λουλουδάκια
σὰν στεφάνι τὰ τύλιξα
στοῦ σταυροῦ τὰ κλαδάκια.

Σάφνου ἢ κώχη ἢ πανιέρομη
πῶς γεμίζει τραγούδια!
Νά, πουλάκια, ποὺ παίζονε,
νά, λευκὰ πεταλούδια

Κ' ἕνας ἥλιος δλόχρυσος
Πλημμυρᾶ στὸ στεφάνι
καὶ τὶς στάλες, ποὺ κρέμονται,
καντηλάκια τὶς κάνει.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΕΡΗΜΟ ΧΩΡΙΟ

Δάμνον σιάσπρόδολλα νερὰ τοῦ πελάγου τὰρπάγια
καὶ μυρωδάτες, δροσερὲς ἀργοπεροῦν οἱ αἰθρες
τὰ χοροπούλια πλάνταξαν στὶς στοιχειωμένες κρύφτες

καὶ τὸ φεγγάρι τοῦ χαμηλοῦ γέρονε νὰ βασιλέψη..
Σέρνει τὰ πρωτοοργώματα τάλετρι ὁ ζευγολάτης
κι' ὁ τσέλιγκας χλωρὸ τυρὶ γιομίζει τὸ καδοῦλι

τῶν λεβαδειῶν ὁ βασιλεῖας κι' ὁ ἀρχοντίας τῶν λόγκων
πῆραν τὶς σιράτες κοπελλιές, γερόντιου παλληκάρι
καὶ τὸ χωριὸ ρημώθηκε καὶ τὸ χωριὸ ἀπαντέχει!

Μ. ΚΑΛΛΟΝΑΙΟΣ

σθητο σὲ κάθε ἐντύπωση, εἶναι ὁ λαὸς
αὐτὸς ποὺ παρέμεινε παιδικὸς παρ'
ὅλες τὶς ἀτιμώσεις καὶ τὶς ἀθλιότητες,
ἀναπολεῖ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου:
«Πᾶς τις ὁ σκαγδαλίζων ἕνα τῶν παι-
δίων τούτων...»

Ἄλλως τε, ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι
σ' ἕνα θέατρο πραγματικὰ προσιτὸ σ'
ὄλους, ὅπου ἄντρες, γυναῖκες καὶ παι-
διὰ θὰ ἦσαν συναθροισμένοι οἰκογενεια-

κῶς, τὸ κοινὸν θὰ εἶταν σὲ θέσιν νὰ
ἐξελέγξῃ μόνον του καὶ νὰ ἐπιβάλῃ στὴ
σκηνὴν τὸ σεβασμὸ σὲ κάθε τί ποὺ
ἀπαιτεῖ σεβασμὸ. Τὸ ἐνστικτο τῆς αὐτο-
συντηρήσεως εἶναι δύναμις ἐξαιρετικὰ
ἰσχυρὰ: ἕνας λαὸς ὑγιὲς δὲν παρασύ-
ρεται στὴν καταστροφὴ «ἐλαφρᾶ τῆ
καρδία» σὰν συρφετὸς ἀχρήστων.

Μεταφρ. ΓΕΩΡΓ. Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

εἶδος: τὸ ποιητικὸ δρᾶμα, ἐστρεφεῖτο
κοινῆς λογικῆς καὶ ἀλήθειας, ἐτοῦτο
εἶν' ἀπογομνωμένο ἀπὸ ποίηση. Εἶναι
πνιγμένο, πεζότατο, καὶ ὅπως ἡ κωμω-
δία, δὲν προσφέρει καὶ αὐτὸ μὴ τροφή-
δσοζουμερὴ καὶ ἀνεῖναι-ἀρκετὰ θρεπτικὴ
σ' ἕνα ἔθνος ποὺ πρέπει νὰ περάσῃ ἀπ'
ἕνα σταθμὸ τραχὺ καὶ ἐπικίνδυνον καὶ ποὺ
ἔχει ἀνάγκη ὅλες του οἱ δυνάμεις νὰ
κινητοποιηθοῦν. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ
χρόνια γίνηκαν μερικὲς σημαντικὲς ἀπό-
πειρες στὴ χώρα μας—δὲν μιλῶ γιὰ τὸ
ἐξωτερικὸ—ὥστε τὸ ἀστικὸ θέατρο νὰ
γίνῃ κτῆμα τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ποιήσεως
μαζί. Μολονότι βλέπει κανεὶς σ' αὐτὲς
νὰ ὑποφώσκουν τὰ προβλήματα καὶ ἡ
λαϊκὴ ψυχὴ, ἐν τούτοις οἱ περισσότερες
φέρνουν τὴ σφραγίδα τοῦ ὀλιγώτερον
λαϊκοῦ καὶ περισσότερον ἀριστοκρατι-
κοῦ πνεύματος ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ.

«Τὸ δεῖπνο τοῦ λέοντος» τοῦ κ. Ντέ
Κυρέλ, εἶναι τὸ τρανότερον παράδειγμα.
Δὲν μιλῶ γιὰ τὴν σύγχρονη κωμωδία.
Δὲν στερεῖται ταλάντου. Ἄλλὰ, λεπτε-
πίλεπτη καὶ ἀνούσια, αἰσθηματικὴ καὶ
διεφθαρμένη, εἶναι ὅ,τι καὶ τὸ κοινὸ
της: ἕνας ἀστικὸς κόσμος ὀκνηρὸς καὶ
ἐκφυλισμένος, ποὺ δὲν ἔχει πιά τὴ δύ-
ναμη οὔτε ν' ἀγαπήσῃ, οὔτε νὰ μισήσῃ,
οὔτε νὰ κρίνῃ, οὔτε νὰ ἐπιθυμήσῃ ὅ,τι
δήποτε.

Ταλαντεύεται ἀναποφάσιτος μεταξὺ
τῶν μωρολογιῶν καὶ τῆς πορνογραφίας,
καὶ κάποτε μάλιστα συνενώνει καὶ τὰ
δὺὸ σ' ἕνα κρᾶμα ἀηδὲς καὶ βλακῶδες.
Τὸ θέατρο αὐτὸ δὲν ἀντιπροσώπευσε
ποτέ του τὸ ἔθνος. Εἶναι ὕβρις γιὰ τὸ
ἔθνος. Θυμᾶμαι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ
τὴν περιφρόνησιν ποὺ αἰσθάνθηκα ὅταν,
φθάνοντας στὸ Παρίσι γιὰ πρώτη φορά,
ἀνεκάλυψα τὴν τέχνην τῶν παρισινῶν
βουλευθάρτων. Ἡ ἀγανάκτησις ἐξατμί-
στηκε μὰ ἡ περιφρόνησιν μου ἀπόμεινε.
Ἐνα παρόμοιο θέατρο μᾶς ἀτιμᾶζει
λόγῳ ἀκριβῶς τῆς φήμης του. Εἶναι ὁ
οἶκος ἀνοχῆς τῆς Εὐρώπης. Ἄμα αὐτὸ
τοῦ ἀρέσῃ, ἄς ἐξακολουθῇ νὰ σαπίζῃ
τὴν κοσμοπολιτικὴν πελατεία του: δικὸς
του αὐτὸς λογαριασμὸς ἢ χυδαία αὐτῆ,
μὰ ἐκλεκτικὴ τάξιν, μπορεῖ νὰ ἀμυνηθῇ
ἀν τῆς ἀρέσῃ ὅμως νὰ ἐξευτελίξεται,
ἄς τὴν ἀφῆσωμε ἐλεύθερη: τὸ κακὸ δὲν
εἶναι μεγάλο. Θὰ ἐπιχειροῦσα νὰ πῶ
στοὺς ἠθοποιούς του, ὅπως ὁ Τίμων
στὴ Φρόνην καὶ στὴν Τιμάνδρα: «Πα-
ραμείνατε πάντοτε... ὅτι εἴσθε. Ἀπο-
τελειῶστε τὴν καταστροφὴν ἐκείνων ποὺ
θέλουν νὰ καταστραφοῦν». Ἄλλὰ μὴν
ἐγγίξετε διόλου τὸ λαόν. Μὴν ἐπιχειρῆτε
νὰ λερῶσατε τὶς πηγὰς τῆς ζωῆς. Ὅταν
βλέπει κανεὶς, στὰ λαϊκὰ ἀναγνωστή-
ρια, τί κοινὸ ἀφελές, εἰλικρινές, εὐαί-

Ν. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ Ο ΠΕΖΑΝΟΣ

Βο ΒΡΑΒΕΙΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

ἂ χέρια μου ἔτρεμαν
ἀκόμα ὅπως τὴ στιγμὴ
ποὺ πρωτοάνοιξα τὸ
μπιλιετάκι. Ὁ Πέτρος
Πεζανὸς ἕνας ἀπ' τοὺς
καλλίτερος φίλους
μου, ὁ καλλίτερος, ἄρ-
ρωστος σ' ἕνα συνοι-
κιακὸ παληόσπιτο, μὲ
ζήτηγε. Ἴσως νὰ πέθαινε. Ἴσως καὶ
νὰ εἶχε πεθάνει. Δὲν εἶπα τίποτα στὴ
γυναῖκα μου—ἦταν ἐπιδημία κείνη τὴ
χρονιά καὶ θὰ φοβόταν γιὰ τὸ κορι-
τσάκι μας—καὶ πῆγα. Ἀπόγευμα.
Μιὰ ἀπ' τὶς γκρίζες Νοεμβριανὲς μέ-
ρες μὲ τὸν μολυβὶ οὐρανὸ, τὰ πνιχτὰ
σύνεφα, τὸν ψυχρὸ ἄνεμο τοῦ φτινο-
πωριοῦ ποὺ φέρνει ἀνατριχίλλες, τὰ
κοκκινισμένα φύλλα στὰ γυμνὰ δέν-
τρα. Σ' ὅλο τὸ δρόμο δὲν μοῦ ἔφυγε
ἡ θλιβερὴ ἐντύπωση ἀπ' αὐτὰ ὅλα.

Μ' ἀνέβασαν ἀπάνω. Ἐνα ἐλεινὸ
σπίτι, χειρότερο ἀπὸ ὅσο τὸ φαντά-
στηκα. Ἡ σκάλα ἔτριξε καὶ τὰ
σανίδια τοῦ ὑποχωροῦσαν, σὰ
νᾶχαν σοῦσα, ἀπ' τὸ βάρος
τῶν βημάτων. Δὺὸ πόρτες
σανιδένιες, δεξιὰ καὶ ἀριστερά.
Προχώρησα ἀριστερὰ καὶ ἔ-
σπρωξα. Πολὺ μικρὴ καμα-
ροῦλα γυμνὴ ἀπ' ὅ,τι γροια-
ζόταν καὶ γεμάτη ἀπὸ θλιβερὴ
ἐρημιὰ.

Δὲν μὲ γνώρισε ἀμέσως.
Ὁ γιατρός τοῦ μίλησε δυνατὰ
στὸ αὐτί. Τὰ κατάλαβε ὅλα.
Τότες ἀνοίξε καλὰ τὰ μάτια,
τέντωσε τὰ λερὰ χέρια του,
εἶχε μιὰ ἀνησυχία ὅλο ἀγωνία
καὶ ἱκανοποίησιν μαζί. Πάσκισε
ν' ἀνασηκωθῇ. Χωρὶς κανένα
φρόβο, ἀσυλλόγιστα τὸν ἀγκά-
λιασα, τοῦ χάιδεψα τὰ πνιχτὰ
μαλλιά, τοῦ φίλησα τὸ λιγδω-
μένο μέτωπο.

— «Εὐχαριστῶ Νίκο μου!»
καὶ τὰ ξεραγικιανὰ χέρια του
πασπάτευαν τὶς πλάτες μου.
«Πεθαίνω καὶ εἶμαι εὐχα-

ριστημένος ποὺ δὲν θὰ λυπηθῇ...
κανεὶς γι' αὐτό. Ἐπρεπε νὰ τὸ
κάνω... ἀπὸ καιρὸ... μὰ νὰ ποὺ
μοῦρθε... χωρὶς νὰ τὸ περιμένω. Πῆς
μονάχα στὴ Σμαράγδα μου—μὰ νὰ
μὴ ξεχάσῃς—πῆς τῆς πῶς δὲν ἔφυγε
ποτέ... μῆτε ἀπ' τὸ νοῦ... μῆτε ἀπ'
τῆ καρδιά μου. Καὶ ἄς μὲ συγχω-
ρήσῃ... ὅ,τι ἔκανα ἦταν γιὰ κείνην...
γιὰ τὴν εὐτυχία της... Δὲν ἤμουν
τρολλὸς... Πάλαψα... πάλαψα...
μὰ δὲν μπόρεσα... Δὲν ἦταν βολετό...
Καὶ στὴ Λιλίκα σου... τὸ κοριτσάκι
σου... ἄχ, αὐτὴ ἡ Λιλίκα σου...
Θεὲ μου... Θεὲ μου...»

Δὲν ἄργησε νὰ πεθάνῃ... Τοῦ
ἔκλεισα τὰ μάτια καὶ ἔκλειψα ὅπως θὰ
τῶκανα γιὰ ἕνα ἀδερφό μου. Ἦμουν
ἕνας ἀπ' τοὺς πέντ' ἔξ' ποὺ παραστά-
θηκαν στὴν ἐκκλησιά, καὶ ἔπειτα στὸ
μνήμα. Ὅταν γύριζα πέρασα ἀπ' τὸ
Ζάππειο. Μιὰ λιπαρὰ φθινοπωριά-
τικη. Χώθηκα στὸν κόσμον τῆς χαρᾶς,

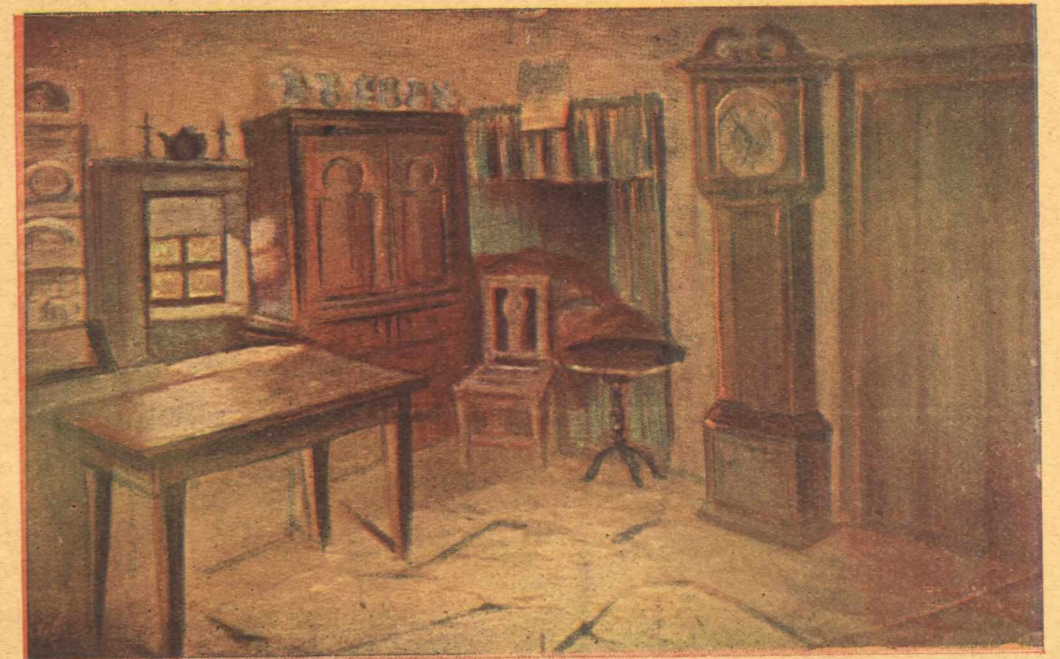
ἀντάμωσα παιδάκια ποῦμοιαζαν σὰ
ζωντανὰ λουλούδια μὲ τὰ πλουμιστὰ
φορεματάκια τους... Δὲν μπόρεσα νὰ
ξετιναχθῶ ἀπ' τὸν βαρὺ ἐφιάλτη.
Ἐπρεπε νὰ περάσουν πολλὲς μέρες γιὰ
νὰ μοῦ μείνῃ μόνον ἡ λυπηρὴ θύμησιν.

**

Συχνὰ μιλάγαμε γι' αὐτόν. Ἐκανε
ἐντύπωση ἡ ζωὴ καὶ ἡ δύναμη ποὺ
φώλιαζαν στὸ ὄραϊο του κορμί καὶ ἡ
περήφανη ὀρμὴ ποὺ ξεχείλιζε ἀπ' τὴ
ψυχὴ του καὶ ἡ εὐγένεια τῶν ὄραϊων
του ἰδανικῶν. Τύπος ἐκπληκτικῆς δρά-
σης, μὰ κατὰ βάθος ἕνας ἰδαλγὸς γε-
μάτος πάθος καὶ τρυφερότητα.

Τὸν γνώρισα ἕνα πρῶτ' στὶς δέκα
στὴ θυρίδα μιᾶς Τράπεζας. Εἶχε μιὰν
ἐπιταγὴν ποὺ δὲν τοῦ ἐξαργύρωναν ἂν
ἕνας γνωστὸς τοῦ γραφείου δὲν πιστο-
ποιοῦσε τὴ ταυτότητά του.

— «Μὰ δὲν ἔχω κανένα γνωστὸ!»
διαμαρτυρήθηκε «εἶμαι ξένος, καὶ ἂ-

Ἐνα σπῖτι χειρότερο ἀπὸ ὅσο τὸ φαντάστηκα

κόμα προχθές ήρθα να εγκατασταθώ στην Αθήνα.

Ετυχα δίπλα του περιμένοντας σειρά. Άκουσα τα λόγια και τὸν πρόσεξα. Τὸ νὰ τὸν κυττάζω καλὰ ἔμοιαζε σὰν μιὰ ἀντανάκλαση πὸ φέγγει μέσα μας ὅταν τυχαίνει τὸ μάτι μας νὰ ξεκουράζεται σὲ κάτι πὸν μᾶς ἔλκυει. Ἦταν ἐντελῶς ἔτσι ὁ ξένος. Καὶ χωρίς νὰ τὸν χάσω ἀπ' τὰ μάτια εἶπα στὸν ὑπάλληλο τοῦ γυσιε:

— «Γνωρίζω τὸν κύριο» καὶ τὸ στυλὸ βρέθηκε στὰ χέρια μου.

Ὁ κύριος γύρισε καὶ με κύτταξε. Μάρισε τὰ φρύδια του, καὶ ἡ φρυσιογνωμία του ἔτσι ἐπιφυλακτικὴ ὅπως μοῦ δείχτηκε καὶ λίγο ἀπορημένη, πήρε μιὰ λεπτὴ «distinction» πὸν ἔκανε νὰ βρεθῆ ἡ ὑπογραφή μου στὸ τσέκι. Δὲν θυμᾶμαι τώρα καλὰ ἂν μ' εὐχαρίστησε, ἂν με φανέρωσε μ' ἓνα σωρὸ τύπους τὴν ὑποχρέωσή του καὶ ἀπόκτησε ἀπέναντί μου, μὰ τοῦτο θυμᾶμαι καλὰ. Τῆ στιγμὴ πὸν ἔβγαίνα ἀπ' τὴ Τράπεζα με μιὰ βαθεῖα καὶ περιέργη συλλογή, ἓνα χέρι νὰ σφίγγῃ τὸ μπράτσο μου. Ἦταν ἐκεῖνος. Μοῦ εἶπε:

— «Λοιπόν; Ἄς ξαναφτιάξουμε τὴ γνωριμία μας ἀφοῦ μέ... γνωρίζατε».

Καὶ ἓνα ἄδρῳ χαμῶδες ἤρθε νὰ βοηθήσῃ τὰ λόγια του. Πολὺ κομψός, φυσικὰ κομψός, καὶ με γούστο πὸν ἔδειχτε ἀνθρώπο πὸν ἤξερε νὰ εἶναι σοβαρὸς ὅσον κ' ἂν φαινόταν πολὺ νέος. Μοῦ ἔδωσε τὴν κόρτα του βγαλμένη ἀπὸ πορτοφόλι με δέρομα κροκοδείλου καὶ γεμάτο δλοκαίνουργα, κολλαριστὰ τῶν χιλίων. Τῆ διάβασα: Πέτρος Πεζανός. Πὸν νὰ φανταστῶ ποτὲ πὼς ἢ δυὸ ἐκεῖνες λέξεις θὰ ἔπερναν μιὰ μέρα τόσο μέρος στὴ ζωὴ μου.

Μὲ πῆγε με τ' αὐτοκίνητό του, μιὰ ὑπέροχη Lincoln σ' ἓνα ἐκλεκτὸ ζαχαροπλαστεῖο, προσπάθησε με πολλὴ εὐγένεια καὶ λεπτότητα νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ πὼς ἢ γνωριμία μας δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ μιὰ ἀπλὴ σύμπτωση, παρὰ ἴσως ἦταν χαριτωμένη ἀφορμὴ νὰ γίνουμε ἐκλεκτοὶ φίλοι. Τὸ κέφι του ἦταν ζωηρὸ καὶ μιλούσε χαριτωμένα καὶ ἔξυπνα. Καὶ με ὄλη μου τὴ δυσκολία νὰ γνωρίζομαι καὶ νὰ σχετιζομαι μετὰ με καινούργιους ἀνθρώπους, αὐτὸς ἔδωσε μιὰ σπρωξιὰ καὶ παραμέρισε τὸν καθένα στὴ καρδιά μου.

Ἐρχόνταν ἀπ' τὴν Αἴγυπτο. Μόλις παντρευμένος ἐκεῖ μ' ἓνα πλούσιο κορίτσι, ἤρθε νὰ εγκατασταθῇ στὴν Αθήνα γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ ἓνα

παλιὸ του ὄνειρο. Νὰ ἐργαστῇ στὴν Ελλάδα. Εἶχε ἐντελῶς δικές του ἰδέες, πλούσιες σὲ εὐγένεια, ξεχειλισμένες ἀπὸ αισθηματικότητα, ἀστείρευτες σὲ ἀσυμμάζωχτη αἰσιοδοξία καὶ λογάριζε μ' αὐτὰ καὶ με τὴ σχετικὰ καλὴ περιουσία του ν' ἀνοίξῃ σπίτι καὶ γραφεῖο καὶ νὰ ζήσῃ στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία, γιὰ τὴν ὁποία εἶχε τόση τρυφερὴ συμπάθεια. Κι' αὐτὰ ὅλα ἔδιναν στὸ μέτωπό του τὸ ἀνοιχτὸ δυνατὴ λάμψη καλωσύνης σὰν τὸν οὐρανὸ τὸν ἀσυνέφιαστο.

Τὸν ἔφερα σπῆτι μιὰ μέρα ἐντελῶς πρόχειρα καὶ χωρίς ἐτικέτα, τοῦ σύστησα τὴ γυναῖκα μου καὶ ἀπόρησα σχεδὸν γιὰ τὴ συγγραμμικὴ στοργὴ πὸν ἔδειξε στὴ μικρὴ μου τῆ Λιλίκα. Τὴν εἶχε στὰ γόνάτα του τῆς χᾶιδευε τὰ κασανὰ μαλλιάκια κι' ἀλήθεια τότε ἔνοιωσα πόσο περισσότερο τρυφερός μποροῦσα νὰ μαι στὸ κοριτσάκι μου καὶ πόσα χάρδια ἦταν ἀκόμα πὸν δὲν τόχα κάνει... Κι' ἐκείνη τόσο τὸν συμπάθησε πὸν σὲ λιγάκι τὸν ἔλεγε «Θεῖο». Τὸ βράδυ εἶπαμε νὰ τὸν κρατήσουμε στὸ τραπέζι. Ἀδύνατο. Δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴ γυναῖκα του. Μέσα στὰ λόγια του πλεχόνταν ὁ πόνος ἐνδὸς μεγάλου ἔρωτα πὸν τόσο καλὰ καταλάβαμε ἢ γυναῖκα μου κ' ἐγώ. Τοῦ χτύπησα χαμογελῶντας τὴ πλάτη καὶ δὲν ἐπιμείναμε.

— «Πολὺ συμπαθητικὸ παιδί» μοῦ εἶπε ἡ Λέλα. Μιλούσαμε ὄλο τὸ βράδυ γιὰ κείνον. Ἀκόμα καὶ στὸ κρεβάτι δὲν τὴν ἄφησα νὰ κλείσῃ μάτι.

— «Μὰ ἐσὺ εἶσαι ἔρωτευμένος μαζί του!» μοῦ ἔκανε μιὰ στιγμὴ ἐνῷ ἔγερνε τὸ κεφάλι της στὸν ὄμο μου. Κάποτε τοῦ εἶπα:

— Θὰ πάρῃς τὴ γυναῖκα σου καὶ θάρθετε. Ἡ γυναῖκα μου ἐπιμένει πολὺ σ' αὐτὸ καὶ μάλιστα με μάλωσε πὸν δὲν σοῦ τῶπα τόσο καιρό.

— «Ἄμ' ἐκείνη ἢ Λιλίκα μου; Ὅλο γιὰ σένα παραμιλάει».

Ἦρθαν. Ἡ γυναῖκα του νεώτατο κορίτσι, ἔμορφο, δὲν χόρταινε νὰ τὴ βλέπῃ. Λίγο ντροπαλὴ γιὰ τὴ ξαφνικὴ γνωριμία μας. Αὐτὸ τὴν ἔκανε πὸν γλυκεῖα. Πολλές φορές τὴν ἔπιασα νὰ κρυφοκυντᾶζῃ τὸν ἀντρούλη της με θαυμασμό κ' ἀγάπη, ὅσο κείνος γεμάτος ζωὴ καὶ ἐκφραση ξεδίπλωνε με ἐμπιστοσύνη κι' εὐλικρίνεια τὰ ὄρατα του σχέδια γιὰ τὸ μέλλον. Αὐτὴ ἢ ἀφοσίωση μ' ἔκανε νὰ συμπιθῶσι πλότερο τὸ ζευγαράκι μας καὶ μ' ἓνα νόημα κατάλαβα πὼς κ' ἢ γυναῖκα μου ἀντιλήφθηκε τὴ μυστικὴ — μὰ τόσο φανερὴ — τρυφερότητα.

Δὲν θὰ ἤθελα ποτὲ νὰ πιστευτῆ πὼς ὁ Πεζανὸς ἦταν ἓνας ἐπιπόλαιος τύπος, με τὴ χαρακτηριστικὴ ζωηρότητα καὶ ἔξυπνάδα πὸν ξεχωρίζει τοὺς ἀντιπαθητικὸς κομποπολίτες, τοὺς ἀνθρώπους, πὸν ξεροὶ ἀπὸ κάθε προσωπικὸ αἰσθημα μοιάζουν αὐτόματες μηχανές, πὸν κάνουν νὰ δουλεύουν τὰ χεῖλη σὲ μιὰν ἀτέλειωτη σειρά ἀδειανῶν φράσεων, τύπων συνηθισμένων διηγήσεων πὸν κουράζουν, καὶ νὰ δείχνουν τάχατες ζωηρότητα καὶ εὐθυμία σὰν ξεθύμασμα ἀπ' τὸ κούφιο τους κεφάλι. Οἱ τύποι πὸν ἔχουνε στὴ φρυσιογνωμία τους φρομοσιωμένη μιὰν ἐκφραση μόνιμα κοσμικὴ, γεμάτη ἐπίδειξη, πὸν κάθε τους γέλιο, κάθε τους λόγος εἶναι ἐτοιμασμένα καὶ ἀμπαλορισμένα σὲ μιὰν ἀποθήκη δίχως φύλακα, ἀπ' ὅπου ἀντλοῦν ὅποτε θελήσουν.

Ὁ Πέτρος Πεζανὸς ἦταν ἄλλο πράμμα. Ὁλος ζωὴ πὸν τίποτα δὲν μποροῦσε νὰ συντρίψῃ. Ἄν ἦταν ἔτσι ὀμιλητικὸς, ἦταν ἀπὸ μιὰν ἀχαλίνωτη νευρικότητα πὸν προκαλοῦσε ἢ ζωηρὴ τὸν διάθεση, γεμάτη αὐτοπεποίθηση καὶ θέληση, ἔγτονα προσωπικία. Νευρικός καὶ κεραυνοβόλος, εὖστοχος κ' ἀτσαλένιος προκειμένου ν' ἀντιμετώπισῃ μιὰν ἀντίθεση, ξανάπεφε στὴ γαλήνη τῶν αισθημάτων μόλις ἔνοιωθε τὴν ἐπιτυχία τῆς λογικῆς του. Ἄγχιζε με πολλὴ λεπτότητα θέματα, πὸν εἶχαν ἐνδιαφέρον γενικὸ, γιὰτι στὸ χειρισμὸ τους χρειαζόντανε ἰδιαιτέρη τέχνη καὶ καλὴ στροφὴ, καὶ με καταπληχτικὴ ἀκριβολογία καὶ θετικότητα ξεδιάλυσε ἐκεῖνο πὸν ἤθελε νὰ ἀντικρούσῃ κ' ἐκεῖνο πὸν ἤθελε νὰ πῆ. Ἄπ' αὐτοὺς πὸν κάνουν τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύουν σὲ κάποια τους ὑποβλητικὴ δύναμη. Ἄπ' αὐτοὺς πὸν τραβοῦν τὴ πίστη, πὸν δημιουργοῦν πεποιδήσεις ἢ κλονίζουν ἄλλες, γίνονται ὕστερα τὸ κέντρο μιᾶς ὁμαδικῆς ἐνώσης πολλῶν ἀτόμων πὸν σκέφτονται, ἐκδηλώνουν καὶ ἐνεργοῦν κάτω ἀπ' τὰ νεύματα τους. Ἄπ' αὐτοὺς πὸν ὅταν τοὺς βλέπεις αἰσθάνεσαι ἀνακούφιση καὶ ὅταν ἀκούς τ' ὄνομά τους ἢ ἀπλῶς τὸ προφέρεις, νοιώθεις μιὰν ἀνωτερότητα.

Εὐλικρινὴς καὶ τίμιος. Ἡ γυναῖκες μας νέες καὶ ἔξυπνες, συμπαθητικὲς καὶ καλές, γωρὶς ἐγωισμοὺς καὶ ἐπιωυλάξεις, ἔδσαν πὸν σφιχτὰ τὴ δική μας φιλία. Σύστησα τὸν Πέτρο σὲ πολλοὺς μου φίλους. Ἀπόκτησε πολλὰς σχέσεις, ἀνοίξε φροδὺς ὁ κύκλος τῶν γνωριμιῶν του, γύρευαν

παντοῦ τὴ συντροφιά του, ὄλοι μαζί του ἔμειναν ἐνθουσιασμένοι, καὶ στὸ τέλος κρυφοκαμάρωνα πὸν ἔγινε αἰτία γιὰ ὅλα αὐτὰ.

Τὸ γραφεῖο του ἦταν σ' ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ κεντρικὰ μέρη.

Συνήθιζα κάθε ἀπόγευμα στὶς ἔξ καὶ πέρα, νὰ περῶ νὰ τὸν πέρω καὶ νὰ βγαίνομε μαζί. Μὰ πάντα ἔπρεπε νὰ περιμένω ὡς πὸν νὰ ξεμπερδέψῃ ἀπ' τοὺς διαφόρους πὸν εἶχε συναλλαγὴ καὶ πὸν δὲν ἦταν στιγμὴ νὰ μὴ μπαίνοβγαίνομε.

— «Ὅταν ἐπιτύχω...» «ὅταν τελειώσω αὐτὴ τὴ δουλειά...» «...Ὅταν ἐξασφαλίσω τὴν ἔγκριση τοῦ Ὑπουργείου...» «... Ἐξέρεις, ὅταν σ' ἓνα μῆνα ξεπουλήσω ὅλα τὰ στόκ...» καὶ δὲν ἔπαυε νὰ μοῦ ἐκθέτῃ τὰ σχέδια του, τὶς ἐπιχειρήσεις του. Καὶ μοῦ εἶχε τόση ἐμπιστοσύνη πὸν μοῦ ἐμπιστευότανε τὸ κάθε τι καὶ μοῦ γύρευε πολλὰς φορές τὴ γνώμη. Μοῦ κράταγε τὸ μπράτσο κ' ἀψηλὸς ὅπως ἦταν ἔγερνε πρὸς τὸ μέρος μου, νὰ μοῦ μιλήσῃ, νὰ συζητήσῃ καὶ με πείθῃ, νὰ μοῦ ἀναπτύσῃ... Τί ζωὴ! τί δύναμη! Τί ἀγῶνας μαζωμένος στὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς ἑνὸς ἀνθρώπου, τί ἀντίδραση ἀδάμαστη, σ' ὄλες τὶς δυσκολίες πὸν, ὅπως μοῦ ἔλεγε, τοῦφραζαν κάθε λίγο τὸ δρόμο στὰ περήφανα τὸν πετάματα. Μὰ δὲν τὰ λογάριζε.

Αὐτὸ τοῦδινε θάρρος, ἀντλοῦσε δύναμη, διπλασίαζε τὶς δυνάμεις.

Καὶ σ' αὐτὲς τὶς στιγμὲς ξαναμμένος ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴ γυναῖκα του τὴ Σμαράγδα, καὶ ἢ φωνὴ του γίνεταν πὸν τρυφερὴ, λεπτὴ, καὶ προδίνε χιλίους μυστικὸς φρόβους, κρυμμένες ἀνησυχίες πὸν δὲν φανέρωνε ὅμως.

τὴ πόρτα «Τί κάνεις τέτοια ὥρα ἐδῶ;» καὶ τὸν πλησίασα. Εἶχε πραγματικὰ ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι στὸ χέρι του, βουτηγμένος στὴ συλλογὴ ἔμπρὸς σ' ἀρχιμισμένο γραῖμμα. Τινάχτηκε καὶ ἢ φρυσιογνωμία του ξαναπῆρε τὸ γνωριμο τόνο.

— Ἡ δουλειὰς θένε νᾶσαι πάντα κοντὰ τους. Κι ὅπως τοῦτες τὲς μέρες μοῦ ἔτυχαν λίγο μπεδεμμένες, εἶμαι ὑποχρεωμένος ἄμα φεύγει τὸ προσωπικὸ νὰ ἔξακολουθῶ νὰ μένω καὶ νὰ δουλεύω μόνος μου.»

— Καὶ τὴ γυναῖκα σας; Πὼς τὴν ἀφήνετε ἔτσι μόνη; Τὸν ρώτησε ἢ Λέλα.

— Ἀ! ἢ Σμαράγδα μου, ἀρχισε νὰ συνηθίζῃ. Ἐπάυε νὰ εἶνε τὸ ἀνυπόμονο κοριτσάκι πὸν περιμένε τὴν ὄραν νὰ γυρῆσῃ τὸ ἀγόρι της νὰ παίξουν. Τώρα ἐργασία καὶ σοβαρότητα! Πρέπει κάτι νὰ κάνω... καὶ δυστυχῶς ἴσαμε τὰ τώρα δὲν ἔκανα τίποτα.

Μοῦ πρόσφερε ἀπ' τὰ ἐκλεκτὰ του ποῦρα καὶ μᾶς παρακάλεσε νὰ τὸν συγχωρήσουμε. Μοῦ ἔκανε τὴν ἐντύπωση πὸν εἶχε ἀδυνατίσει λιγάκι.

Ἀντιστάθηκε ὡς τὸ τέλος με μιὰ ἤρημη γλύκα πὸν ξεχῦθηκε στὸ πρόσωπο του ἐνῷ μαζί ξεχώρισα τὸ ἀγάρι μιᾶς σκιάς πὸν δὲν μοῦ ἄρεσε καθόλου καὶ μοῦκανε νὰ πονέσω.

— Εὐχαριστῶ μὴν ἐπιμένετε. Γι' ἀπόψε ἀδύνατο. Ἄλλῃ φορὰ ναί. Ἀφήσε Νίκο νὰ τελειῶνω αὐτὴ τὴ δουλειὰ με τὸ Ὑπουργεῖο πὸν με νευρίασε, νὰ δῶ τί θ' ἀπογίγῃ καὶ μετὰ πάλι εἶμαι δικὸς σου.

Ἡ πεποίθηση καὶ ἢ ἀνησυχία μαζί, ἔδειξαν μιὰ τραγικότητα πὸν δὲν φανερώθηκε ἀκόμα. Τὰ μάτια του τὰ μαῦρα ἔλαμπαν, τὰ νερά τους ἄστραφταν ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀντανάκλαση καὶ τὸ μισανοιγμένο του στόμα ἔδειχτε ἓνα ζευγάρι χεῖλη λεπτὰ καὶ γλωμά. Πόσο με κόστιζε νὰ τὸν βλέπω. Τοῦ ἔσφιξα τὰ χέρια, τοῦ εὐχρηθήκαμε καλὴ ἐπιτυχία καὶ τὸν ἀφήσαμε. Περπατοῦσαμε βουβοὶ, σκεπτικοί. Λὲς πὼς ἓνας καινούργιος κόσμος σιγαλὸς καὶ θαμπὸς τραβῆξε καὶ ρούφῃε τὴν διάθεσή μας. Παρατήρησα πὼς ἢ Λέλα ἦταν στενοχωρημένη.

— Μήπως κουράστηκες; θὲς νὰ πάρουμε ταξί;

— Ναί, Νίκο, ἔκανε πρόθυμα. Ἄς πάρουμε. Θὰ σοῦ τῶλεγα μὰ σκέφτηκα πάλι μὴν εἶχες διάθεση νὰ περπατήσης μ' αὐτὴ τὴ φεγγαροβραδεία.

— Εἶχα... ἀλλὰ δὲν ξέρω... τώρα τὴν ἔχασα.

Λίγες μέρες μετὰ ἢ Κυβέρνηση ἔπερτε. Τὸ Ὑπουργεῖο ἄλλαξε. Ἡ σκέψη μου στὸ Πεζανό. Τί ν' ἀπόκανε με τὴ δουλειὰ του; Πῆγα στὸ γραφεῖο του. Μόνον δυὸ ὑπάλληλοι. Ὁ ἓνας με πληροφόρησε πὼς ὁ Πέτρος ἔλειπε στὴ Σαλονίκη. Τίποτε ἄλλο. Ἡ γυναῖκα μου τὴν ἴδια μέρα γυρίζοντας ἀπ' τῆς Σμαράγδας μοῦπε πὼς τὴ βρῆκε ἀνήσυχη. Κι ὅσες φορές ὁ λόγος γιὰ τὸν ἄντρα της, τὴν ἔπιανε μιὰ νευρικότητα πὸν δὲν μποροῦσε νὰ κρύψῃ. Ὡρισμένως ἢ δουλειὰ χάθηκε κ' ὁ φίλος μου ζημίωσε.

Τὸν ἀντάμοσα στὸ δρόμο τυχαῖα μετὰ λίγες μέρες.

— «Ἦταν ἀνάγκη νὰ ἐφευγα ἀμέσως καὶ δὲν πρόφταινα νὰ σὲ εἰδοποιήσω. Στὴ Σαλονίκη ετοίμασα καινούργια κομπινάντσια ὥστε ἢ χασούρα μου ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖο τοῦλάχιστον νὰ σκεπαστῇ λιγάκι... γιὰτι δὲν ἦταν ἀστέια.»

Στὸ ὕψος του ἢ ἴδια ἐκφραση. Τὰ μάτια του πετοῦσαν ἀστραπές, ὁ τόνος του ζεστός καὶ ἀποφασιστικός σὰν πάντα. Ὁ φίλος μου ὁ ἴδιος, με τὸ ἴδιο κουράγιο νὰ ξαναθεμελιώσῃ καινούργια δουλειὰ. Δὲν τόληψα νὰ τὸν ρωτήσω λεπτομέρειες. Κάνει τόσο κόπο, μέσα ἀπ' τὶς ἐλπίδες καὶ τὴν αἰσιοδοξία τοῦ ἄλλου, νὰ ξεχωρίζῃ ἐσὺ τὴ δικαιολογία πὸν στερεώνει τὴν ἀπαισιοδοξία σου. Πῆγαμε στὸ συνηθισμένο μας κέντρο ὅπου δὲν δέχτηκε νὰ πληρώσω οὔτε πεντάρια γιὰ ὅσα κοσμομάραμε. Μοῦ φάνηκε παραξένο πὼς δὲν μ' ἀφήσε ὅπως πάντα νὰ πάῃ στὸ γραφεῖο του. Τοῦ τὸ εἶπα καὶ με κύτταξε με χαριτωμένη ἀπορία.

— Μπα! δὲν σοῦ τῶπα λοιπόν; δὲν ἔχω πιά γραφεῖο.» Προσπάθησα νὰ μὴ δεῖξω πὼς μοῦ ἔκανε ἐντύπωση καὶ συμπλήρωσε. «Τί νὰ τὸν κάνω; Μὲ τρώγει στὰ ἔξοδα καὶ τίποτα ἄλλο. Ἐργάζομαι τώρα σπῆτι. Γραφεῖο ἔκανα τὸ σαλονάκι μας. Μὰ εἶναι χαριτωμένο. Καὶ δεχόμαστε τώρα στὴν τραπεζαρία πὸν εἶναι περίφημη. Στὴν ἀρχὴ με κόστισε γιὰτι εἶδα τὴ Σμαράγδα μου νὰ χάνῃ τὴ βολὴ της. Μὰ τῆς εἶπα: θὰ στενοχωρηθοῦμε στὴν ἀρχὴ ὡς πὸν νὰ στρώσουν ἢ ὑποθέσεις μας.»

— «Ἐχεις δίκην» τοῦ ἀντίκοψα «Ἀφοῦ ἄλλως τε ἔχεις τόσο σπῆτι» καὶ τελείωσα με ἓνα εὐγενικὸ ψέμμα. «Καὶ νὰ σοῦ πῶ; Πολλές φορές σκέφτηκα. «Πὼς νὰ μὴ τὸ κάνῃς τόσο καιρό».

Ἡ χαρὰ ἔλαμψε στὰ μάτια του καὶ μοῦπιασε τὸν ὄμο:

— Ἀλήθεια; Τὸ συλλογίστηκες αὐτό; Τί καλὰ πὸν μοῦ τῶπες. Γιατι νὰ

— Ἀλήθεια; Τὸ συλλογίστηκες αὐτό; Τί καλὰ πὸν μοῦ τῶπες. Γιατι νὰ

— Ἀλήθεια; Τὸ συλλογίστηκες αὐτό; Τί καλὰ πὸν μοῦ τῶπες. Γιατι νὰ

— Ἀλήθεια; Τὸ συλλογίστηκες αὐτό; Τί καλὰ πὸν μοῦ τῶπες. Γιατι νὰ

σου πῶ και τὴν ἀλήθεια; Ὅταν τ' ἀποφάσις συλλογίστηκα; «Τί θὰ πῆ κι' ὁ Νίκος νὰ μὲ δῆ σ' αὐτὴ τὴ ξεπεσοῦρα».

Ἄν ἤξερε τί γινόταν μέσα μου... Μόλις κράτησα τὰ δάκρυα καὶ γιὰ νὰ τὰ δικαιολογήσω ἔκανα τάχατες πῶς φτερονίστηκα.

Μερικοὶ φίλοι πού ἀντάμωνα ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ μ' ἀρωτοῦσαν μ' ἕνα τρόπο πού δὲν μ' ἄρεσε καθόλου.

— «Καὶ τί γίνεται ὁ φίλος σου ὁ Πεζανός; Χάθηκε! Καιρὸ ἔχουμε νὰ τὸν δοῦμε». Τοὺς ἐξηγοῦσα πῶς ἡ δουλειὰ του δὲν τὸν ἄφηναν καιρὸ.

— «Μά! αὐτὸς ζημιώνει Νίκο!» «Μοῦπε κάποτε ἕνας γνωστός μου». «Καὶ ζημιώνει οἰκτρό. Στὴ Σαλονίκη μπῆκε μέσα καὶ μέσα. Μοῦ τῶλεγε ὁ Σ... καὶ μάλιστα μεταξύ μας τὸν χρωστᾶει γραμματίο με σημαντικὸ ποσό».

Ἡ φήμη πῶς ὁ Πέτρος δὲν στεκόταν καλά τριγύριζε ἀνάμεσα στὸ κύκλο μας με ἐπιμονή. Ὁλος ὁ κόσμος ἤξερε ἀκόμα καὶ ὀρισμένες λεπτομέρειες καὶ ἔλεφα κάθε μέρα ἀπὸ ἐκπληξή σὲ ἐκπληξή με τὸ ν' ἀκούγω τοῦτο κι' ἐκεῖνο. Μὰ δὲν τολμοῦσα ποτὲ νὰ ρωτήσω. Ἡ ἰδέα πῶς μπορούσα νὰ μάθω κι' ἄλλα μ' ἔκανε νὰ πελλιζομαι καὶ ὑπέφερα ἠθικὰ παρὰ πολὺ.

Δὲν μπορεῖς νὰ βλέπεις ἀνθρώπους δυνατοὺς καὶ περήφανους ἴσα με τὰ χτέες, νὰ γονατίζουν σήμερα, νὰ σκύφουν καὶ νὰ σβύνουν ἕως στὸ πάτημα τῆς συμφορᾶς. Ὑπάρχουν στιγμὲς στὴ ζωὴ, ὑπάρχουν περιπτώσεις πού ὁ οἶκτος σου γιὰ ἕνα ἀγαπημένο πρόσωπο καταντᾷ μαρτύριο ἀληθινὸ καὶ δημιουργεῖ γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ μας παράξενη μελαγχολία, σὰν τὰ λιλά χρώματα πού κατακλύζουν τὴ Δύση.

Δοκίμασα πολλὲς λύπες, αἰσθάνθηκα τὸν πόνο πού γεννιέται ἀπὸ ἄτι ἐξαιρετικὲς περιστάσεις ἀλλὰ τίποτα δὲν μὲ κόστισε ὅσο τὸ αἶσθημα πού μ' ἀδραχνε τώρα. Μιὰ στιγμὴ ἀποφάσις νὰ τὸν ἀνταμώσω, νὰ τοῦ μιλήσω καὶ νὰ τοῦ δώσω τὴ βοήθειά μου. Νὰ στηριχθῆ σὲ μένα. Μετὰ τὴ σκέψη μου τούτη ἕνα βάρος πάθηνε ἀπὸ πάνω μου, καὶ ξανάβλεπα τὸν Πεζανὸ ἀπάνου στὸ ρέμμα τῶν ὄνειρων του νὰ ἐγγίξῃ τοὺς σκοποὺς πού κυνήγαε. Ἄνακουφισμένος ὁ ἴδιος βρόθηνε οὐτὸ δρόμο. Πόσο ἄλλαζαν τώρα ὅλα. Εἶχα δυὸ μῆνες νὰ τὸν ἀνταμώσω. Πῆγα σπῆτι του.

— «Ὁ κύριος Πεζανός καὶ ἡ γυναῖκα του μένουν στὴν ὁδὸ... καὶ ἀριθμὸ...»

(* Ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΤΡΕΛΛΟΠΑΙΔΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

νάθεμά σε γιὰ παιδί! Κάθε μέρα τὰ ἴδια θὰ μοῦ κάνης.... Παληόπαιδο...! Μ' αὐτὰ τὰ λόγια, γιομάτα θυμὸ τῆς στιγμῆς, στόλισε τὸ γυιὸ τοῦ ὁ Μπαρμπα Δημήτρη, ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸν λέγανε στὴ γειτονειά, σὰν εἶδε τὸν ταβερνιάρη, νὰ τοῦ ζητᾶ νὰ πληρώσῃ τὸ λογαριασμὸ τοῦ γυιοῦ του, τοῦ Γιώργου. — Ἦτανε καιροὺς τώρα, πού ὁ μπαρμπα Δημήτρη, χωριστὰ ἀπ' τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ, εἶχε κι' ἕνα τακτικὸ ἔξοδο, τὰ σπασμένα τοῦ γυιοῦ του. — Πότε τοῦ κουβαλιόντανε ὁ καφετζῆς, πότε ὁ ταβερνιάρης, πότε ὁ καπνοπώλης καὶ τὸν ἀνάγκαζαν ν' ἀνοίγῃ τὸ πορτοφόλι του καὶ νὰ πληρώνῃ τὶς τρέλλες τοῦ γυιοῦ του. — Δὲν εἶναι κατάσταση αὐτὴ ἔλεγε στὴ γυναῖκα του, αὐτὸ τὸ παληόπαιδο μοῦ λιγοστεύει τὰ χρόνια κάθε τόσο, με τὶς ἀνοησίες του.... — Μὴ κάνεις ἔτσι καὶ μένε Δημήτρη, τ' ἀπαντοῦσε κείνη, μιὰ ἀγαθὴ γυναικοῦλα πού λάτρνε τὸ παιδί της. Θὰ γνωστὴν κι' αὐτὸς νέος εἶναι.... θέλει νὰ γλεντίσῃ.... θέλει νὰ χαρῆ.... Παράβλεπε καὶ λίγο, σάμπως ἔχουμε καὶ δεύτερο; — Ναι βρὲ γυναῖκα δὲν σοῦ λέγω, μὰ ὄχι καὶ νὰ τὸ παρακάνῃ.... δὲν ξέρει πῶς εἶμαστε φτωχοί; Ἐγὼ βλέπεις γέρασα τώρα ἀπὸ βαστᾶνε τὰ κότσια μου πιά.... Σὲ τόσες δουλειὲς τὸν ἔβαλα, σὲ καμμιὰ δὲν κάθησε πού τὸν χάνης, πού τὸν βροσκεῖς, στὶς φάμπρικες κουβέντα με τοὺς μηχανικοὺς ὅλη τὴ μέρα καὶ τὸ βράδυ παρᾶ πάλι μ' αὐτοὺς καὶ δρόμο γιὰ τὶς ταβέρνες, γιὰ τὶς μπυραρίες..... Τὴν ἄλλη μέρα, πλήρωνε σὺ κουτόγε-

ρε Δημήτρη, χαμένα ἔξοδα.... Δὲν κάθεται νὰ δουλέψῃ σὲ κανένα μαγαζί, σὲ καμμιὰ τέχνη νὰ γίνῃ μιὰ μέρα ἀνθρώπος.

Καὶ ζωηρεύοντας τώρα τὴ φωνή του, πρόσθεσε Ἄϊ! ὡς ἐδῶ ἄλλη φορὰ δὲν πληρώνω οὔτε δεκάρα...! — Θυμωμένος ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ πού εἶπε, σάπασε, περμιένοντας ἀπ' τὴ γυναῖκα του καμμιὰ λέξη πού θὰ τοῦδινε δίκιο. — Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἄνοιξε με θόρυβο τὴν πόρτα ἕνα λουστράκι, ἔτρεξε κοντὰ στὸν μπαρμπα Δημήτρη, τοῦδωσε με τὰ λερωμένα χέρια του ἕνα τσαλακωμένο χαρτάκι κι' ἔφυγε τρεχᾶτο χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντησιν.

Σαστισμένοι ὁ μπαρμπα Δημήτρη ἀπ' τὸ ξαφνικὸ, ξεσαλάκωσε τὸ χαρτάκι μηχανικὰ κι' ἔρριξε τὴ ματιά του σ' αὐτὸ. Τὸ πρόσωπό του πῆρε μιὰ ἔκφραση ἀγωνίας

στὸ διάβασμά του τρία τέσσερα λεφτά, μολῦβι ἀσῆκωτο ἢ ματιά του, δὲν μπορούσε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' αὐτό. Ἡ γυναῖκα του πρώτη ἤρθε νὰ κόψῃ τὴν κλωστή τῆς σιγῆς... — Τί γράφει Δημήτρη καὶ σέρριξε σὲ τέτοιους συλλογισμοὺς; — Δὲν στᾶλεγα γυναῖκα; ἀπάντησε με παράπονο ὁ μπαρμπα Δημήτρη, σηκώνοντας τὰ μάτια του ἐλαφρὰ δακρυσμένα... Νὰ τώρα πού ὁ Γιώργος μᾶς ἀφήνει γαῖα, χωρὶς νὰ μᾶς πῆ καὶ πού πάει.... Ἄμ' τᾶξερα γὼ αὐτὰ ἀπ' τὸν ἀνυπρόκοπο τὶ καλὸ περιμένεις; Τὸν μεγάλωσα, τὸν ἀνάθρεψα καὶ τώρα πού περιμένα νὰ δῶ καὶ γὼ μιὰ καλὴ μέρα ἀπ' αὐτόν, μᾶφησε κι' ἔφυγε.... Ὄρα του καλή, νὰ τὸν καταραστῶ; δὲν πάει ἡ ψυχὴ μου; ὁ Θεὸς ἄς τὸν φωτίσῃ στὸν καινούργιο δρόμο του!

Μονολογοῦσε καθισμένος στὶς σκάλες.

στάχτη νὰ πιάνη καὶ μάλαμα νὰ γίνε-ται. — Τὰ μάτια του τώρα ἔχουναν χοντὰ δάκρυα πλησίασε τὴ γυναῖκα του, πού ἄφωρη στεκότανε μπροστὰ του καὶ τὴν ἀγκάλιασε, ἐνώνοντας σιωπηλὰ τὰ δάκρυά του με τὰ δάκρυά της, τὸν πόνο του, με τὸν πόνο της.

— Πέρασαν δέκα χρόνια ἀπὸ τότε... Οὔτε γράμμα, οὔτε καμμιὰ ἄλλη εἶδησιν ἀπ' τὸ παιδί του εἶχε. Καμπουριασμένος καὶ βαρὺς στὸ περπάτημά του, ἔβγαινε γιὰ τὰ καθημερινὰ του ψώνια στὴν ἀγορά, κι' ἐκεῖ, παζάρνετε ὀλόκληρες ὄρες, γιὰ μιὰ ὀκτᾶ φασόλια, γιὰ τρεῖς ὀκάδες λάχανο... Εἶχε γίνε τὸν τελευταῖα τογχοῦνης, γιὰτὶ ἔβλεπε τὸ μοναδικὸ του κομπόδεμα νὰ λιγοστεύῃ μέρα με τὴ μέρα; ἔβλεπε με λύπη πῶς σὲ λίγο καιρὸ, θάτανε ἀναγκασμένος, νὰ βάλῃ ἐνέχυρο τὸ σπῆτι του, γιὰ νὰ ζήσῃ κανὰ δυὸ χρόνια ἀκόμα.... Μιλοῦσε με παράπονο γιὰ τὸ χαμένο του παιδί κι' ἔλεγε συχνὰ σ' αὐτοὺς πού τὸν ρωτοῦσαν: Ὁ Θεὸς μοῦ τὸ χάρισε, αὐτὸς ζαίρει καὶ πού βροίσκεται. — Ἐνα ἀνοιξιὰτικο πρωί, καθισμένος στὶς σανιδένιες σκάλες τῆς ξόπορτας του, σκεφτότανε, μετρώντας ἀπὸ συνήθεια με τὰ δάχτυλά του, τίς χάντρες τοῦ κομπολογοῦ του, νὰ βρῆ τὴν ἀμαρτία πῶκανε στὰ νεῖατα του, γιὰ νὰ τυρανιέται τώρα στὰ γεράματα ἔτσι, χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα ἀπὸ πουνεγά. — Μονολογοῦσε στὶς σκέψεις πῶκανε ἄδικα σκάλιζε τὴ μνήμη του γιὰ νὰ βρῆ ἄτι πού νὰ τοῦ φαινότανε σὰν ἀμαρτία μοναχὰ καλωσύνης θυμόντανε ὅπως πάντα, θυμήθηκε πάλι τὸ ἐκκλησιαστικὸ ρητό «ὄν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει».

Σήκωσε τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ, εἶδε τὸν ἥλιο ψηλὰ ὀλόχρυσο πού ἔχυνε τὸ καθαρίο του φῶς, ἄφησε ἐλεύθερη τὴν ἀκοή του ν' ἀκούσῃ τὰ πουλιὰ πού κελαιοῦσαν καὶ βγάζοντας τὸ σκούφο του, ἔκανε τὸ σταυρὸ του ψιθυρίζοντας: Μέγας εἶσαι κύριε....

Εἶχε βυθιστεῖ σὲ μιὰ θεῖα ἔκσταση καὶ δὲν ἀντιλήφθηκε τὸν ταχυδρομικὸ διανομέα πού τοῦ ἄφησε στὴν πόρτα ἕνα κόκκινο χαρτάκι, λόγοντάς του νὰ περάσῃ ἀπ' τὸ ταχυδρομεῖο, γιὰ ἕνα συστημένο ποῦχε. — Σὰν νὰ ξύπναγε ἀπὸ βαθὺ λήθαργο, εἶδε τὸ χαρτὶ στὴν πόρτα καὶ περιεργὸς τὸ πῆρε καὶ τὸ στριφογύριξε στὰ δάχτυλά του προσπαθώντας νὰ διαβάσῃ ἄτι ἀπ' αὐτό. Τὸ μόνο πού μπόρεσε νὰ διαβάσῃ, ἦταν ἡ λέξη «Ἀμερικῆς».

Σὰ σὲ ὄνειρο τώρα, θυμήθηκε τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ διανομέα καὶ σκέφθηκε μήπως κάνουνε λάθος; ἐγὼ δὲν

ἔχω κανένα στὴν Ἀμερικῆ.... Μπῆκε μέσα στὸ σπῆτι του καὶ τῶδειξε τῆς γυναῖκας του, μὰ κι' αὐτὴ σὰν ἀγράφωμη πού ἦταν δὲν κατάλαβε τίποτε κι' ἔτσι, ἀναγκάστηκε νὰ πάῃ στὸ ταχυδρομεῖο νὰ δῆ τί ἦταν αὐτὸ τὸ συστημένο. Ὑστερα ἀπὸ καμμιὰ δεκαριά ὑπογραφὲς πού ἔβαλε στὰ κατάστιχα τοῦ ταχυδρομεῖου τοῦ δώσανε ἕνα φάκελλο κλεισμένο με βουλοκέρι. Κάποιος γνωστός του ἐκεῖ μέσα τοῦ εὐχέθηκε τὸ «καλῶς τὰ δέχτηκε» καὶ τοῦ πῆρε τὸ γράμμα γιὰ νὰ τοῦ τὸ διαβάσῃ. — Τὸ γράμμα ἔγραφε αὐτὰ: — «Σεβαστοὶ μου γονεῖς— ὕστερα ἀπὸ πολλὰ βασάνα, μπόρεσα καὶ τελείωσα τὸ Ἀμερικανικὸ Πολυτεχνεῖο».

«Τώρα εἶμαι ἀρχιμηχανικός σὲ μιὰ ἐταιρεία. Συγχωρῆστε με πού δὲν σᾶς ἔγραφα τόσα χρόνια. Πιστέψατέ με, πῶς ἡ καρδιά μου ἔκλαιγε στὴ θύμησή σας, μὰ ἐπιγὰ τὸν πόνο μου, γιὰ νὰ

μπορέσω νὰ ἐξακολουθήσω χωρὶς ἐμπόδιο, τὸ δρόμο πού χάραξα. Δεχθῆτε τὰ λίγα χρήματα πού σᾶς στέλνω εἰς τρεῖς χιλιάδες δολλάρια, ἐλάχιστο ἀπ' τὸ χρέος πού χρωστῶ στους ἀνθρώπους πού μὲ βγάλαν στὸν κόσμο. Ἀκολουθεῖ κι' ἄλλο γράμμα μου. — Φιλῶ τὸ χέρι σας—Γιώργος».

Χίλια καλὰ μαντᾶτα δὲν θάδιναν τόση δύναμη στὰ πόδια τοῦ μπαρμπα Δημήτρη, ὅσο αὐτὰ πού ἄκουσε στὸ γράμμα. Κρατώντας ἀγκαλιαστὰ τὸ γράμμα, ἔτρεξε στὸ σπῆτι του καὶ με τρεμουλιαστὴ ἀπὸ συγκίνηση φωνὴ εἶπε τὰ χαρούμενα στὴ γυναῖκα του.

Μιὰ ἀκτίνα τοῦ ἡλίου, πού μπῆκε ἀπ' τὸ παράθυρο κείνη τὴ στιγμὴ, βρῆκε τοὺς δυὸ γερόντους νὰ κάθονται πλάι, πλάι καὶ νὰ σιγοκλαῖνε ἀπὸ χαρά, γιὰ τὴ νεκρανάσταση τοῦ παιδιοῦ τους

Χ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Γιὰτὶ ὅταν ἐκινήσαμε δὲ βρόθηνε κινεῖς στὴν ἀφροσύνη μας τὴ φρόνησιν του ν' ἀντιτάξῃ; Ναι! ὁ σκοπὸς ἦταν ψηλὸς κι' ἡ πρόθεσις εὐγενής, μὰ ἐφύγαμε ἀπροετοίμαστοι, με δίχως καμμιὰ τάξη.

Τὴ γνώσῃ τὴ θεωρούσαμε σὰν πᾶγμα περιττό, πεζὴ φροντίδα τῶν κοινῶν καὶ ταπεινῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἐνθουσιασμός μας ἦτανε ἐφόδιον ἀρκετὸ γιὰ τὴ λαμπρὴ κατάκτηση τῶν νέων ἀγνώστων τόπων.

Χωρὶς περίσκεψη, χωρὶς ἀμφιβολία καμμιὰ, γιὰ τὴν ὁρθότητα τοῦ τολμηροῦ διαβήματός μας, κινήσαμε προτείνοντες τᾶλκιμα νέα κορμιὰ, με τὴν ἀνόστη φλόγα τῆς αἰσιοδοξίας ἐντός μας,

Ὅταν ἐπροχωρήσαμε πολὺ κι' ὁ δισταγμός, παιδί τῆς πείρας, ἄρχισε νὰ κρούει τὸ λογικὸ μας, σκεφθῆκαμε ἂν δὲν ἦτανε ὁ ὕστατος ἡρωισμὸς ν' ἀφήσουμε ἀνεκπλήρωτο τὸ πλανερὸ ὄνειρό μας.

Μὲ φόβο ἐκοιταχθήκαμε στὰ μάτια σιωπηλοῦ, γυρίζοντας μ' ἀνησυχία τὰ βλέμματά μας πίσω. Ἄλλιμονο! ἡ ἀφετηρία μακρὰ ἦτανε πολὺ, κ' ἐλέγαμε ὁ καθένας μας: «ἀργὰ εἶναι νὰ γυρίσω

Κριθῆκαμε ἔτσι ἀπ' τὴν ἀδυναμία μᾶς στιγμῆς, ἄβουλοι, τὴν ἀνάγκη κάμνοντες φιλοτιμία. Τὸ θεωρήσαμε, οἱ δειλοί, πιά ζήτημα τιμῆς ἀργὰ νὰ μὴν ἀρχίσουμε μιὰ νέα σταδιοδρομία.

Καὶ τώρα; Στὸ μεταίχμιό τοῦ ὄνειρου καὶ τῆς ζωῆς, μᾶς ἀποθεῖ ἀπ' τὴ μιὰ ἢ τῆς ἄλλης καὶ τὸνειρο ἀπ' τὴν ἄλλη.

Ἀπολωλότα πρόβατα, στρατιῶτες ἀδαιεῖς! Ἀμὲν μένει παρὰ τᾶδειο μας νὰ σπάσουμε κεφάλι.

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Η ΖΩΗ

ΤΑ ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

μεγαλύτερη δυσκολία για το ανθρώπινο πνεύμα—πρό πάντων σὲ μιὰν ἐποχή γοργὰ μεταβατική, ὅπως ἡ δική μας—είναι νὰ φυλάγεται κανεὶς ἀπὸ τὴ διανοητικὴ ἀταξία καὶ συγχρόνως νὰ εἶναι ἔτοιμος

νὰ δεχθῆ τις νέες ἀπόψεις, τις καινούργιες καὶ παραγωγικὲς ἰδέες, καὶ νὰ ἀλλάξῃ γνώμη, μόλις βλέπει ὅτι ὁ παλιὸς τρόπος ἀντιμετώπισεως ἐνὸς προβλήματος ἦταν λιγώτερο ἀποτελεσματικὸς ἀπὸ τὸν νέον. Σπάνια εἶναι τὰ πνεύματα ποὺ μποροῦν νὰ μείνουν νέα χωρὶς νὰ καταντήσουν ἀναρχικά.

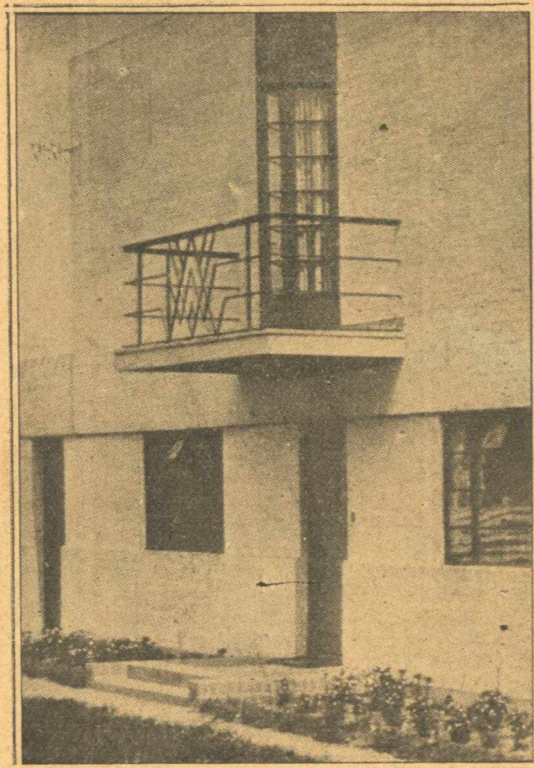
Ἄς μὴ ξεφνιασοῦν, λοιπόν, οἱ ἀναγνώστες, ὅταν τοὺς μιλήσουμε γιὰ μιὰ νέα οἰκοδομικὴ μέθοδο ἢ ὁποῖα, πιθανώτατα, αὐριο θὰ δώσῃ γοργὲς καὶ πρακτικὲς λύσεις στὸ πρόβλημα τῆς κατοικίας καὶ στὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς τῶν συγχρόνων πόλεων. Ἐως τώρα, φτειάχνουν σπίτια ἀπὸ πέτρα, ἀπὸ ξύλο, ἀπὸ τοῦβλα, ἀπὸ τσιμέντο, ἀπὸ πλίθρες κλπ. στὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σπίτια χρησιμοποιοῦνται μερικὰ κομμάτια σίδηρο. Ἄλλὰ σπῖτι δλόκληρο φτειαγμένο ἀπὸ αἰσάλι δὲν ἔχει κτισθῆ στὸν τόπο μας. Καὶ ὁμως, στίς δυὸ μεγάλες βιομηχανικὲς χώρες, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴν Γερμανία, ἡ οἰκοδομικὴ τῶν «χαλυβδίνων σπιτιῶν» ἔχει κάμῃ καταπληκτικὰ προόδους. Τὰ ἀποτελέσματα δὲ εἶναι τόσο ἐνθαρρυντικὰ ὥς τώρα, ὥστε οἱ εἰδικοί καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν ποὺ ἀντιμετωπίζουν τὸ πρόβλημα τῆς κατοικίας νὰ συνιστοῦν τὴν καινούργια μέθοδο καὶ νὰ βεβαιώνουν πὼς σὲ δέκα χρόνια χιλιάδες χαλυβδίνων σπιτιῶν θὰ κτισθοῦν ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη στεγάσεως πληθυσμῶν. Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ σιδε-

ρένια σπίτια; Τὶ ἀπέδειξε ἕως τώρα ἡ πείρα τῆς χρησιμοποίησός τω;

Δημιουργοὶ τοῦ σιδερένιου σπιτιοῦ εἶναι δυὸ Ἄγγλοι—ὁ δούξ τοῦ Ἄθολ (σύζυγος τῆς δουκίσσης τοῦ Ἄθολ, ὑφυπουργοῦ τῆς παραιτηθείσης Συντηρητικῆς κυβερνήσεως καὶ ἡγέτιδος τῶν Συντηρητικῶν γυναικῶν) καὶ ὁ λόρδος Οὐήρ. Ὁ πρῶτος σκοπός

βέρονσις ἐνεθάρρυνεν ἀμέσως αὐτὰ τὰ σχέδια, τῶν ὁποῶν ἡ πραγματοποίησις θὰ ἐξανάδινε ζωὴ σ' ἕνα ζωτικὸ κλάδο τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας καὶ συγχρόνως θὰ ἔλυε ἐπίσης τὸ ζωτικὸ πρόβλημα τῆς στέγης τῶν ἐργατικῶν τάξεων στίς μεγάλες καὶ ἀνθυγιεινὲς βιομηχανικὲς πόλεις. Ἄρχισεν ἡ συστηματικὴ προπαγάνδα τοῦ τύπου καὶ ἀμέσως ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νέας μεθόδου σὲ μεγάλη κλίμακα. Δεκάδες χιλιάδων σιδερένιων σπιτιῶν ἐκτίσθησαν στὰ κυριώτερα βιομηχανικὰ καὶ σὲ πολλὰ ἐργαγικὰ κέντρα μὲ τὴ διάγνωση δὲ τῶν πρῶτων ἐλαττωμάτων, οἱ τρόποι κατασκευῆς ἐβελτιώθησαν καταπληκτικὰ.

Στὴ Γερμανία, ἔπειτα, ἔγινε ἐφαρμογὴ τοῦ νέου συστήματος, ἀλλὰ σὲ μικρότερη κλίμακα. Ἐκτίσθησαν τεράστια ἐργοστάσια ἀπὸ σίδηρο, τὰ ὁποῖα πληροῦν ὅλους τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς καὶ παρουσιάζουν ἐνδιαφέροντα παραδείγματα βιομηχανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ χρησιμοποίησεως τοῦ χώρου.

Ἐνα σιδερένιο σπῖτι

των ἦταν νὰ δώσουν δουλειὰ στὰ ἀγγλικὰ μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια ποὺ ἐπερνοῦσαν περίοδον τρομακτικῆς ἀνεργίας μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τῶν ὁποῶν οἱ ἐργάτες ἐζοῦσαν μὲ τὰ ἐπιδόματα τῆς κρατικῆς περιθάλψεως. Ἡ ἀρχικὴ τους ἰδέα ἦταν νὰ ἀντικαταστήσουν τὰ τοῦβλα τῶν τοίχων μὲ πλάκες χάλυβος. Ἡ Συντηρητικὴ κυ-

Ἄλλ' ἄς ἔλθωμε στὰ σπίτια ποὺ ἐκτίστηκαν στὴν Ἀγγλία καὶ ἄς δώσωμε μιὰν εἰκόνα τῶν τελευταίων ὑποδειγμάτων.

Τὰ σπίτια αὐτὰ εἶναι δυὸ εἰδῶν: ἡ μονοκατοικία—σπίτι γιὰ μιὰ μόνον οἰκογένεια—καὶ ἕνας τύπος σπιτιοῦ μὲ τέσσερες κατοικίες, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ ἰσόγειο καὶ ἕνα ὄροφο, μὲ δυὸ συμμετρικὲς κατοικίες στὸ καθένα.

Καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση, ἡ κατοικία μιᾶς οἰκογένειας περιλαμβάνει τρία δωμάτια: τὸ living-room (ἕνα εἶδος ἐγγλέζικης σάλλας-τραπεζοῦρας) καὶ ἄλλα δυὸ, ἐπὶ πλεον δὲ μιὰν εἰσοδο, μαγειρεῖο, αἰθουσα λουτροῦ καὶ ἐντειχισμένες ντουλάπες. Ἄν σκεφθῆ κανεὶς πὼς αὐτὴ εἶναι κατοικία ἐνός ἀπλοῦ ἐργάτη, ἀντικατα-

βάναται ἀμέσως τὴ διαφορὰ τῆς ἀπὸ τίς συνειθισμένους τρώγλες ὅπου ἐνδιαφέρονται ἄλλοι οἱ ἐργατικὲς οἰκογένειες.

Ἄν τὰ σπίτια αὐτὰ βρῶσκονται κοντὰ σὲ κέντρα παραγωγῆς φωταερίου, ἐφοδιάζονται μὲ θερμάστρες φωταερίου. Ἄλλὰ τὸ living-room ἔχει πάντοτε ἐγκατάσταση θερμάνσεως μὲ κάρβουνα, ἡ ὁποῖα ἐπιτρέπει τὴν παραγωγὴ ζεστοῦ νεροῦ γιὰ τὸ λουτρό καὶ γιὰ τὴν κουζίνα. Ὅλες οἱ διοχετεύσεις εἶναι ἀόρατες· εἶναι τοποθετημένες ἀνάμεσα στὰ διπλὰ τοιχώματα γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ μιλήσωμε. Ἄλλὰ ἐπαναλαμβάνομεν: ποῖος Ῥωμὸς ἂστὸς ἔχει τόσο κομφορ καὶ δυνατότητα καθαριότητος, ὅσην οἱ Ἄγγλοι ἐργάτες ποὺ κατοικοῦν στὰ μεταλλικὰ σπίτια;

Τὰ τελευταῖα ἀγγλικά χαλυβδῖνα σπίτια εἶναι φτειαγμένα μ' ἕνα ἑλαφρὸ σιδερένιο σκελετό, ἐπάνω στὸν ὁποῖον βιδώνονται χαλυβδίνες πλάκες πάχους 3 χιλιοστομέτρων, ἐρμητικῶς ἐνωμένες καὶ βαμμένες.

Στὸ ἐσωτερικόν, ἀφ' οὔ τοποθετηθῆ τὸ δίκτυο τῶν σωλήνων ὑδρεύσεως, φωτισμοῦ ἀποχετεύσεως, κερφώνονται ἐπάνω σὲ ξύλινα ὑπερείσματα (βιδωμένα στὸν σκελετό) πλάκες cellotex, προϊόντος τὸ ὁποῖον παράγεται ἀπὸ τὴν ἀγνή κυτταρίνη τοῦ ζαχαροκάλαμου, μετὰ τὴν ἐξαγωγή τῆς ζάχαρης καὶ τὴν ἀφαίρεση τῶν ὑποκειμένων εἰς σῆψιν οὐσιῶν. Τὰ ἐσωτερικὰ χωρίσματα εἶναι ἐπίσης ἀπὸ «τσελλοτέξ». Κατόπιν βάφεται τὸ «τσελλοτέξ»,

τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μιὰν ἐπιφάνεια σπειρωτῆ, εὐχάριστη στὸ μάτι.

Τὰ πατώματα καὶ τὰ ἐσωτερικὰ κομμάτια εἶναι ἀπὸ ἔλατο, τὰ ἐξωτερικὰ παράθυρα ἀπὸ σίδηρο, ἡ στέγη ἀπὸ κεραμίδια, ἀπὸ τσιμέντο, μὲ ὑδρορροὲς ἀπὸ χυτοσίδηρον ἢ τσιμέντο.

Μὲ μισὸ μέτρο παγωμένο χιόνι ἔξω, οἱ κάτοικοι τῶν σιδερένιων σπιτιῶν τονίζουν πὼς ἔχουν ζέστα· ἄς σημειωθῆ δὲ πὼς τὰ περισσότερα σιδερένια σπίτια ἔχουν κτισθῆ σὲ περιοχὰς τῆς Βορείου Ἀγγλίας, ὅπου τὸ ψυχὸς εἶναι ὀδυρμύ. Ὅσο γιὰ τὸ καλοκαίρι, ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμῶμε πὼς ὅτι ἀνθίσταται στὸ κρῦο, ἀνθίσταται καὶ στὴ ζέστη.

Τὸ κόστος αὐτῶν τῶν σπιτιῶν εἶναι, στὴν Ἀγγλία, 332 ἕως 346 λίρες κατὰ κατοικίαν. Στὴ Γαλλία, ὅπου μετὰ τὴν ψήφιση τοῦ νόμου Λουσέρ περι εὐθηνῶν κατοικιῶν γίνονται σχετικὲς μελέτες, ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται μέχρι 35.000 φράγκων κατὰ κατοικίαν.

Τὰ σπίτια αὐτὰ κτίζονται σὲ δυὸ-μισο μῆνες. Στὴν Ἀγγλία ὁμως ἐσημειώθησαν καὶ μερικοὶ ἐκπληκτικοὶ ἐργοληπτικοὶ ἄθλοι. Ἔτσι, τὸ πρότυπον «χωριὸ τοῦ μέλλοντος», ἕνα ἀγροτικὸ χωριό, ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδίνο ἐκτίσθη σὲ μιὰ μέρα!

Φυσικά, τὸ σιδερένιο σπῖτι δὲν πρόκειται νὰ ἀντικαταστήσῃ μονομιᾶς τὸ ξύλινο ἢ τὸ πέτρινο, ποὺ ἔχουν, καὶ αὐτὰ, τὰ πλεονεκτήματά τους. Ἐπίσης ἀπομένει νὰ μελετηθῆ τὸ ζήτημα τῶν μεγάλων «ἀκινήτων εἰσοδήματος», τῶν

προωρισμένων γιὰ πολυκατοικίες ἢ γιὰ γραφεῖα.

Ἄλλ' ἄς υποθέσωμε πὼς ἕνας βιομηχανὸς θέλει νὰ στεγάσῃ χίλιους ἐργάτες, μονομιᾶς, σὲ μιὰ περιφέρεια ὅπου ἀνεκαλύφθη κάποιον πρώτη ὕλη ἢ ἐχρήσιμοποιήθη κάποιος καταρράκτης· ἀρκεῖ ὁ βιομηχανὸς αὐτὸς νὰ δώσῃ τὴν παραγγελία του καὶ, σὲ ἕξη μῆνες θὰ μπόρῃ, πλάϊ στὰ ἐργοστάσιό του, νὰ ἐγκαταστήσῃ ὅλο τὸ προσωπικὸ του, σὲ καινούργια σπίτια, ὑγιεινὰ καὶ πὶὸ εὐχάριστα ἀπὸ ὅλα ἕκείνα, μέσα στὰ ὁποῖα ἔζησαν καὶ ζοῦν οἱ ἐργάτες ἕως τώρα. Ἔτσι, γίνεται δυνατόν καὶ κάτι ἄλλο: ἡ μεταφορὰ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων μακριὰ ἀπὸ τὰς μεγαλουπόλεις, γιὰ τὶς ὁποῖες ἀποτελοῦν πραγματικὴ πληγὴ ὑπὸ ἐποψὶν ὑγιεινῆς καὶ κοινωνικῆς συγκροτήσεως. Οἱ ἐργάτες μποροῦν νὰ σωθοῦν, νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὶς ἀνατρεπτικὲς προπαγάνδες, ὅταν μεταβληθοῦν σὲ μικροὺς διοκτῆτες· ἐπίσης ἡ οἰκογένεια θὰ μπόρῃ νὰ ἀναπλασθῆ καὶ ἡ κοινωνία νὰ ξαναβρῆ κάποιον στέρεα γαλήνη.

«Ποία κυβέρνησις, ποῖος σκεπτόμενος ἀνθρώπος—γράφει ἕνας Γάλλος εἰδικός—δὲν θὰ εὐλογήσῃ μιὰ τέτοια καινοτομία, ἡ ὁποῖα μπορεῖ νὰ μεταλλάξῃ τοὺς βιωτικὸς ὅρους χιλιάδων πολιτῶν καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ στὸ κράτος καὶ τοὺς δήμους, καθὼς καὶ τοὺς μεγαλοβιομηχανοῦς, νὰ ξαναειώσουν τὸν τόπο τους».

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΜΠΟΥΤΕ

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΜΕΝΗ

ἔλω νὰ ξέρω τι θὰ ἀποκρινόταν ὁ δήμιος ἀν τοῦ ἔδαξαν τὴν ἐρώτηση: «Τί αἰσθάνεσαι ὅταν κάνης θανατικὲς ἐκτελέσεις;». Καθὼς φαίνεται ἀνθρώπος θετικὸς καὶ ἐξαιρετος ὑπάλληλος, θὰ ἀποκρινόταν χωρὶς ἀμφιβολία: «Ὅσο γιὰ μένα τίποτα δὲν αἰσθάνομαι. Στὴν πράξη ποὺ ἐκτελῶ δὲν ἔχω συνείδηση».

Ἐδῶ μπκίνουμε στὴ φιλοσοφία τῆς εὐθύνης καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα ζήτημα πολὺ περίπλοκο. Τὸ σκρινὶ τάχα ἢ τὸ χέρι ποὺ κρατᾷ τὸ σκρινὶ ὀδηγεῖ τὰ σφαχτὰ στὸ μκελιό; Πρόβλημα σχολαστικόν...

Σχετικὰ μὲ τὶς κεφαλικὲς ἐκτελέσεις καὶ τὴν εὐθύνη τοῦ δήμιου ὑπάρχει μιὰ ἀρκετὰ ἀλλόκοτη μαρτυρία ποὺ ἐμεινε ἱστορικὸ ἀίνιγμα παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες οἱ ὁποῖες ἔγιναν γιὰ νὰ τὴ διαφωτίσουν.

Τὸ περιστατικὸ συνέβηκε κατὰ τὸ 1780 καὶ ἦρώας του ἦταν ὁ δήμιος τῆς πόλης Κολμάρ, ποὺ ὀνομαζόταν τότε Πιέρ Τортύρ (Βασανιστής) ὄνομα ἐκφραστικὸ ποὺ χωρὶς ἄλλο δόθηκε σὰν παρατσούκλι σὲ κάποιον ἀπ' τοὺς προγόνους του ἐξ αἰτίας τῆς ὀπηρεσίας του, γιὰ τὴν οἰκογένειά του γινόταν δήμιος ἀπὸ πατέρα σὲ γιὸ.

Τὸ σπῖτι τοῦ Πιέρ Τортύρ, σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια τῆς ἀποδοκιμασίας ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸ ἀπαίσιο ἐπάγγελμά του, βρισκόταν ἔξω ἀπ' τὴν πόλη, ἀπομονωμένο πέρα ἀπ' τὰ τελευταῖα προάστεια.

Μιὰ χειμωνιάτικη βραδεῖα ποὺ ἦταν στὸ σπῖτι του καὶ ἀναπαύοταν στὴν ἀκρὴ ἀπ' τὴ φωτιὰ ὁ Πιέρ Τортύρ ἄκουσε νὰ χτυποῦν δυνατὰ τὴν πόρτα του.

Ἄνοιξε.

Τρεῖς ἀνθρωποὶ σκεπασμένοι μὲ πλατεῖους μανδύες καὶ κατεδασμένα καπέλα ποὺ τοὺς ἐκρυβαν ὀλότεια, ἦταν μπροστά του.

— Εἶσαι ὁ δήμιος; ρώτησε ἀπότομα ὁ ἕνας τους.
— Ναι, εἶπε ὁ Πιέρ Τортύρ.
— Εἶσαι μόνος;
— Ναι...

Πρὶν ἀποτελειώσῃ οἱ τρεῖς ἀνθρωποὶ ρίχθησαν ἀπάνω του καὶ παρ' ὅλη τὴν ὀνηθελισμένη δυνάμη του παράλυσαν τὶς κινήσεις του, τὸν ἐφίμωσαν καὶ τὸν ἔδεσαν.

Επειτα τὸν ἔφεραν σ' ἕνα μεγάλο τετράτροχο ταξειδιωτικὸ ἀμάξι πὺν περιμένε ἐκεῖ κοντά, σταματημένον στὸ κατγιασμένον σκοτάδι. Τὸν ἔβαλαν ἐκεῖ μέσα καὶ τοποθετήθηκαν δίπλα του.

Τὸ ἀμάξι ξεκίνησε μὲ μεγάλη ταχύτητα καὶ ἔβαν ἐδρέθηκε μακριὰ ἀπ' τὴν πόλη ἐκεῖνος πὺν εἶχε μιλήσει πρῶτος εἶπε στὸν Πιερ Τορτύρ:

— Μὴν ἀνησυχῆς, δὲ θὰ σοὺ κάμου- με κανένα κακὸ. ἤρθαμε νὰ σὲ πάρου- με γιὰ νὰ ἐκτελέσης μιὰ καταδικαστικὴ ἀπόφαση πὺν πρέπει νὰ ἐκτελεσθῆ. Ὅταν τελειώσης αὐτὴ τὴ δουλειὰ θὰ σὲ ξαναπαῖμε στὸ σπίτι σου σὺν καὶ ἀδελφῇ καὶ θάχης διακόσια λουδοβίκια γιὰ τὸν κόπο σου. Ἀλλὰ μὴν προσπαθήσης νὰ μάθης πὺν πᾶς μῆτε ποιοὶ εἴμαστε, μὴν προσπαθήσης νὰ φωνάξης ἢ νὰ τὸ σκάσης, ἀλλιῶς θὰ σὲ σκοτώ- σωμε.

Επειτα τὸν ἔλυσαν, τὸν ἐλευθέρωσαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀγω- νίας, ἀλλὰ τοῦ ἔδειξαν τὴν ἀπελ- πιστικὴ λεπίδα ἐνδὸς ἐγχειριδίου, καὶ τὸ ἀμάξι ἔξακολούθησε νὰ κυλᾷ μὲς στὴ σιωπῇ καὶ στὴ νύχτα.

Ὅταν ἐξημέρωσε ἔβαλαν μιὰ λουρίδα στὰ μάτια τοῦ αἰχμαλώ- του ἄλλωστε τὰ παραθυρόφυλλα τοῦ ἀμαξιοῦ ἦταν κλεισμένα προ- σεχτικὰ. Προχώρησαν ἔτσι ὅλη τὴν ἡμέρα, ὅλη τὴν ἀκόλουθη νύχτα καὶ ἀκόμα μιὰ μέρα ὀλό- κληρη, ἀλλάζοντας ἄλογα σὲ σταθμοὺς ὄρισμένους καὶ ἀναχω- ρώντας πάλι μὲ γρήγορο βί- δισμα. Ἐφαγαν μέσα στ' ἀμάξι καὶ κοιμήθηκαν ἐκεῖ, ἐνῶ δυὸ ἀπ' τοὺς φύλακες παρακολού- θουσαν ἀγρυπνὰ καὶ τὴν παρα- μικρὴ χειρονομία τοῦ Πιερ Τορτύρ. Ἐκεῖνος δὲν ἤξερε κατὰ πὺν τὸν ἐπήγαιναν. Τοὺς φαίνονταν ὡστὸσο πὺς εἶχαν περάσει τὸ Ρήνο.

Τὸ βράδυ τῆς δευτέρας μέρας ὁ αἰχ- μάλωτος, πὺν τὰ μάτια του ἦταν πάντα δεμένα κατὰλαβε ἀπ' τὸ ὑπόκωφο τρέ- ξιμο τῶν τροχῶν πὺς περνοῦσαν μιὰ γέ- φυρα: μιὰ κρεμαστὴ γέφυρα χωρὶς ἄλλο γιὰτὶ ἀντήχησαν ἀλυσίδες (ἢ σιδερέ- νιοι δοκοὶ) καὶ ἕστερα ἀπὸ μιὰ στιγμή τ' ἄλογα σταμάτησαν.

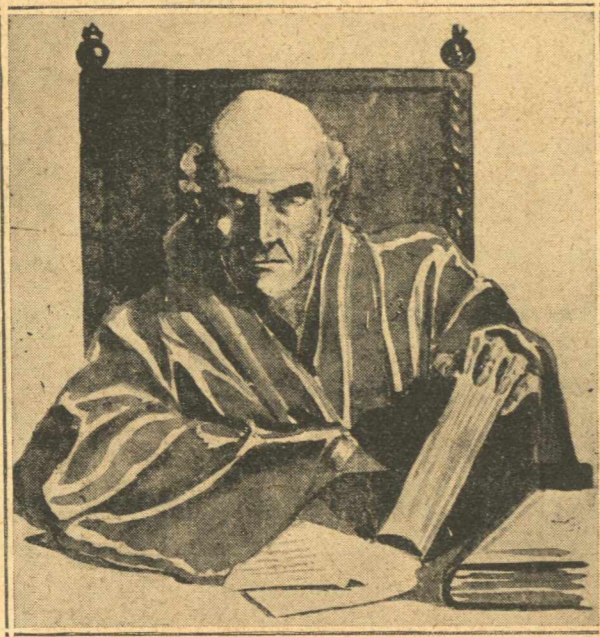
Ἡ πόρτα τοῦ ἀμαξιοῦ ἀνοίξε τὸν Πιερ Τορτύρ τὸν τραβῆξαν οἱ σύντροφοί του καὶ κατέβηκε.

Καθὼς τὸν ὀδηγοῦσαν χέρια πὺν τὸν βαστοῦσαν στερεὰ τοῦ φάνηκε πὺς περ- νοῦσε ἕναν ἀπέραντο νάρθηκα ἀνέβηκε σκαλοπάτια καὶ χῶθηκε σὲ μιὰ σειρὰ

ἀπὸ μεγάλες αἰθουσες ἔπου τὰ βήματα ἀντηχοῦσαν σὰν κάτω ἀπὸ θλόους ψη- λους καὶ ἔπου τὸ κρῦο ἦταν παγερό.

Τέλος σταμάτησαν καὶ τοῦβγαλαν τὴ λουρίδα ἀπ' τὰ μάτια.

Βρισκόταν σ' ἕνα εἶδος ἀπέραντης κρύπτης σαβανωμένης μὲ μαῦρα νεκρι- κὰ σεντόνια πὺν φωτιζόταν ἀμυδρὰ ἀπ' τὸ θλιβερὸ φέγγος τῶν δάδων. Ἀντίκρυ του, στηριγμένα στους τοίχους, ὑπῆρ- χαν πέτρινα στασίδια ἔπου καθόταν ἄν- θρωποι ἀκίνητοι, ντυμένοι σὰ δι- καστές. Δὲν ἐφοροῦσαν προσωπίδες, ἀλλὰ ὁ Τορτύρ ἐξ αἰτίας ἀπ' τὸν ἀνεπαρκῆ φωτισμὸ καὶ τὴν ἀπόστα- ση δὲ μπορούσε νὰ ξεχωρίση τὰ χα-

Φαίνονταν πὺς εἶναι ὁ πρόεδρος

ρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου τους. Στὴ μέση τῆς κρύπτης, ὀλόρθη, κάτω ἀπ' τὸ φέγγος τῶν δάδων πὺν βαστοῦ- σαν ψηλὰ κουκουλωμένοι ὑπηρετές, μιὰ νέα γυναῖκα στεκόταν, ντυμένη μὲ μιὰ μακριὰ σκετινὸχρωμὴ ρόμπα καὶ σκε- πασμένη μ' ἕναν πυκνὸ πέπλο. Στὰ πό- δια τῆς ἕνα χοντρὸ κούτσουρο μὲ λεία ἐπιφάνεια καὶ ἀπάνω σ' αὐτὸ ἕνα σπαθὶ πὺν τοῦ Τορτύρ τοῦ φάνηκε νὰναί ὅμοιο μὲ κείνο πὺν μεταχειρίζονταν οἱ δήμιοι στὴν Ἐλβετία.

Τότε ἔλαβε τὸ λόγιο στὴ γερμανικὴ γλῶσσα ἕνας ἀπ' τὰ μέλη αὐτοῦ τοῦ ἀλλόκοτου δικαστηρίου. Καθόταν στὴ μεσιανὴ ἔδρα καὶ φαίνονταν πὺς ἦταν ὁ πρόεδρος. Εἶπε στὸν Πιερ Τορτύρ:

— Ἦρθες ἔδω γιὰ νὰ ἐκπληρώσης τὴν ἀποστολῇ σου ἀπάνω στὴ γῆ. Αὐτὴ

ἢ γυναῖκα καταδικάστηκε καὶ θὰ τὴν ἀποκεφαλίσῃς.

Ὁ Τορτύρ, ξαφνισμένος ἀπ' τὴν ἀρ- χὴ ἔξ αἰτίας τῶν γεγονότων πὺν τοῦ παρουσιαζόταν καὶ προπάντων τὴν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπαίσια διαταγῇ, βρήκε λίγη ψυχραιμία καὶ διαμαρτυρήθηκε. Ἀρνή- θηκε μ' ἀποφασιστικὸτητα νὰ θανατώσῃ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δίχως κανονικὴ ἐν- τολῇ καὶ δίχως ρητὴ διαταγῇ τῆς ἐπί- σημας δικαιοσύνης: ἦταν ὁ νόμιμος ἐκ- τελεστῆς τῶν δικαίων ἀποφάσεων καὶ ἔχι ἕνας δολοφόνος.

Ὁ πρόεδρος περιορίστηκε νὰ ἐπανα- λάβῃ τὴ διαταγῇ του. Ὁ Τορτύρ ἀντι- στάθηκε μ' ὅλη τὴν ἀρνησῇ του.

Τότε ὁ μυστηριώδης ἄνθρωπος μὲ τὴν ἴδια ἀδυσώπητη φωνῇ καὶ ἐνῶ ἕνα μεγάλο ρολοὶ τοῦ τοῖχου χτυποῦσε ἔντεκα, τοῦ εἶπε:

— Ἐχεις ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας γιὰ νὰ ἀποφασίσῃς. Ἄν ἢ δουλειὰ σου δὲν εἶναι τελειω- μένη στὶς ἔντεκα καὶ τέταρτο θὰ πεθάνῃς ἐστὸ τότε καὶ θὰ βροῦ- με ἄλλο δῆμιο πειδὸ πρόθυμο. Νᾶσαι βέβαιος πὺς αὐτὴ πὺν καταδικάστηκε δὲ θὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν τιμωρία.

— Μὰ τί ἔκαμε; ρώτησε ὁ Πιερ Τορτύρ.

— Θὰ τὸ μάθης, εἶπε ὁ πρό-εδρος.

Μὰ ἢ γυναῖκα μὲ τὸν πέπλο πὺν ὡς τότε εἵμεινε ἀκίνητη καὶ φαινομενικὰ ἀτάραχη σῆκωσε ἀπάνω τὸ χέρι καὶ ὁ ἄλλος ξανάπε μονάχα στὸ δὴ μιο τοῦ Κολμάρ:

— Ἐχεις ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας.

Μὲς στὴ σιωπῇ τὰ δευτερόλε- πτα, μετρημένα ἀδυσώπητα ἀπ' τὸ με- γάλιο ρολοὶ, πέρασαν βαρεῖα τὸνα μὲ τ' ἄλλο.

— Δυὸ λεπτὰ μονάχα ἔχεις ἀκόμα, εἶπε τέλος ὁ πρόεδρος.

Κι' ἕνας ὑπηρετῆς ἄπλωσε στὸ δῆμιο τὸ σπαθὶ, μὰ ὁ Πιερ Τορτύρ τὸ πέταξε.

Ὁ πρόεδρος σηκώθηκε κρατώντας στὸ χέρι ἕνα μικρὸ πιστόλι.

— Τὸ τέταρτο πέρασε, εἶπε.

— Δέχομαι, ἀναστέναξε ὁ Πιερ Τορτύρ.

Ἡ γυναῖκα γονάτισε τραδώντας μόνη τῆς τὸν πέπλο ὡς στὸν ἀχῆνα. Ὁ Πιερ Τορτύρ ἀρπάξε τὸ σπαθὶ...

Ἐστερα ἀπὸ μιὰ στιγμή τὸ κεφάλι τῆς καταδίκου κυλοῦσε, πάντα σκεπασμέ- νο μὲ τὸν πέπλο, ἀπάνω στὶς πλά-

(Συνεχία εἰς τὴν σελίδα 220)

ALFRED COLLING

Λ Ο Υ Σ Η

ΔΙΗΓΗΜΑ

Λούση Βιλμποῦ εἶτανε σοβαρῇ καὶ φρόνιμη. Μακρὸς ξανθὸς μοῦ- κλεις πλαισίοναν τὸ θελ- κτικὸ στοργγυλὸ πρό- σωπό της. Τὰ μάτια της ἀντιφέγγιζαν τὴν ἡε- μία τῆς ψυχῆς της καὶ καὶ τὸ ἀπάλο χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ τῆς Pe - de - France κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχε γεννηθῆ. Τὸ στόμα της ἀνέδειχνε χεῖλη φόρμας τελείας. Μονάχα ἢ μύτη της ἴσως νὰ τὴν χα- λοῦσε, πὺν εἶταν μακριὰ, ἀλλ' αὐτὴ ἀγνοῦσε τὴν κοκκεταρία.

Ἐγὼ μοιαζα τῆς Μάτζη, ἤμουνα δηλαδὴ καστανή, ξεχτενιστὴ, ζωηρὴ, γελαστὴ. Εἶνα εὐερέθιστὴ φαντασία καὶ καλὴ καρδιά. Ἐχانا κάθε πρᾶγμα πὺν ἀγαποῦσα, τρελλαινόμενα νὰ τρέχω πίσω ἀπὸ τις πεταλοῦδες καὶ διάβαζα κομψὰ στίχους τοῦ Μυσσέ.

Σὲ λίγο πατούσαμε καὶ οἱ δυὸ μας τὰ δεκάξη καὶ ἔπερατώναμε τις σπου- δὲς μας σὲ κάποιο οἰκοτροφεῖο, πὺν βρισκόταν στὶς ὄχθες τοῦ Λουάρ, κοντά στὸ Β...

Ἡ Λούση καὶ ἐγὼ εἴμαστε στενὲς φίλες, μολοντί εἶχαμε ἀντίθετους χα- ραχτήρες. Πηγαινάμε περίπατο μακριὰ ἀπὸ τις συμμαθητριάς μας, στὸ πάροκο πὺν περιτοιγύριζε τὸ οἰκοτροφεῖο, καὶ σωμαίναμε ὡρα πολλή, χαιδεύον- τας τὰ χέρια μας. Καὶ ἤμουνα πεπει- σμένη ὅτι καμμιά σκέψη τῆς Λούση δὲν μοῦ εἶτανε κρυφὴ, ὅτι ἢ καρδιά της δὲν φύλαγε κανένα μυστικὸ ἀπὸ μὲ.

Στὸν κοιτώνα, τὰ κρεβάτια μας εἶτανε γειτονικά. Τὸ βράδυ, ἢ Ἀδελφῇ Σιζτίνα περνοῦσε ἀνάμεσά μας, λέ- γοντάς μας μὲ τὴν τραγουδιστὴ φωνὴ τῆς:

— Καληνύχτα, παιδιά μου, ὁ θεὸς νὰ σᾶς φυλάγῃ!

Τῆς ἀπαντούσαμε:

— Καληνύχτα, ἀδελφῇ μας. Καὶ ἀποκοιμήμαστε μ' ἕνα ὕπνο ἀέρινο καὶ γελαστό.

Κάποια νύχτα πὺν κοιμώμουνα χω- ρὶς νὰ ὀνειρεύωμαι, ἐξύπνησα ἀπόνα ἀνάλαφο χτύπημα στὰ πόδια τοῦ κρεββατιοῦ μου. Ἡ Λούση εἶταν ὀρ- θια, ἀκίνητη, ὠχρὴ μὲς στὸ ἄχροο πονκάμισό της. Οἱ μοῦκλεις της πέ- φτανε πάνω στους λεπτοὺς ὤμους της, ἢ ἀναπνοὴ της κοβότανε καταπλη- χτικά. Εἶταν τόσο ταραγμένη ὡστε δὲν παρητήρησε πὺς ἄνοιγα τὰ μάτια μου καὶ ὅτι ἔστρεφα τὸ κεφάλι πρὸς αὐτὴ γιὰ νὰ τὴν περιοργανθῶ καλύ- τερα.

Ἀξαφνα, πήρε τὴν ἀπόφασή της, κάθησε στὸ κρεβάτι της, ἔβαλε τις παντοῦφρες της, πέρασε ἕνα μεγάλο ἐπανωφόρι πὺν κρεμόταν στὸν τοῖχο καὶ ἔξαφανίστηκε σὰ λευκὴ σκιά.

Τὰ εἶχα χαμένα. Ἐσκυψα στὸ κρεβ- βάτι της γιὰ νὰ βεβαιωθῶ γιὰ τὴν φυγῇ της: ἀπάνω στὰ σεντόνια δὲν ὑπῆρχε πιά παρὰ ἢ φόρμα τοῦ κορ- μοῦ της. Πὺν μπορούσε νὰ τρέχῃ μὲς στὴ νύχτα; Καὶ γιὰ νὰ κάνῃ τί;

Δὲν θ' ἄγοῦσε βέβαια νὰ γυρίσῃ. Τέντωσα τ' αὐτὶ μου, γούρλωσα τὰ μάτια μου μὲς στὸ σκοτάδι, προσέ- χοντας πολὺ ὡστε νὰ ἐπωφεληθῶ ἀπὸ κάποια ἔνδειξη πὺν θὰ μοῦ ἀνήγγελε τὴν ἐπιστροφῇ της. Τὰ λεπτὰ πέρα- σαν. Δὲν ἄκουα ἄλλους θοορύθους παρ' ἐκεῖνος τῆς καλοκαιρινῆς νύχτας χά- ρις στὴν ὁποία εἶτανε ἀνοιχτὰ τὰ πα- ριάθυρα τοῦ κοιτώνας: τὴν ἀνάσα τῶν δένδρων, τὸν ὀλολυγμὸ τῆς κουκου- βάγιας, καὶ ἄλλους μυστηριώδεις στε- ναγμούς.

Ἡ Λούση φάνηκε ἐπὶ τέλους ἔπειτα ἀπὸ ἀπουσία δυὸ ὡρῶν. Φαίνονταν ἡσυχὴ, εὐτυχισμένη. Ἐπαλώθηκε καὶ ἀποκοιμήθηκε εὐθύς. Ἐγὼ, δὲν κα- τόρθωσα νὰ ξανάβρω τὸν ὕπνο μου: περιμένα τὴν ἔγερσή μας μ' ἀνυπο- μονησία, ἐλπίζοντας ὅτι θὰ μοῦ φε- ρνε κάποια ἐκμυστήρευση καὶ τὴν ἐξή- γηση τῆς διαγωγῆς τῆς φίλης μου.

Ἡ Λούση ὅμως δὲν ἔβγαλε ταμου- διὰ γιὰ τὴν περιπέτεια, ὑπῆρξε χαρού-

μενη ὅλη μέρα καὶ μ' ἐφίλησε πρὶν ἔαπλωθῆ. Ἐκλεισα τὰ μάτια, λίγο περ- σιμομένη τ' ὀμολογῶ, καὶ ἀποφασί- σμένη νὰ κοιμηθῶ ἴσαμε τὸ πρωῖ. Ἐν τούτοις, κατὰ τὰ μεδάνυχτα, ξύ- πνησα ἀπότομα καὶ εἶδα τὴν Λούση νὰ ἔξαφανίζεται ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ κοιτώνας. Παρόμοια ντυμένη, ὅπως καὶ τὴν προτεράια, μὲ τὸ μεγάλο πα- νωφόρι πὺν εἶχε ξεκρεμάσει ἀπὸ τὸν τοῖχο.

Πὺν πήγαινε λοιπόν; Οἱ σκέψεις μου ἄρχισαν νὰ μὲ πολιορκοῦν καὶ νὰ στοβιλίζον στὸ κεφάλι μου. Δὲν εἶχε κανένα λόγο, μ' ἀκούτε, νὰ ἔξαφανί- ζεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐκτὸς καὶ ἄν... ἐκτὸς καὶ ἄν... Ναι, αὐτὸ εἶτανε, δὲν μπορούσε παρὰ νὰναὶ αὐτό. Φαντάστηκα ἄμέσως τὴν δια-δρομὴ τῆς Λούση: κατέβαινε τὴ φαρ- δεῖα ἐλάτινη λουστραρισμένη σκάλα, διάβαινε τὸ διάδρομο πὺν τὴν ἀκο- λουθοῦσε καὶ κατέλιγε σὲ μιὰ κλειστὴ πόρτα μὲ λουκέτο: μὰ, πλὰϊ στὴν πόρ- τα αὐτὴ βρισκόταν ἕνα χαμηλὸ παρὰ- θυρο, πὺν ὀδηγοῦσε εὐθύς στὸ παρά- κω. Ἡ Λούση δὲν εἶχε παρὰ νὰ τ' ἀγοίξῃ καὶ νὰ τὴν ἐλευθέρῃ, ἐλευθέρῃ σὰν τ' ἀηδονί, ἐλευθέρῃ σὰν τοὺς ἀγγέλους. Γλυστοῦσε τότε μὲς στὴν πυκνὴ σκιά τῶν δρυῶν καὶ συναντοῦσε κάποιον πὺν δὲν γνώριζα καὶ πὺν τὴν περιέμενε.

Ἀντελήφθην ὅτι ἔτρεμα, τόσο ἢ ἀνακάλυψῃ μου μ' εἶχε συγκινήσει. Φοβόμουνα γιὰ τὴν Λούση καὶ τὴν ζήλευα διότι ἀπελάμβανε μιὰ εὐτυχία τὴν ὁποία ἀναζητοῦσε ὅλη μου ἢ ψυχῇ. Ν' ἀγαπᾷ, νὰ σ' ἀγαποῦν, νὰ ξέρῃς ὅτι βρισκέσαι στὸν κόσμο ἕνας φίλος πὺν σὲ σκέπτεται μὲ τρυφερό- τητα, τί τὸ γλυκύτερο, τὸ ἀπολαστι- κότερο;

Ἡ Λούση ἐπέστρεψε τὰ χαράματα. Τὸ πρόσωπό της εἶταν λυπημένο καὶ τὰ δάκρυα ἔλαμπαν στὰ μάτια της καὶ στὰ μάγουλά της.

Αὐτὸ ἔξακολούθησε ὅλες τις αὐγου-

σιτίατικες νύχτες. Πότε, ξυπνούσα καθώς ή Λούση κοιμώνταν; ακόμη και την έβλεπα να ξυπνά κι αυτή, να σηκώνεται, να έχει ξεκομμά το πανωφόρι της, να το σάκει σιωπηλά, πότε ο ύπνος μ' άφινε μετά την αναχώρησή της κι αντίκάλυπτα το άδειανό κρεβάτι της ξεστροτωτό.

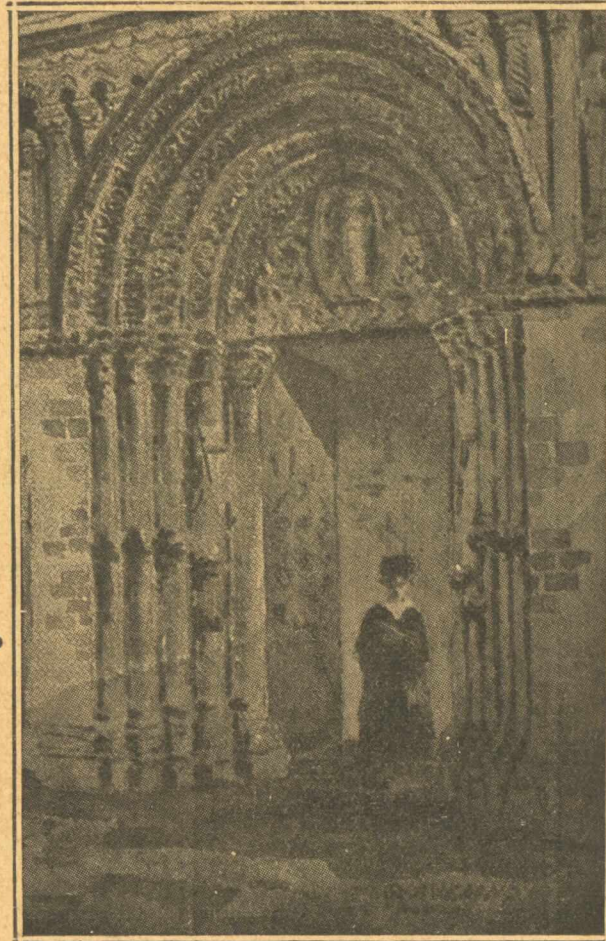
Και την όνειρευόμουντα ίσαμε το γυρισμό της, την παρακολουθούσα σαν μεθυσμένη στόν νυκτερινό της περίπατο, αισθανόμεντα τους φόβους της, τās εκστάσεις της. Φανταζόμεντα μάλιστα ότι έγνώριζα σε ποιά γωνιά του πάρκου στέγαζε τους έρωτές της, γιατί στα διαλείμματα περιπλανώμουντα κάτω από τα σκιερά δέντρα κ' είχα διακρίνει έναν πέτρινο μπάγκο στην άκρη μιας πηγής, στολισμένης με λεύκες.

Αυτό, είταν ένα καταφύγιο όνειρωδες, μιá φωλιά σαν αυτές που τραγουδούσε στις «Νύχτες» του ό Μυσσέ. Απήγγελα με φωνή χαμηλή τις στροφές όπου ο ποιητής μου φαντάζεται ένα λεπτοκαμωμένο σώμα, λυγισμένο από το βάρος της ευτυχίας, κοντά σε μιá λεύκα πλημμυρισμένη από το σελινόφως. Έτσι έβλεπα και την Λούση, καθισμένη στον πέτρινο μπάγκο και σκεπάζοντας τά γόνατά της με μιá πτυχή του πανωφοριού της. Άκουγε τά θεία λόγια, τ' άπαγορευμένα, με τó σοβαρό και γλυκό ύφος της που της ήξερα και κάποτε έλεγε: «Μά είν' αλήθεια, είν' αλήθεια!» Κ' εκείνος, που θάτανε βέβαια σαν αυτή ώραίος, χάιδε με τ' άγνά της χέρια ή φιλούσε τις ξανθές της μπούκλες.

Παρόμοιες εικόνες επιδρούσανε τρομερά στην φαντασία μου. Στριφογύριζα στο κρεβάτι μου αναστενάζοντας, πετούσα τά σκεπασματά μου γιατί οι νύχτες είτανε θεμιές και γιατί μιá φλογερή φωτιά διέτρεχε τó σώμα μου. Διψούσα, μα δέν τολμούσα να σηκωθώ, φοβουμένη μήπως ξυπνήσω την αδελφή Σιζτίνα ή τις συμμαθήτριές μου. Παραδομένη όλότελα στην υπερδιέγερσή μου, κυριευόμεντα μονομιάς από τη μεγαλύτερη χαρά ως την πιό βαρεια άπελπισία. Γιατί ήμουντα καστανή, γιατί έλεγα πράγματα που έκαναν όσους μ' άκούγανε να γελούν;

Μου φαινόταν πώς δέν θα μ' αγαπούσαν ποτέ μου, πώς δέν θα με προσμέναν ποτέ κοντά σε μιá πηγή στολισμένη με λεύκες. Κ' έκλαιγα ώρα πολλή στο μαξιλάρι μου για την άτυχία μου.

Η Λούση επανήρχετο επί τέλους. Έκανα πώς κοιμώμουντα και δέν εύρισκα τó θάρρος για να ζηλέσω την ευτυχία της, ούτε να της βασιξέω κάγια για την σιωπή της. Μιá άνειπώτη

Πήγαινε κάθε νύχτα στην έκκλησία

ήδονή με πλημμυρούσε στην σκέψη ότι ο φίλος της Λούση κατακτούσε κάθε μέρα πιό πολν την καρδιά της. Κ' αισθανόμεντα ότι γεννιότανε και ξάνοιγε μέσα μου μιá ψυχή μεγάλης έρωτευμένης.

Ένα πρωινó του Σεπτεμβρίου, που βρισκόμαστε στο έστιατόριο, διέκρινα την Σιμόνη Ζακού και την Έλένη Ντεμαρέ ότι παρατηρούσαν τη Λούση λαθραία, ενφ φλυαρούσαν με ζωηρότητα. Η Λούση καθόταν απέναντί μου, τελειώνοντας τó γεύμα της χωρίς

ν' αντιληφθί ότι είταν άντιζείμνο προσόχη.

Μόλις βρεθήκαμε στο πάρκο, έτρεξαν κοντά μου:

— Άκουσε μας σοβαρά, Γενεβιέβη, έχουμε κάτι να σ' έρωτήσωμε.

— Έμένα;

— Ναί, έσέ. Πές μας που πηγαινει ή Λούση κάθε νύχτα, μεταξν της μιας και της τρίτης πρωίνης.

— Μά, δέν ξέρω τίποτα, άπληντησα προσπαθώντας να κρύψω την έκπληξή μου.

— Υποκρίτρια!

— Σās βεβαιώ πώς δέν ξέρω τίποτα.

— Άρνείσαι; ότι ή Λούση φεύγει από τον κοιτώνα, αρνείσαι ότι άλλαξε έδω κι' ένα μήνα, αρνείσαι ότι είναι σαν ξένη μαζί μας, παρ' όλη την ευγένειά της;

— Ό...χι.

— Τότε, πές μας τί ξέρεις, θά τó κρατήσωμε μυστικό.

— Σās επαναλαμβάνω πώς...

— Αυτό είν' αδύνατο. Έσύ, ή καλύτερη φίλη της Λούση, ή έμπιστή της. Σου μίλησε, σου έξηγησε τó λόγο των άπουσιών της, σ' έρωτήσε αν υποπετεύθηκε κανεις τó τέχνασμά της. Κρύψε μας ότι πρέπει να κρυφτή, μάς πές μας κάτι από την αλήθεια. Έλα, γίνου ευγενικά, Γενεβιέβη, μάς γνωρίζεις καλά, ξέρεις πώς δέν θα την προδώσωμε.

Και με ίκέτευαν με θέρη, χωρίς να προσπαθούν να συγκάλυψουν την περιέργεια που τις κνέτρωγε. Υπέθεταν ότι φοβούμενα μήπως φανούν άδιάκριτες και πολλαπλασίαζαν τους όρκους. Τί άλλο μπορούσα να κάνω, ειμή να όμολογήσω ξανά την άγνωσία μου που εξακολουθούσαν να μη την πιστεύουν; Η Έλένη υπέκρυψε πρώτη:

— Πάμε να φύγωμε, είπε στη Σιμόνη. Η Προϊσταμένη δέν θα κάτορθωνε να ξεαναγκάσει να μιλήσει κάποιον που θέλει να σιωπή. Άλλως τε τó μυστικό της Λούση είν' άρκετά νοητό, αγαπητή Γενεβιέβη.

Και μ' επκατέλειπαν. Έννόησα ότι δίνανε την ίδια μ' έμε έξηγήση στις φυγές της φίλης μου. Ημουντα συγχρόνως ένθουσιασμένη που περνούσα για συνένοχός της και στενοχωρημένη που δέν είχα κι' έγω πληροφορίες, καθώς οι συμμαθήτριές μου. Αποφασί-

σμένη πιά να προκαλέσω μιαν έκμυστήρευση με πλάγιες έρωτήσεις, έτρεξα αναζητώντας τη Λούση και την βρήκα καθισμένη στην άκρη μιας δένδρσοσχίας.

— Φαίνεσαι λυπημένη, Λούση, τ' είναι αυτό που σε θλίβει;

— Δέν είμαι θλιμμένη, Γενεβιέβη.

— Τότε, είσαι πολν όνειροπόλος.

— Όχι περισσότερο ή λιγότερο από συνήθος.

— Ά!

— Γιατί έκανες «ά»;

— Φαντάστηκα... μου φάνηκες περιεργη.

— Μά, όχι, χουσή μου, άπατάσαι. Τίποτα δέν μ' άπασχολεί.

Σιωπήσαμε μερικά λεπτά, κ' έπειτα επανέλαβα:

— Συχνά σε σκέπτομαι, Λούση.

— Ευχαριστώ, μικρή μου Γενεβιέβη, δέν άμφιβάλλω γι' αυτό.

— Σε σκέπτομαι μέρα και νύχτα.

Με κοίταξε χωρίς να θέλη να καταλάβη τον υπαινιγμό και απήντησε:

— Κ' έγω, σκέπτομαι έσένα και όλες σας.

Η Έλένη Ντεμαρέ περνούσε από κοντά μας. Η Λούση σηκώθηκε και την φώναξε προχωρήσαμε χειροπιασμένες, ανάμεσα από τις ήλιολουσμένες πελούζες.

Τώρα, σαν ξυπνούσα στο μέσον της νύχτας, δέν ήμουντα ή μόνη που όνειρευόμουντα τη Λούση. Έπειτα από την Έλένη και την Σιμόνη, οι συμμαθήτριές μας είχαν διαδοχικώς ανακαλύψει τó μυστηριώδες τέχνασμά της και την παρακολουθούσαν με πάθος. Αισθανόμεντα τριγύρω μου όλον τον κοιτώνα να πταφυλλάγη, άκουγα τις διακομμένες άναπνοές, μάντανε τ' ανοιχτά μάτια μέσα στο σκοτάδι.

Τις πρώτες μου άμφιβολίες, τις πρώτες μου συγκινήσεις, οι φίλες μου τις αισθανόντανε τώρα με τη σειρά τους. Φανταζότανε κάθε μιá με δικό της τρόπο, την περιπέτεια της Λούση, τó μέρος της δράσεως, τó παράστημα του έλεκτου. Και μιá γλυκειά ταραχή πλημμυρούσε την καρδιά τους που χτυπούσε δυνατά κάτω από τó χασεδένιο πουκάμισό τους.

Μιá νύχτα, ενφ άπουσίαζε ή Λούση, είδα τη νεότερη από μās να γλυ-

στορν ως τó πιό κοντινό παράθυρο του κρεβατιού της. Έσκυψε τó κεφάλι της προς τά έξω και ώρα πολλή άποροφηθήκη στο να κοιτάξη τó σκοτεινό άνέμισμα των κορυφών των δέντρων πάνω στον όρίζοντα, Έτρεμε καθώς τρέμουν οι έλαφοι. Χωρίς άμφιβολία επανέλαμβανε μ' όλη την ψυχή της: «Ν' αγαπάς, να σ' αγαπούν, ν' αγαπās, να σ' αγαπούν...»

Κ' εύρισκε πώς ή σιωπηλή αυτή συνενοχή που έκανε όλες μας είταν πράγμα θανααστό. Η Λούση είχε γίνει ή ηρώδα μας συμμετείχαμε στην ευτυχία της και μοιραζόμεστε τó σφάλμα της. Όταν ξαναγύριζε στο κρεβάτι της, ή Λούση παρακολουθούσε ανήσυχτα τη σιωπή μας χωρίς να νοιώθει τη σημασία της. Και ή αδελφή Σιζτίνα όμως δέν είχε αντιληφθί τίποτα.

Κατά τó τέλος του Σεπτεμβρίου, οι νύχτες δροσίσανε. Κλείσαμε τά παράθυρα του κοιτώνα και ο ύπνος μας γίνηκε βαθύτερος άπ' ότι είτανε τον άυγουστο. Έν τούτοις, αν και ξυπνούσα εγκαιρώς πάντα για να βλέπω τη Λούση να εξαφανίζεται, τυλιγμένη στο αόνιο και φαρδν πανωφόρι της, δυσκολώτερα περιμένα τώρα την επιστροφή της. Άθελα τά μάτια μου κλείνανε και πολλές φορές μου έτυχε να υποκύψω στην κόρυση και στο σκοτάδι.

Μιá νύχτα (είταν ή 28 Σεπτεμβρίου, έχω γράφει την ήμερομηνία στο καρνέ μου) άπεφάσισα να παλαίσω τραχύτερα άπ' ότι συνήθιζα με τον ύπνο. Ημουντα ανήσυχη έννεκα της Λούση που φαινόταν ότι είχε εγκαταλείψει τó κρεβάτι της έδω και πολλές ώρες κι' ότι κάποιος κίνδυνος την άπειλούσε. Μά ποιός κίνδυνος; Τί να κάμω; Οι πιό τρελλές ίδεες περνούσαν άπ' τó μυαλό μου σκεπτόμουντα να σηκωθώ, να τρέξω προς αναζήτησή της ή να εidoποιήσω την αδελφή Σιζτίνα. Και κοίταξα τó άπέναντί μου παράθυρο, φοβουμένη μήπως ιδώ τα πρώτα ίχνη της αύγης.

Έπειτα όλα θολώσανε ξανακοιμήθηκα τόσο βαθειά ώστε ξύπνησα μετά άπ' όλους. Η αδελφή Σιζτίνα, άγγίζοντας με στón όμο μου έλεγε:

— Σήκω, παιδί μου, θ' άργήσης. Σηκώθηκα άμέσως. Τότε πρόσθεσε:

— Δέν ξέρεις που είναι ή Λούση;

— Γιατί, Άδελφή μου;

— Γιατί δέν την βρίσκω πουθενά.

— Όχι, Άδελφή μου, όχι, δέν ξέρω που είναι, άπληντησα κοκκινίζοντας και ψελλίζοντας.

— Είν' ενόητο αυτό, παιδί μου, άφου κοιμώσουντα. Μά τί πράγμα περιεργο, έκτακτο; Πρέπει να εidoποιήσω την Προϊσταμένη.

Τώσασε ενφ κοίταξα τó κρεβάτι της Λούση που είταν άθικτο, έτσι καθώς τó είχα δη πριν άποκοιμηθώ. Μ' άταξία κατεβήκαμε στους νιπτήρες. Η εξαφάνιση της Λούση είχε μεγαλώσει την όμαδική έπερδιέγερσή μας. Σκεπτόμαστε, χωρίς καμμιá άμφιβολία, ότι είχε νικήσει τους ένδοιασμούς της κι' ότι είχε φύγη για να μην ξαναγυρίσει. Τά στήθη μας έφορούσαν από χαρά, ο πυρετός έκαε τά πρόσωπά μας που μάταια ραντίσαμε με κρύο νερό. Λούση, ό Λούση, ένας άνεμος τρυφερότητας έπνεε σε μιá δρακά κοριτσιών, σε ένα οικοτροφείο της Pe-de France, σε αιτίας σου που είχες φύγη για να μη ξαναγυρίσης. Σκεπτόμαστε ότι τίποτε δέν είταν δυνατό να ξεπεράσει όμορφιά τη χειρονομία σου, λησμονούσαμε τους κινδύνους του δρόμου, την άπιστία των άνδρων κι' ότι είχες άμαρτήση πολν.

Από από μās έκλαιγανε. Μιá είπε ξαφνικά:

— Είν' ό θρίαμβος της ρομαντικότητας

Κι' όλες καταλάβαμε ότι είχε μεταχειρισθί τη λέξη «ρομαντικότητα» γιατί δέν τολμούσε να χρησιμοποιήση τη λέξη «έρω».

Λούση, ό Λούση!

Μισή ώρα άργότερα, ή Άδελφή Σιζτίνα, λάμποντας από χαρά, μάς μίλησε για τη Λούση. Είμαστε κοεμασιμένες από τά χείλη της, ασθμαίνοντας να μίθωμε την αλήθεια. Μās επληροφόρησε ότι είχαν βρη τη Λούση στο παρεκκλήσι, ξαπλωμένη κατάματα, κρατώντας στο χέρι ένα κερί μισολυμένο, λιποθυμισμένη στην ίδια θέση, έδω και δυό μήνες, είχε συνθησι να έρχεται να προσεύχεται κρυφά τις νυκτερινές ώρες.

Το μανιφέστο των Νέων

ΜΙΑ ομάδα νέων έδημοσίευσε στις εφημερίδες μανιφέστο για να πληροφορήσει το κοινόν πως ξαναγίνεται και αρχίζει προσεχώς τας παραστάσεις του στο θεατρικόν του Παγκρατίου ο θίασος των νέων, που στά 1924 έδωσαν ελληνικά έργα κι' έβγαλε νέους ηθοποιούς. Το προηγούμενο του 1924 μας διαθέτει εύνοϊκά, γιατί, αλήθεια, από το θεατρικόν εκείνο του Παγκρατίου κατι βγήκε: ένας-δυο νέοι ηθοποιοί κι' ένα-δυο έργα ελληνικά της ανθρωπιάς. "Ας εύχηθούμε λοιπόν και για φέτος να έχη τα ίδια και καλύτερα αποτελέσματα ή προσπάθεια αυτή. Μόνο που βρίσκουμε υπερβολικήν, αν όχι κι' αδικαιολόγητην την αγανάκτηση των νέων συγγραφέων του μανιφέστου έναντιον της κλίμας που άγνόησε πάντα τους νέους συγγραφείς και τους νέους ηθοποιούς» κι' έτσι άφησε να κρατή το θέατρο σ'ε μαρασμό και το κοινόν άμόρφωτο να πιστεύη πως Έλληνες συγγραφείς δεν υπάρχουν. Όχι που νομίζουμε πως τα θέατρα στην Άθήνα πασκίζουν να μορφώσουν το Κοινόν με έργα της προκοπής και με άγνη καλλιτεχνική προσπάθεια. Δυστυχώς τέτοια προσπάθεια δε γίνεται. Μά μέσα σ' αυτός που υπογράφουν το μανιφέστο και που όλοι δεν είναι πιά — φεύ! — νέοι, βλέπουμε τα όνοματά μερικων που έργα των αρκετά έπαιχθησαν στα μεγάλα θέατρα της Άθήνας. "Αν τα έργα τους δεν εστάθησαν και δεν άρεσαν ούτε καμιά κλίμα έφταιξεν, ούτε τό... άμόρφωτο Κοινό. Και βλέπουμε ακόμα τα όνοματά άλλων που καμιά δυστυχώς κλίμα δεν έμπόδισε να παίξουν στα μεγάλα θέατρα επιθεωρήσεις των του χειρότερου είδους με τις οποίες έφιλοδόγησαν να μορφώσουν το άμόρφωτο αυτό Κοινό.

Εύχηθήκαμε παραπάνω καλή προκοπή στους νέους συγγραφείς του μανιφέστου. Μά πως ύστερ' άπ' αυτά όλα να την έλπίσουμε την προκοπή;

"Ίσως πάλι νάνα το μανιφέστο που μας κάνει τόσο διασταχτικούς κι' άπαισιόδοξους... Είθε τόσες άπογοητεύσεις από τα μανιφέστα το ελληνικό θέατρο!.. τώρα τελευταία μάλιστα!...

Άδωνιάς Λχομή

ΓΙΝΕΤΑΙ λόγος να ιδρυθή στο "Άγιον Όρος μια σχολή με το ιστορικό όνομα της παλαιάς Άθωνιάδος. Πολλοί μοναχοί την ήθελσαν τελείως θεωρητικήν, δηλαδή θεολογικήν. Άλλά θεολογικά σχολαί υπάρχουν στην Ελλάδα που έγέμισαν από θεολόγους. Έκείνο που χρειάζεται είναι σχολή, στην οποία να διδάσκονται οι εφηρμοσμένες τέχνες, στις οποίες επιδίδονται οι μοναχοί, ως η εικονογραφία, ή λεπτογραφική, ή ξυλογλυπτική, ή βιβλιοδεσία, καθώς και ή βυζαντινή μουσική. Σ'ε εποχή που όλα τα σχολεία της κλασικής μορφώσεως μετατρέπονται εις σχολεία πρακτικών γνώσεων, θάτανα άκατανόητο και μη ιδρυθή στο "Άγιον Όρος, στο όποιο καλλιεργήθηκαν οι τέχνες από τόν μεσαιώνα εως τώρα, ένα σχολείο που να συστηματοποίηση αυτή την έπίδοση. Εύτυχώς υπερισχύουν οι πειο σαστές αντίληψεις και ή σχολή του "Αθω θάχη χαρακτήρα καθαρώς τεχνικού σχολείου, καθώς και τυπογραφείο, στο όποιο θά τυπώνονται ιερά βιβλία.

Η Άθωνιάς Σχολή, νοουμένη όπως είπαμε, πρόκειται

να παίξη μεγάλο ρόλο στη διατήρηση της πολύτιμης παράδοσης στη ζωγραφική, στη μουσική και στη λεπτογραφική. Όπως είναι γνωστό, ή σημερινή τέχνη των Άγιορειτών βρίσκεται στη χειρότερη παρακμή. Οι εικόνες που βγαίνουν από τα εργαστήριά τους είναι άνούσια εξαμβλώματα ενός στυλ ρουσοϊταλικού, έξω από κάθε τεχνική αλήθεια. Η σχολή θά μπορέση να κάμη ν' αναζήση ή μεσαιωνική ζωγραφική, με τα πάμπολλα και λαμπρά πρότυπα που θάχε γύρω της σ' όλο το "Άγιον Όρος. Κατά συνέπεια κι' οι εκκλησιές θά στολίζονται με εικόνες που θάνα έργα τέχνης, κι' έτσι ή επίδραση της ζωγραφικής σχολής του "Αθωνος θάνα εύεργετική, γιατί θά μορφώση το γούστο των εκκλησιαζομένων. Το ίδιο και για τη μουσική. Η παράδοση της βυζαντινής μουσικής σχεδόν πάει να σβύση. Στάς Άθήνας ψάλλουν φράγκικα από το Πατριαρχείο μερα με τη μερα λείπουν οι έκτελεστές και δεν είναι δυνατό να αντικατασταθούν στο ίδιο το "Άγιον Όρος έχει παραφθαρή σ'ε τέτοιο σημείο ή έκτέλεση της έκκλ. μουσικής που κατάντησε σ'ε παρωδίες άνάλογες με της ζωγραφικής. Λοιπόν πρέπει, είναι ανάγκη να διατηρηθή ή μουσική έκτέλεση από ανθρώπους που κατέχουν βαθειά τη θεωρία αυτής της μουσικής, κι' αυτό είναι ένας δεύτερος ύραιός σκοπός που μπορεί να επιδιώξη ή Σχολή αυτή. Άνάλογη αναγέννηση θά υποστή και ή λεπτογραφική και ή ξυλογλυπτική. Γι' αυτό έλπίσουμε να γεινη, και προπάντων να δοθή ή μεγαλύτερη προσοχή για τα πρόσωπα που θά κατευθύνουν τις προσπάθειες αυτές. Έτσι, το "Άγιον Όρος θά πάρη σημασία ενεργητικού παράγοντος, όπως επί τόσους αιώνας, και θά έξελεωθή κατά μέγα μέρος διά τόσον αιώνον όμφαλοσκοπίαν.

Το παράπονό των

Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου υπέβαλεν ένα υπόμνημα στο Υπουργείο της Παιδείας και λέει τη γνώμη της πάνω στα εκπαιδευτικά νομοσχέδια. Δηλαδή καμιά θετική γνώμη δε λέει, μόνο άόριστα συμβουλεύει επιφύλαξη και δοκιμαστικά πειράματα για κάθε νεωτερισμό στο εκπαιδευτικό σύστημα, γιατί έτσι έγινε παντού (άκόμα και στη Σοβιετική Ρωσία) όπου μεταρρυθμίστηκε ή εκπαιδευση και γιατί γύρισμα προς τα πίσω, αν μια μεταρρύθμιση άποδείχθη κακή στην πράξη, θά είναι ύστερα δύσκολο. Σωστός ο λόγος και φρόνιμος. Μά θά θέλαμε κάπως πιο συγκεκριμένη τη γνώμη της Φιλοσοφικής Σχολής, πιο "έμπειρισταωμένη" όπως λέν και οι σοφοί καθηγητάδες της, για το ζήτημ' αυτό που έχει βασιζή σημασία. Καλά να δοκιμάσουμε. Άλλ' αυτό που θά δοκιμάσουμε — τί λέτε — είναι καλό, κακό; Αυτό περιμέναμε να μας πη.

Όσο για το παράπονο πως το Υπουργείο δεν έρώτησε τη γνώμη της, μπορεί τυπικά να είναι δικαιολογημένο, μά ουσιαστικά είναι άβάσιμο. Τόσον καιρό γίνονται συζητήσεις για το εκπαιδευτικό ζήτημα. Όλοι οι δάσκαλοι είπανε τη γνώμη τους. Μόνο οι κ. κ. καθηγηταί της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου δεν έθεώρησαν άξιο της σοβαρότητάς των ν' άσοληθούν, παρα έπεριμεναν να γίνουν τα νομοσχέδια κι' έτοιμα πλέον να υποβληθούνε στη σοφή των κρίση.

Κα Μαρού και Λία

ΜΕΡΙΚΕΣ εφημερίδες έπήραν από καρδιάς και σχολιάζουν σοβαρά όσα γράφουν στον ξένο τύπο ή Γαλλίδα δημοσιογράφος κ. Μαρού Σουαζν και ο Ίταλός ακολούθος της κ. Γκουερριέρο για την Ελλάδα. Έτσι είμαστε περιμένουμε να μας επαινέσουν ή να μας κατηγορήσουν οι ξένοι, άντι να κοιτάξουμε να εκτιμήσουμε και να διορθώσουμε μόνοι μας τον έαυτό μας. Μ' αν δεν είμαστε έτσι, θά μας σεβότανε άκόμα και ή άνόνη κ. Μαρού κι' ο σαχλός κ. Γκουερριέρο. Θά έσεβόμαστε έμεις πρώτα — πρώτα τον έαυτό μας και δε θά ξεπιαζόμαστε με όποια κι' όποια ξόανα. Να πούμε τη μαύρη αλήθεια, δεν έχουν και πολύ άδικο ή κ. Σουαζν και ο κ. Γκουερριέρο. Κατά τους Έλληνες που έγγώρισαν και συναναστάφηκαν εδώ, εφαντάσθηκαν και περιγράφουν κι' όλους τους άλλους.

Λογό σχέδιο

ΕΝΑΣ καθηγητής της Μαιευτικής στο Πανεπιστήμιο, φροντίζοντας να βρεθούν πόροι για να ιδρυθή Δημόσιο Μαιευτήριον άξιο του προορισμού του, έπρότεινε να φορολογούνται όσοι πανδρεύονται. Και πως; Νά σφραγίζονται οι χουσές βέρες του άρραβώνα και να πληρώνουν όσοι "άνταλλάσσουν δακτύλιον άρραβώνα" δραχμές έκαστο. Λογό σχέδιο: ή πολλοί θά πανδρεύονται και το Δημόσιο θά εισπράττη άπάνου από πάντε εκατομμύρια δραχμές το χρόνο κι' έτσι θά μπορέση να γίνη και να συντηρηθή το Μαιευτήριον, ή θά λείψη ή ανάγκη του, αν λιγοστεύουν οι γάμοι, άφου, σ' όσες δυσκολίες και διαταγμούς έχει σήμερα κανένας να πανδρευθή, θά προστεθή και ή φορολογία.

Θά πητε: και γάμοι να μη γίνονται, πάλι θά χρειάζεται — τότε μάλιστα θά παραχρησιάζεται — μεγάλο Δημόσιο Μαιευτήριον, θά υπάρχουν πολλά "έξωγάμα" τέκνα, που αυτά άκριβώς γεννιούνται στα Δημόσια Μαιευτήρια. Κι' αυτό σωστό. Μά θά σ'ε πη ο σοφός καθηγητής πως όσοι είναι κοιτοί και πανδρεύονται, μ' όλ' αυτά τα βάσανα, λογικό είναι να πληρώνουν τις γέννες όχι μόνο των δικών τους παιδιών, μά και των άλλων που ξεγελούν τις γυναίκες κι' ύστερα τις παρατούν κι' αυτές και το παιδι πουχουν στα σπλάχνα τους στο έλεος του Θεού και της Κοινωνίας. Μπράβο του κ. Καθηγητού!!

Έσείδειξη και ύποχρεώσεις

Ό έρανος για το μνημείο του Άγγελου ποιητού Ρούπερτ Μπρούκ προχωρεί μ' έλπίδες το ποσόν που θά συναχθή στην Ελλάδα να ξεπεράση κάθε προσδοκία. Ευχάριστο. Έτσι δε θά φανή ή "Ελλάς πως ύστερεί σ' ένα καθήκον άνθρωπιστικόν. Μην ξεγελασθή όμως κανείς και βγάλη άπ' αυτό συμπεράσματα πολύ άισιόδοξα: πως τάχα από βαθειά εκτίμηση του έργου του διαλεχτού όσο και άτυγου ποιητού έδωσαν όλοι όσοι έδωσαν. Και τόν ποιητή και το έργο του άγνοούν οι περισσότεροι. Άφου έστειλαν στον έρανο, κατόπι μπορεί και να ρώτησαν μερικοί τί ήταν αυτός ο Ρούπερτ Μπρούκ, ίσως και κανένας να πήρε να διαβάση τα ποιήματά του ύστερα. Μην ξεχνούμε πως του Σολωμού άνδριάντα, που του πρέπει, δεν άξιοθήκαμε οι Έλληνες να στήσουμε στην Άθήνα και μια προτομή του στημένη μέσα στον Έθνικόν Κήπο όφείλεται στη γενναϊοδωρία ενός ανθρώπου κι' όχι στην εύγνωμοσύνη και τη λατρεία του Πανελληνίου.

Μ' αυτά δε θέλομε να πούμε πως δεν έπρεπε να γίνη ο έρανος για το μνημείο του Μπρούκ. Παρατηρούμε μόνο πως αν ή εισφορά σ' αυτόν των έρανο είναι μια έπίδειξη, εύγενική αληθινά έπίδειξη, όμως ένας έρανος για άνδριάντες του Σολωμού και του Παπαδιαμάντη, κι' άκόμα ή εισφορά στον έρανο γι' άνδριάντα του Καραϊσκάκη που άνοιξε τις ήμέρες αυτές ή έπιτροπή, είναι ιερή ύποχρεώση.

Το σωστό είναι να εκπληρώνη κανείς πρώτα τις ύποχρεώσεις του κι' ύστερα να κάμη την έπίδειξή του. Όμως

θά μέναμε εύχαριστημένοι αν για την έπίδειξη δεν ξεχνούσαμε τις ύποχρεώσεις μας. Άς έλπίσουμε πως ή έπιτυχία του έρανού για τόν Μπρούκ θά μας φέρη στη συναίσθηση πως χρωστούμε κάποιες τιμές και στη μνήμη δικών μας νεκρών.

Οι Λέρβοι Αρχιτέκτονες

ΣΤΟ Βελιγράδι έγιναν πρό ήμερών τα έγκαίνια της πρώτης Έκθέσεως Αρχιτεκτονικής. Την έκθεση ώργάνωσαν οι Νοτιοσλαύοι με τάσεις νεωτεριστικές. Έκτος αυτών, έργα εκθέτουν και πολλοί ζωγράφοι και γλύπτες. Την έναρξη της έκθέσεως εκήρυξεν ο ύπουργός των Δημοσίων Έργων κ. Σάβκοβιτς, ο όποιος είπε στη σχετική προσφώνησή του:

"Για να στεφθούν οι σοβαρές και πατριωτικές προσπάθειες μ' ένα άξιο αποτέλεσμα, τόσον έπιθυμητό και τόσον άναγκαϊο, παίρνω το θάρρος, σ' αυτή την έπίσημη περίσταση, να σας ύπενθυμίσω την πηγή έμπνεύσεως όλης σας της δουλειάς: δηλαδή, ότι, σ' όλα σας τα έγχειρήματα, έπιστημονικά ή καλλιτεχνικά, ή ιστορία της χώρας του Σερβοκρατοσλοβενικού λαού από την αρχή εως σήμερα, πρέπει να σας χρησιμεύη ως άφετηρία. Έφαρμόζοντας τά πιό μοντέρνα έπιστημονικά, καλλιτεχνικά και τεχνικά δεδομένα, μόνον επάνω σ' αυτή την έθνική βάση θά μπορέσετε να δουλέψετε αδιάκοπα και να ξεφλήσετε, με μιάν αρχιτεκτονική αληθινά έθνική, το χρέος σας στο λαό σας και στη χώρα σας".

Οι ξένοι ωρονοοῦν

Η γαλλική Άκαδημία της Ιατρικής έξήτησε μια πρόταση περί ίδρύσεως έθνικου Τάγματος (Ordre) Ιατρών, με πειθαρχικήν έξουσία κι' εδέθηκεν ένα σχέδιο καταρτίσεως τοπικών Έπιμελητηρίων της Ιατρικής, τά όποια θά εκλέγονται από τους γιατρούς κάθε περιφέρειας, μ' ένα κεντρικό Έπιμελητήριον στο Παρίσι, το όποιον θά επέχη θέσιν Έφετειού.

Άφ' έτέρου, ή γαλλική Βουλή άρχισε τη συζήτηση ενός νομοσχεδίου που άπαγορεύει την άσκηση του τραπεζητικού επαγγέλματος σ' όσους έχουν καταδικασθή για κλοπή ή άπάτη ή για δολία πτώχευση. Η ανάγκη ενός τέτοιου νόμου καταδεικνύεται από το γεγονός, ότι 126 πρόσωπα βρίσκονται σήμερα στις φυλακές του Παρισιού, ύπόδοκοι για διάφορες άτιμωτικές κατηγορίες και όλοι τραπεζίτες!

Και τά δυο αυτά μέτρα σχολιάζονται πολύ γιατί θεωρούνται ως σημαντικά βήματα προς την οργάνωση της πειθαρχίας των έλευθερίων επαγγελμάτων. Έδώ δεν χρειάζονται άραγε τέτοια μέτρα;

Ένδιαφέρονσα ανακάλυψις

Ο καθηγητής των Έλληνικών στη Σαρβόννη κ. René M. Guastalla άναγγέλλει ότι στην Έθνική Βιβλιοθήκη των Παρισίων εύρηκε τρία νέα χειρόγραφα των Λόγων του Δημοσθένη. Το πρώτο είναι Άνατολικό και του 11ου αιώνα, το δεύτερο Ίταλικό και του τέλους του 15ου αιώνα και το τρίτο Άνατολικό και του 10 αιώνα. Τα χειρόγραφα αυτά ο καθηγητής χαρακτηρίζει ως "αληθινή κριτική έκδοση", όπως δε μας βεβαιώνει, ρίχνουν φώς σε πολλά άμφισβητούμενα και σκοτεινά χωρία των Λόγων.

Την ανακάλυψη έκαμεν ο κ. Γκασταλλά, εργαζόμενος για μια νέα έκδοση του Δημοσθένους από τόν καταλανικό οίκο "Fundacio Bernat Merce".

Το Έξωφύλλο μας

Η εικόνα του έξωφύλλου μας είναι έργο του διασημου προσωπογράφου Τορν και θεωρείται ως ένα από τά πλέον αντιπροσωπευτικά έργα του. Χωρίς να τού λείπη ή βαθθύτερη πνοή έχει έναν πραγματισμόν που το καθιστά προσιτόν και σ'ε όσους άκόμη δεν έχουν τά τεχνικά εκείνα εφόδια διά να κατανοήσουν ένα έργο τέχνης. Το πρότεγμα άλλως τε αυτό ύπάρχει εις όλα τά έργα του Τορν.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΣΠΑΤΑΛΑ

ΙΩΣΗΦ ΡΕΓΑΛΔΗΣ

Ολλές φορές αναφέρθηκε τ' όνομα του Ιωσήφ Ρεγάλδη στη γλώσσα μας, κι' όλοι σχεδόν οι βιογράφοι του Σολωμού δεν έπαρλείψανε να τον αναφέρουνε. Μάλιστα, μέσα στο έργο του ποιητή των «Ελευθέρων Πολιορκημένων» βρίσκονται ποιήματα που συνδέονται με τον φημισμένο αυτοσχεδιαστή, συνενώνοντας τ' όνομά του με τη νέα λογοτεχνία μας. Κι' όχι μόνο τούτο, αλλά ο Ρεγάλδης έγραψε και για τον Καποδίστρια, και για το Θεόφιλο Καΐρη, κι' είν' ένας από κείνους που πρώτοι γνωρίσανε το Δ. Σολωμό, όχι μόνο στους Ιταλούς, αλλά και σ' έμάς τους Έδους.

Αξίζει λοιπόν να γνωρίσουμε κι' έμεις τον άνθρωπο που τόσο ασχολήθηκε μ' έμας.

Ο Ιωσήφ Ρεγάλδης γεννήθηκε το 1809 στη Νοβάρα της Ιταλίας, όπου σπούδασε και τα πρώτα γράμματα. Νεώτατος ακόμη, δεν είχε βγει καλά-καλά από το εκπαιδευτήριο των Ίησουϊτών, και μια βραδυά στη Νοβάρα, βρέθηκε απ' άκροατής ξαφνικά επάνω στη σκηνή για να παίξει τ' όλο του αυτοσχεδιαστή ποιητή. Έδιν' εκεί μια παράσταση ο αυτοσχεδιαστής Ιουστινιάνης ντ' Ιμολα, και το θέμα που έλαχε για ν' αναπτύξει, απαιτούσε το διάλογο: «Επρόκειτο για τη συνάντηση του ποιητή Μόντη με τον αυτοσχεδιαστή Τζιάννη στα Ήλωσια. Ο Ρεγάλδης έπροσφέρθηκε να παίξει τ' όλο του ενός από τα δυο πρόσωπα, κι' η παράσταση τελείωσε με τα χειροκροτήματα των άκροατών προς τ' νεαρόν αυτοσχεδιαστή.

Συνεχίζοντας τις σπουδές του, πήγε στο Τουρίνο κι' εγράφηκε στη Νομική Σχολή του εκεί. Πανεπιστημίου, αλλά κατά τις εξετάσεις δεν εκπήθηκε αξίος για τ' όλο δίπλωμα. Μά ενω' δεν τον έκριναν οι καθηγητές του αξίο για τ' όλο δίπλωμα του επιστήμονα, τ' όλο βράδυ της άλλης ήμέρας ο λαός του Τουρίνου τον ανακήρυξε ποιητή με τα χειροκροτήματα και τις επιδοκιμασίες του σ' μιαν αυτοσχεδιαστική παράσταση που έδωσε δημοσίως.

Από τότες αρχίνησε τ' αυτοσχεδιαστικό, αλλά και τ' ο περιοδικό στάδιο του Ρεγάλδη: όρμαθος όλοκληρος περιόδειων, συνοδευόμενος συχνά κι' από τις σχετικές περιπέτειες.

Από τ' 1834 ίσαμε τ' 1839 έτρυγύρισε στις διάφορες πόλεις Ιταλίας, κάνοντας ποιήματα και λαμβάνοντας τιμές, έρωτες και χρήματα.

Πήγε στη Γένοβα, πήγε στο Μιλάνο, όπου τα ποιήματά του φανήκανε για πολύ Ιταλικά στους αυστριακούς κυρίαρχους και τον έδιώξαν' από κει' πήγε στη Φλωρεντία, στη Σιέννα, στην Πίζα, στο Λιβόρνο, στη Λούκα, στην Πάρμα, όπου όμοιος τον έδιώξανε, γιατί ζητούσε με τα ποιήματά του να ξυπνήσει τ' όλο φρόνημα των Ιταλών.

Στην Περούγια τα μέλη της ακαδημίας των «Φιλιδόνων» του προσέφερανε προς τιμή του ένα χρυσό μετάλλιο, και στη Ρώμη τα μέλη της ακαδημίας «Αρκαδία» του συστάιναν από φτόνο τούς ευγενικούς τρόπους και τις ώριμες και τρυφερές φράσεις, ως που μιλά βραδυά έξεπασε στο Τίβολι ή αρκαδική τρικυμία μ' ένα χέρι καλές μπασουινιές στη ράχη του άμφισβητούμενου ποιητή καθώς μας διηγείται ο Καρντόστης.

Φεύγοντας από κει έξακολούθησε τις περιόδεες του στο Πιεμόντε και στην Τοσκάνα, καταχειροκροτούμενος παντού και στερεώνοντας τη φήμη του εξαίρετικού αυτοσχεδιαστή.

Σοβαροί κριτικοί της εποχής του αγωνίζονται πούς να τ' επαινέσει περιόδοτος. Ένας απ' αυτούς, ο Φελίτσιο Ρομάνι, σ' μια κριτική του μας τόν ζωγραφίζει ζωηρότατα. Ίδου τ' όλο σχετικό μέρος:

«Ο Ρεγάλδης μου παρουσιάστηκε πραγματικά όπως τόν είχα ζωγραφίσει ή Φήμη, όληθινός αυτοσχεδιαστής και στεφανωμένος πια μ' ένα φωτιστέφανο που λίγοι μπορεί να καυχήθουνε πως έλάθανε στη νεανική ηλικία του. Δεν τραγουδάει μ' απαγγέλλει, δ' χρησιμοποιεί καμμία ταχυδαχτυλοργία από κείνες που κάνουνε τόσο και τόσο συνάδερφοί του, αλλά παρουσιάζεται σ' όλη του την όλοκληρη και σχεδόν ήθελεγα στην άμελεία του. Δ' έφυγει ούτε στιγμή από τα μάτια των θεατών του, δ' έκαταφεύγει στο συνειθισμένο ποτήρι με τ' ζαχαρωμένο νερό, δ' έκαμνώνεται πως έχει ανάγκη ν' αναπαυτή, δ' έπεριδέχεται θαρραλέοτητα, δ' έφανερώνει φέθο, μάλιστα βαδίζει έλευτερα κι' ενεργεί σ' να μη τόν έκοιτάζανε χίλια μάτια». Και πού κάτω προσθέτει: «Δ' έ

μελετάει την άπαγγελία και τη χειρονομία του, αλλά ταχύνει ή άργοπορεί τ' όλο λόγο και τ' όλο βήμα χωρίς καμμία τέχνη, επειδή δ' εν' αυτός που μιλεί και κινείται, αλλά κάποια έσωτερική του δύναμη, κάποια δύναμη μουσική που τόν οδηγεί σύμφωνα με τη θέλησή της».

Μά κι' οι ποιητές δ' εν' πηγάζουν πίσω από τούς κριτικούς στα έγκώμα. Ο Μοντανέλλης, ο Μπόργης, ο Στερμπίνης τ' όλο γράφουνε τραγούδια. Ένα μάλιστα τρίστιχο του Στερμπίνη γίνηκε λαϊκό και δημοσιεύτηκε κάτω από τις εικόνες του Ρεγάλδη, που όμοιος είχανε γίνει κι' εκείνες λαϊκές. Ίδου αυτό: L'italo sol che gl'intelletti affina, In tè, Regaldi, generava e mente E fibra adata all'armonia divina. Δηλαδή: Ο Ιταλικός ήλιος που λεπτόνει τα πνεύματα, σούπλασ' έσε, Ρεγάλδη, και νού και νεύρα κατάλληλα για τη θείαν ήρμονία». Κατά τις αρχές του 1839 ήθέλησε να δείξει την τέχνη του κι' έζω από τα σύνορα της Ιταλίας. Πέρασε στη Γαλλία κι' έπισκέφτηκε πρώτα την Προβηγκία.

Έκει έκαμε τόσο μεγάλην εντύπωση και τ' όλο κάμανε τόσο μεγάλες τιμές, που ο ποιητής Méry έλεγε πως: «Έπειτ' από τόν Πετράρχα κανένας υπεράλπειος δ' εν' είχε γίνει δ' εν' έτος με τ' όλο τιμές όπως ο Ρεγάλδης». Και τ' όλο γράφ' ένα ποίημα που αρχίζει έτσι:

«Μέσα στην κεφαλή σου τ' όλο πνεύμα δ' εν' έπαναστατούσε ποτέ, ο ποιητή, που μας έρχεται από την ώραία Φλωρεντία».

Όμοιος ο Autran τόν άποχαιρέτησε μ' ένα άλλο ώραίο ποίημα, που τελειώνει με τόν ακόλουθο ώραίο στίχο:

Vagabond comme Homère
et blond comme Apollon.

Και τ' όλο λέει τα ακόλουθα: Έμεις που μας συγκινούν ακόμη οι ήχοι τ' όλο λόγου σου, που ακόμη μας φωτίζει ο ζωηρός σου φωτιστέφανος, στις άπομακρές μας ανάμνησες θ' έξανάλει τ' όλο όνομά σου. Και θ' έθυμούμαστε εις τα στεράμας γεράματα πως σ' είδαμε να διαβαίνης από τα μέρη μας, περιπλανώμενος σαν τόν Όμηρο και ξανθός σαν τόν Απόλλωνα».

Στη Μασσαλία τ' όλο δόθηκε για θέμα ή έξορία του Ναπολέοντα κι' αυτοσχεδίασε τ' όλο ποίημα: «Il salice di Sant'

Elena». — Η ίτια της Αγίας Ελένης — σηκώνοντας ήβελλα χειροκροτημάτων.

Έπειτα πήγε στο Παρίσι. Έκει άνάμεσα στο πολυάριθμο άκροατήριό του, είχε και τόν Ουγκώ, τ' όλο Λαμεναι, τόν Άραγώ και τ' όλο Λαμαρτίνο. Ο τελευταίος αυτός, όταν άκουσε τ' όλο Ρεγάλδη έλεγε: «Δ' εν' άκουσα ποτέ στη ζωή μου καλύτερους αυτοσχεδιούς στίχους».

Η κυρία του Ζιραρτεν στην «Presse» κι' ο Ιούλιος Ζανέν τ' όλο «Débats» έσυναγωνιστήκανε πούς να τ' όλο π' όλο περισσότερα έγκώμα. Ο Ουγκώ τ' όλο γράφει:

«Έχεις την ψυχή και μαζί έχεις τη φωνή: ή άρρος, ποιητή».

Κι' ο Quinet τόν συνεβούλευε: «Λένε πως ή Ιταλία πέθανε: άλλοι λένε πως μόνο κομήθηκε. Στόν ποιητή της στέκεται να την ξυπνήσει, αν είναι κοιμισμένη: να την άναστήσει αν είναι νεκρή».

Έπειτ' απ' τη Γαλλία πέρασε στη Γερμανία και στην Ελβετία, αλλά για λίγο, γιατί λαχτάρησε τόν άέρα της Ιταλίας του. Κι' από τ' 1840 ίσαμε τ' 1849 έμεινε στο τότε βασιλείο των Δύο Σικελιών, περνώντας τόν καιρό του άνάμεσα σ' έλαϊκές γιορτές, σ' έρωτες γυναϊκών, σ' έτιμες αόλικές, ή ψάλλοντας τ' όλο βιβλικό Θεό άνάμεσα στα βράχια και στις φλόγες της Αίτνας, συνμιλώντας κάποτε και με τούς λησταδες στα δάση της Σικελίας, και μαζεύοντας λαϊκούς θρούλους, ήθη και δημοτικά τραγούδια.

Τα χρόνια ωστόσο αρχίνησαν να γίνονται δύσκολα. Ο πολιτικός όρίζοντας αρχίνησε να θολώνη. Και τ' 1848 έξέφυγε τη σύλληψη κατ' όλοθινόν να φύγει από κει έγκαιρος. Τ' 1849 όμως δ' εν' εκατόρθωσε να ξεφύγει, κι' ο βουρβονικό χωροφύλακες τόν έπιάσανε για τ' όλο έθνικα τ' όλο φρονήματα, κι' αφού τόν έκρατήσανε δεκοχτώ μέρες στη φυλακή και τ' όλο ψάξανε τα χαρτιά του για να τ' όλο βρουνε κάποιον έθνικη κατήχηση, που θεωρούσανε τ' όλο Ρεγάλδη για συγγραφέα της, τόν έδάσανε σ' ένα γαλλικό άτιμόπλοιο που πήγαινε για τη Μάλτα και τόν έξορίσανε.

Από τότες ο Ρεγάλδης έγύρισε τα βήματά του προς την Άνατολή. Στην Κωνσταντινουπόλη συναναστρέφτηκε με δερβίσηδες και μουφτήδες, στην Αίγυπτο άνέθηκε στις Πυραμίδες κι' έταξείδεψε με καμήλες, στην Παλαιστίνη έλούστηκε στ' όλο Ιορδάνην ποταμό και στην Ίερουσαλήμ είδε μαζί με τούς όρθοδόξους χριστιανούς τ' όλο θαύμα της αγίας φλόγας τ' όλο βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου, από τ' όλο Θαδών έπ' ένα μπασουίνι, τριγύ-

ρισε την Μικράν Άσία και στην Κιουτάχια κουβέντισε με τόν Κοσσούθ για λογοτεχνία και για τόν πόλεμο των μαγύρων, και σ' άκροατία του Βοσπόρου, και στα γύρω νησιά και στα νησιά τ' όλο Αιγαίου άνεζήτησε τ' άχνάρια τ' όλο Όμήρου, των Άποστόλων και της Ελληνικής Έπαναστάσεως.

Έτσι, συνεχίζοντας τις περιήγησές του, πέρασε στην Ελλάδα, πήγε στην Άθήνα, γνωρίστηκε με διάφορους λογίους και λογοτέχνες και την πρώτην Αύγουστου τ' 1851 έφτασε στην Κέρκυρα.

Έκει γνώρισε τ' όλο Σολωμό, και σ' μιαν αυτοσχεδιαστική παράσταση που έδωσε εκεί, τ' όλο θέμα τ' όλο έδωσε ο Σολωμός με τ' όλο Ιταλικό ποίημά του. «Τ' όλο έλληνικό κραβάκι», που τ' όλο έγραψεν έπίτηδες και τ' όλο τ' άπάγγειλε τις 30 τ' όλο Αύγουστου στη μεγάλην αίθουσα τ' όλο εκεί Πανεπιστημίου. Στο ποίημα εκείνο, έτσι προσφωνεί ο Σολωμός τ' όλο Ρεγάλδη:

«Χαίρε, δοξασμένο παιδί, της αιώνας χώρας, όπου πάντα υπήρχανε μάγλα και τ' όλο τραγούδι και τ' όλο έργο, τόσο στις εθνικές όσο και στις ενάντιες τύχες: όπου ή πέτρα και τ' όλο ξερό χορτάρι είναι καλά: όπου έφτασα βράβιρος και τέτοιος δ' εν' είμαι».

Και στο άλλο ποίημα που έγραψ' όμοιος έπίτηδες για να δώσει θέμα σ' μια νέαν αυτοσχεδιαστική παράσταση τ' όλο Ρεγάλδη, αλλά που δ' εν' έδόθηκε ποτέ, στη «Σταφύ», έτσι τόν προσφωνεί πάλε ο Σολωμός:

«Τένο δοξασμένης χώρας, όπου ο ξένος βρίσκει την πατρίδα και τούς θεούς ο βράβιρος, άχ! άκουσε κι' έμ' σ' έτούτη την πολυτάραχη, σ' έτούτην έδω τ' όλο σύνομη όχτη τ' όλο καιρού που βριαλόμαστ' έμεις, από τη σφαίρα των τραγουδιών όπου σ' βασιλεύεις».

Ο Ρεγάλδης έσυνανούσε συχνά τ' όλο Σολωμό στη μικρή πλατεία που σχηματίζεται μπρός από την άγγλική εκκλησία, κι' εκεί συνομιλούσανε για διάφορα φιλολογικά και λογοτεχνικά ζητήματα. Για τ' όλο γνωριμά του αυτή και για τις κουβέντες εκείνες ο Ρεγάλδης κάνει λόγο στη βιογραφία τ' όλο Σολωμού που δημοσίεψε αργότερα.

Έκει μας δίνει κάποιες πληροφορίες για τ' όλο Σολωμό και τ' όλο έργο του, και μας μαθαίνει κάποια πράγματα, που δ' εν' είναι μονάχα αξιολογώτατα, αλλά που θάτανε κι' άδύνατο να τα γνωρίσουμε άλλου.

Και μας πληροφορεί π. χ. για τούς «έλευθέρους πολιορκημένους» πως τ' 1851 τούς είχε τελειωμένους. Και μας

λέει επίσης πως είχε τότες τελείως έτοιμο κι' ένα άλλο μεγάλο ποίημα, τ' όλο «La Fratellanza», τ' όλο όποιου την ύπαρξη εγνωρίζ' ευτυχώς κι' ο Μάντζαρος που μας εγνωρίσε τόν έλληνικό τίτλο τ' όλο ποίηματος, πληροφορώντας μας πως όνομαζόταν «Οί Άδελφοποιτοί», άλλως θά τ' όλο ξεράμε μονάχα με τόν Ιταλικό τίτλο του.

Για τ' όλο ποίημ' αυτό, που χάθηκε τελείως και δ' εν' εύρέθηκε ούτε στίχος στα χειρόγραφα που μας άπομείνανε, ο Σολωμός έλεγε προς τ' όλο Ρεγάλδη πως ίσως θά φανεί σ' πολλούς για κανένα παιδιαρακάμωμα, αλλά πως μέσα του όλο τόσο έκλειουσε ένα ύψηλό νόημα. Κι' έλεγε αυτό ασφαλώς υπονοώντας τη μεγάλην όλοκληρη της έξωτερικής μορφής τ' όλο ποίηματος.

Στη μελέτη του εκείνη για τ' όλο Σολωμό μας πληροφορεί ο Ρεγάλδης επίσης για τ' όλο «Λάμπρο», λέγοντας μας πως ο ποιητής δ' εν' έσκόπευε να δημοσιέψει ποτέ όλοκληρο τ' όλο ποίημα, γιατί τ' όλο σύνολο δ' εν' έφτανε τ' όλο ύψος των μερών του. Και μας πληροφορεί ακόμη πως τότες είχε τελειωμένη την έλεγεία «Είς τόν θάνατον Κυρίας Αγγλίδας», την όποιαν μάλιστα τ' όλο μετάφρασε Ιταλικά ο ίδιος ο ποιητής, κι' ο Ρεγάλδης μας δίνει με λίγα λόγια την υπόθεσή της.

Και στην Ιταλική τ' όλο μετάφραση όμοιος ο Σολωμός ένα κομμάτι από τούς «Έλευθέρους Πολιορκημένους» που δ' εν' σώζεται άνάμεσα στα γνωστά μας, και τ' όλο όποιου ο Ρεγάλδης μας δίνει επίσης σ' σύντομες γραμμές την υπόθεσι.

Στη μελέτη εκείνη ο Ρεγάλδης μεταφράζει στην Ιταλική την «Ευρυκόμη» και τ' όλο «Θάνατο της Όρφανής», καθώς και τ' όλο «Όραμα τ' όλο Λάμπρου», για τ' όλο όποιο, μαζί με διάφορες άλλες έρμηνευτικές πληροφορίες γράφει και τα ακόλουθα:

«Στη νεώτερη λογοτεχνία δ' εν' ήξέρω σκηνή που να ζωγραφίσει καλύτερα απ' αυτή την κατάσταση μιας ψυχής κουρελιασμένης από τόν έλεγχο της συνείδησης. Θαυμάσια είναι ή σκηνή τ' όλο Σαίξπηρ, εκεί που ή καϊδου Μάκμπεθ, ύπνοδάτισσα, νομίζει πως βλέπει στα χέρια της τις κηλίδες τ' όλο χυμένου αίματος, και που ό,τι να κάνει δ' εν' κατ' όλοθινόν να τις άφανέρσει. Η σκηνή τ' όλο Σολωμού είναι ίσάξια με τ' όλο σκηνή τ' όλο άγγλου τραγικού, αν ίσως και δ' εν' την ξεπερνάει. Έμ' έτσι μου φαίνεται, γιατί τ' όλο ζυπνήμα της συνείδησης γινόμενο κατά τ' όλο νύχτα της πασαλινης γιορτής, μπροστά τ' όλο Άγιο Βήμα, άνα-

μεσα στις θρησκευτικές τελετές, είναι ισχυρότερο και τρομαχτικότερο, παρ' όταν παρασταίνεται μέσα στα δωμάτια ενός ανάκτορου».

Το 1853, αφήνοντας την Ελλάδα, γύρισε ο Ρεγάδης στην Ιταλία. Από τότε όχι μόνο δεν έσυνέχισε το επάγγελμα του αυτοσχιδιαστή, αλλά ζήτησε με μανία ν' απαλλαγεί κι από τον τίτλο του, κ' επιδόθηκε σε σοβαρές μελέτες, θέλοντας να γίνει ποιητής καλλιτέχνης. Για τη μεταβολή αυτή, μου άρρασει να φαντάζομαι πως η κυριότερη αίτια εστάθηκε η γνωριμία του με το Σολωμό μας, τόσο οι χρονολογίες κ' οι συνθήκες συμπεφύτουνε,

Έτσι, άρχισε να γράφει ποιήματα με μελετημένη μορφή και να επιδιωχθήναι και να επεξεργάζεται τα διάφορα αυτοσχέδια του, που είχε δημοσιεύσει ως τότε σε διάφορες συλλογές.

Όλην αυτήν την εργασία, μαζί με διάφορα πεζά, τα δημοσίεψε σε δυο μεγάλους τόμους το 1861 και 1862 στο Τουρίνο με τον τίτλο «Canti e Prose».

Εκεί, στον πρώτο τόμο βρίσκεται η μελέτη του για το Σολωμό, ένα ποίημα εμπνευσμένο από την ιστορία της «Φαρμακωμένης» του Σολωμού, τιτλοφορούμενο «L'avvenuta di Zante».—Η Φαρμακωμένη της Ζακύνθου, — κ' έν' άλλο εμπνευσμένο από κάποιο κρανίο που βρέθηκε στα χώματα του Μεσολογκίου, τιτλοφορούμενο «Il cranio di Missolungi». Στο δεύτερο τόμο βρίσκεται μια μελέτη του για τον Καποδίστρια.

Με την αποκατάσταση της Ιταλίας, την οποία έπροσέφε κ' έτραγούδησε,

κυρίως στο ποίημά του, «Armeria di Torino» και στις ωδές του προς τη Ρώμη κατά το 1860 διορίστηκε καθηγητής της Ιστορίας στο λύκειο της Πάρμας κ' από κει στο Πανεπιστήμιο του Κάλιαρη, κ' έπειτα το 1866 στο Πανεπιστήμιο της Νεαπόλεως, όπου έμεινε ως που πέθανε, κ' όπου, καθώς μας λέει ο Καρντούτση, τον αγαπούσαν ακόμη κ' εκείνοι που δεν έσυμφωνούσαν με τις πολιτικές, θρησκευτικές κ' αισθητικές θεωρίες του.

Αργότερα έγραψε πλατύ πολύμετρο ποίημα τιτλοφορούμενο «L'acqua» —Το νερό—και το 1874 δημοσίεψε μίαν έκλογή του ποιητικού έργου του με πρόλογο του κριτικού Ευγένειου Καμερίνη.

Τα ποιήματα του Ρεγάδης, γενικά, τα χαρακτηρίζει ένα θερμό θρησκευτικό ή πατριωτικό αίσθημα, και μέσα σ' αυτά βρίσκονται μερικά πολύ καλά σχεδιασμένα κ' επεξεργασμένα με φροντίδα και λεπτότητα, όπως είναι το «Nero» και το «Traforo delle Alpi Cozzie», για να σταματήσουμε σ' αυτά.

Ο Ρεγάδης είχε αρχίσει να γράφει τις περιήγησές του από το 1859, και την εποχήν εκείνη είχε αρχίσει να δημοσιεύη κομμάτια από τις περιήγησές του στην Ασία, σε μίαν έφημερίδα του Τουρίνου. Μα η άμοιδη είτανε τιποτένια, κ' ο Ρεγάδης αναγκάστηκε να τη σταματήσει: του πληρώνανε πέντε φράγκα την επιφυλλίδα!

Τα κομμάτια εκείνα των περιηγήσεών του στην Ασία, μαζί με κομμάτια από τις περιήγησές του στην Έλ-

λάδα και στην Αίγυπτο, δημοσίεψε το 1879 με τον τίτλο «Storia e Letteratura». Όπου προλογίζει ο Καρντούτση, και όπου βρίσκεται μια πλατεία και αξιόλογη μελέτη για το Θεόφιλο Καίρη μας.

Οι περιήγησές του αυτές, γεμάτες εξακριβωμένες πληροφορίες, έξυπνες παρατηρήσεις και μελετημένες σκέψεις, διαβάζονται με μεγάλη ευχαρίστηση και ξυπνούνε το ενδιαφέρον και την περιέργεια, κ' έχουνε πάντα κάτι να μας πληροφορήσουνε.

Δυστυχώς ο καθηγητής Ρεγάδης έφαγε το συγγραφέα Ρεγάδης, και η ανάγκη να καταγίνεται με τα μαθήματα της ιστορίας, δεν τούδωσε τον καιρό να γράψη συστηματικά όλες τις ταξιδιωτικές του εντύψεις, που άσφαλώς θάτανε το αξιολογότερο έργο του Ρεγάδης. Μα την εποχήν εκείνη στην Ιταλία οι λογοτέχνες δεν είτανε σε καλύτερη θέση από τους σημερινούς Έλληνες συναδέλφους τους, που αν δεν πάρουνε δημόσια θέση, η αν δεν κάμουνε το δάσκαλο και τον υπάλληλο, θά κιντίνεψουνε να στερηθούνε των πάντων, χωρίς να ιδούνε και το έργο τους να προκόψη.

Ο Ρεγάδης απέθανε στη Μπολόνια το 1883, γέροντας πιά, σ' ηλικίαν έβδομηντα τέσσερω χρονών, άρχίζοντας από άπορμένος φοιτητής της Νομικής και τελειώνοντας σε καθηγητή της Ιστορίας, κ' από αυτοσχιδιαστή, σε καλλιτέχνη ποιητή, κριτικό και πεζογράφο.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

(Συνέχεια εκ της σελίδος 212)

κες τις πλημμυρισμένες από αίμα. Τότε ο Τορτύρ λιγοθύμησε απ' την τρομάρα του.

Όστόσο δεν ήταν πρωτόγαλτος, καθώς είπε κ' ο ίδιος αργότερα, αφού έθανάτωσε ανθρώπους από είκοσι δυο χρόνια πριν. Τον ξανάφεραν πίσω στο σπίτι του με τις ίδιες προφυλάξεις που είχαν λάβει όταν τον πήραν από κει με το στανιό. Τον άφησαν μες στη θαθεία νύχτα, την άλλη μέρα, λίγα βήματα μακριά απ' την πόρτα του.

ματοφύλακας». Το ιστορικό ανέκδοτο εμπνέει τη δραματική περιπέτεια του μυθιστορήματος.

Η άθηντική και τραγική περιπέτεια του Πιέρ Τορτύρ έμεινε ένα αίνιγμα. Περ' όλες τις ανακοινώσεις που έγιναν στους δικαστικούς και παρ' όλες τις ανακρίσεις που έπακολούθησαν δε μπόρεσαν ποτέ να βρουν το παραμικρό ίχνος του μυστηριώδους πύργου, του άγνωστου θύματος και των άσπλάχνων δικαστών του.

Γ. Κ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΝΥΦΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ

Αν στα άλλα μικρά μέρη ο γάμος θεωρείται μεγάλο γεγονός, στο Καστελόριζο είναι κάτι το εξαιρετικόν με την εμφάνιση της χρυσοκτυμένης νύφης, που κρυμμένη τόσα χρόνια στο σπίτι της από μια χαριτωμένη συνήθεια, έορτάζει κείνη τη μέρα τα έλευθέρια της.

Για τους Καστελοριζιανούς πρέπει να ξαίρετε, δεν υπάρχει κανένα άλλο πιο ιερότερον από τον περιορισμό της κόρης, ή όποια μόλις τελειώσει το δημοτικό σχολείο πρέπει να αποχαιρετήσει την κοινωνία στην οποία και πάλιν θά παρουσιασθή ήταν μια θραυτά οι άπεστειλμένοι (άποκριτάριδες) του πατέρα της με το φανάρι στο χέρι θάρτουν ν' αναγγείλουν την έπιτυχίαν της προξενιάς.

Και τότε η φυλακισμένη κόρη πρώτη φορά παρουσιάζεται να κεράση στους άρραθώνες της τους καλεσμένους και το γαμπρό. Με το δίσκο στο χέρι κατακόκκινη από ντροπή κερνά πρώτα τους συγγενείς κ' έπειτα τον άραβωνικαστικό της, που την κοιτάζει για πρώτη φορά από την κορφή Ίσαμε τα νύχια.

Από την ημέρα κείνη ή επίδοξος νύφη βγάνει το κοριτσίστικο βελουδένιο σκουφάκι το ραξίνι και ντύνεται την έπίσημη στολή, το καβάδι, που μοιάζει σαν το στιχάρι του παππού και την χρυσοκτυπημένη γούνα αντί της όποιας πολλές φορές βάζει το κοντόχι ένα κοντό πανωφόρι με γουναρικά και χρυσά κεντήματα.

Σάν έρτη δε ή ώρισμένη ημέρα του γάμου με ένα σωρό χαριτωμένα τραγούδια στολίζεται και βάζει τα νυφάτικα φορέματά της που έχουν κρεμασμένα για έπίδειξη μαζί με άλλα προικιά στο ράφι και θυμιάζουν με μωσχολίβανο.

Ίδου πώς αρχίζουν τα τραγούδια, που λέν οι Καστελοριζιές Μούσες για τα

δνειρόπλεχτα αυτά προικιά και στολίζα της νύφης.

«Αυτά τα ρούχα τα χρυσά και τα μα-

[λαματένα

που νά ναι καλορίζικα καλοκατελυμένα. Με ένα σωρό τέτοια χαριτωμένα τραγούδια αρχίζει να ντύνεται ή βασίλισσα της ημέρας εκείνης, ή φρεγάδα όπως την ονομάζει και κάποιο γαμήλιον άσμα.

νω μέρος με το ράμμα των ποδογύρων των σίγγων, και φορεί τις κοντιούδες είδος παντόφλες κεντητές.

Το στήθος της στολίζουν άρμαθιές φλουριά και έξι πουκιές είδος πορπών, που κλείουν το άνοιγμα του πουκαμισου με ένα γάντζον τον λίγγον και στα χέρια της φορεί βραχιόλια άπλα και μονά. Στα τρυπημένα αυτιά της φορεί

ώς σκουλαρίκια χρυσά νομισματά και χρυσοκούκκια είδος χάνδρες περασμένες τεχνικά με μεταξένια κλωστή. Τέλος στο λαιμό της φορεί ένα μεγάλο βραχιόλι το λαιμόκι στο κεφάλι της το ποππάκι ένα κόκκινο χαμηλό φέσι με φούντα και χρυσά κεντήματα στη κορφή και πάνω απ' αυτό ρίχνει με χάρι ένα κινέζικο πλατύ μαντήλι που σκεπάζει με χάρι κ' ένα μέρος της πλάτης.

Και σαν τελειώσει το βαρύ αυτό ντύσιμο και οι καλεσμένοι κεραστούν, τότε οδηγούν με παράταξη τη νύφη στην έκκλησιά, όπου ακίνητη σαν άγαλμα μπρός στον βωμό της χαράς στέκεται καμαρωτή και χαμηλοβλεπούσα δίπλα στον γαμπρό, ο όποιος με τη συνοδεία του είχε προπορευθή.

Το στεφάνωμα έτελειώσε και με πανηγυρική παράταξη το άντρογυνο πηγαινεί στο σπίτι του γαμπρού, όπου ή χαμηλοβλεπούσα νύφη αναθαρώνει κάπως για να άντιμετωπίση ίσως τα συζυγικά βάρη, που της φορτώνει ή κοινωνία στο κεφάλι από την έπίσημη εκείνην στιγμή.

Και για να δείξη ότι δέχεται με ευχαρίστηση τις συζυγικές εϋθύνες άφαιρεί μετά τον άντίγαμό της το δμορφο ποππάκι και φορεί το καλα-

πόσι, μια πλεγμένη σκούφια κ' απ' έξω βάζει το τσακί, που είναι ένα στεφάνι από κλαδωτό μεταξωτό πανί.

Τον τίτλον δε της νύφης ή Καστελοριζιά δεν χάνει για κάμποσα χρόνια κ' άκούς να λην π. χ. «Η νύφη του Χατζή αντί ή γυναίκα του Χατζή κλπ.

A. ΒΡΟΝΤΗΣ

Νύφη του Καστελόριζου

Φορεί πάνω από το μεταξωτό πουκάμισο της το ζυπούνι ένα γίλεκο βελουδένιο, κατόπιν το καβάδι κ' άπο πάνω τη μεγαλόπρεπη γούνα. Στη λυγρή της μέση ζώνεται το ζώσμα μια πλατειά ζώνη με χρυσά σιρίττια και κροσσούς στα πόδια βάζει πολύχρωμες ντόπιες κάλτσες, που τις δένει στο πά-

Εξορία M. Kelly

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Επι παρουσία όμως του πρίγκηπος, έπρεπε να προσέχη μήπως της ξεφύγη και κάποια σκιά ακόμη επιτιμήσεως στις πειο παράλογες άπαιτήσεις του παιδιού. Είχε έναν ώριμο σμένο τρόπο εκφράσεως: «Επιτρέπω αυτό στον Karoly, Μαντεμουαζέλ», που δεν έπετρπεε καμιά συζήτηση.

Εμφανιζότανε τακτικά κάθε μέρα στις τέσσερις ή ώρα, και περίμενε να σεβρίση τον καφέ ή Μυρτώ. Φερότανε ψυχρά και λακωνικά, το ίδιο όπως την πρώτη μέρα, κι' όταν δεν εΐτανε απασχολημένος με το παιδί, βυθιζότανε γενικά στην ανάγνωση. Εξάίρεση έκανε μονάχα όταν έβλεπε τη Μυρτώ να πέρνει το βιολι της, επειδή το ζήτησε ο Karoly που τον ένθουσιαζε ή μουσική. Τότε, το βλέμμα του γινότανε πειο ήμερο και όνειροπόλο και πλανιότανε άπάνω στις γύρω πρασιές, κι' άκουγε το λεπτό και βαθύτατο εκφραστικό παιέξιμο. «Όπως λέγανε οι άδελφές του, εΐτανε θαυμάσιος μουσικός, συνέδρε, μα μονάχα για τον έαυτό του, κι' αυτή εΐτανε μιά από τις λίγες τέρψεις της μοναχικής του ζωής.

«Έχετε άληθινή ιδιουσυχρασία καλλιτέχνου, Μαντεμουαζέλ, είχε πη στη Μυρτώ τη πρώτη φορά που την άκουσε να παίζει, μ' έναν τόνο ανθρώπου ύποχρεωμένου, από ευγένεια, να απευθύνη κάποιο κομπλιμέντο.

Οι μέρες περνούσανε έτσι, όλες όμοιες, εκτός μερικές φορές που ή πρίγκηψ δδηγοός τον γυιο του στην κόμησα την ώρα του τσαγιού. Δυό τρεις φορές επίσης, έκαμε περίπατο το παιδι του μέσα σ' ένα έλαφο όμάξι που το όδηγοούσε ή ίδιας μέσα στο άπεραντο πάρκο. Ο Karoly θέλησε να πάη μαζί του κ' ή Μυρτώ και ή Τέρκα «είχε προσκληθει» να πάη μαζί με την εξαδέλφη της. Οι περιπατητι άσταμάτησανε σε μιά άγρια γωνιά του πάρκου, ή πρίγκηψ κάθησε κ' έβγαλε μιάν

έφημερίδα άπ' την τσέπη του, και τα κορίτσια διασκεδάσανε τον Karoly. Έπειτα, χωρίς ή πρίγκηψ ν' άνοίξει σχεδόν το στόμα του, πήρανε πάλι όλοι τους το δρόμο πίσω στο παλάτι.

Μά οι περίπατοι αΐτι εΐτανε πολύ σπάνιοι, γιατί φέρονανε ξεαψη στο παιδι που εΐτανε πολύ νευρικό. Ο Karoly έπρεπε να άρχειται στη μακρά του διαμονή στο παλάτι, και στο ζωογόνο άέρα που τον καθαρίζανε τα έλατα δλόγυρα στο ναό.

Η Μυρτώ, επειδή είχε καταδικασθει σε άμνησία, έχασε κάπως το χρώμα της και την όρεξή της. Κατά συμβουλή του πάτερ Joaldy, άπεράσισε να μνή πηγαίνη από καιρό σε καιρό στη λειτουργία, για να κάνει έναν προϊόνδν περίπατο. Σ' αΐτόν έκανε και ότι έλεημοσύνες μπορούσε, γιατί της εΐχανε άναφέρει για μερικές φτωχές οικογένειες που τις επισκεπτότανε.

Ένα πρωί, γυρνώντας από τον περίπατο που είχε κάμει στην έξοχ ή που εΐτανε σκεπασμένη με ύπεροχα σπαρτά, ή Μυρτώ, φθάνοντας στο μεγάλο διάδρομο του πρώτου πατώματος, κόντεψε να άναποδογυρισθ ή από το Renat που έτρεχε σαν τρελλός, έξω φρενών.

«Τι έχεις λοιπόν Renat, τί έπαθες; Παρ' όλίο να μē ρίξεις χάμο! φώναξε προσπαθώντας με κόπο να εύρη την ισοροπία της.

«Α! τί με μίλλει! έπεε σαν λυσσαμένος. Έκείνος ή ήλιθιος ή Marcí φύφισε τις καρδερίνες μου, έγώ θα του δείξω τώρα!... Γιατί, πρώτα-πρώτα, πότε και μπαιντετε προστά μου; Τόσο το χειρότερο για σās...

Τα λόγια κοπήκανε στα χείλη του. Μέσα στο μεγάλο διάδρομο φάνηκε ή πρίγκηψ Milcza με ίππευτικό κοστούμι. Το χονδρό ταπέτο που σκέπαζε το πάτωμα έσβησε την περπατητιά του, όποτε ούτε ή Μυρτώ ούτε ή Renat δεν τον εΐχανε άκούσει.

— Να ένα παιδι καλοανθεραμμένο! έπεε ψυρά.
«Ο Renat πολύ ωχρός, είχε προσηλωμένα χάμο τα μάτια, κάτω από το παγερό βλέμμα που το κεραύνωνε.

— Τέντωσε τα χέρια σου!
Τό παιδι υπήκουσε... Ο πρίγκηψ ύψωσε το μαστίγιό του και το κατέβασε στα δάχτυλα του Renat, χαράζοντας μιά κόκκινη γραμμή.

«Ο πρίγκηψ φάνηκε πώς δεν άκουσε, και τó μαστίγιο έπεσε ακόμη μιά φορά στα δάχτυλα ταυ μικρού παιδιού. Ο Renat έσφριξε τα χείλη για να πνίξη τον πόνο του που τον έκανε να ξεφωνήσει, και τα μάτια της Μυρτώς γεμίσανε δάκρυα.

— Ω! σās παρακαλώ! ψιθύριζε ακόμη.
— Σου το χαρίζω το ήπόλοιπο γι' αυτή τη φορά, έπεε ή πρίγκηψ μ' ένα τόνο άπότομο... Άλλά εάν επαναληφθ ή, θάμαι χωρίς όικτο... Ζήτησε τώρα συγγνώμη από την Μαντεμουαζέλ, Έλιαννή.

Τό παιδι ζήτησε συγγνώμη μ' έναν τρόπο γεμάτον ύποταγή... Ο πρίγκηψ ύποκλίθηκε έλαφρά μπροστά στη Μυρτώ και διευθύνθηκε με γρήγορα βήματα προς τη σκάλα.

«Όταν χάθηκε, ή Renat ύψωσε το βλέμμα του προς την εξαδέλφη του, που το πρόσωπό της εΐτανε βαθεία συγκλημένο.
— Α! κλάψατε! Καταλαβαίνω λοιπόν!... Άλλοιώς, θα με τιμοροούσε έως το τέλος. Άλλά ευχαριστήθηκε τόσο...

— Γιατί, ευχαριστήθηκε; ρώτησε ή Μυρτώ με έκκληση.
— Μά βέβαια, τον έχω άκούσει που έλεγε μιά φορά στον κόμητα Vidervay, τον εξαδέλφό μας — είναι τώρα πολλά χρόνια από τότε, είμονα σχεδόν έξη χρονών — «Αισθάνομαι κάποια άπερυσίστη ίκανοποίηση να κάμω να χίνουν όλα τα δάκρυα της καρδιάς των αΐτι οι δαίμονες που τους όνομάζουν γυναικες... Γι' αυτό, όταν σās ειδη να κλαίτε, ευχαριστήθηκε τόσο, όποτε συγχώρεσε... Καί στα μάτια του δεν εΐσασε άλλο, παρά ένας δαίμονας, Μυρτώ! συμπέρανε θριαμβευτικά ή Renat.

Πόσο πρέπει ναχε ύποφέρει αΐτός ή άνθρωπος για να φθάση σ' αυτό το σημείο της πικρής περιφρόνησης, του μίσους σχεδόν που έτρεφε για τους ανθρώπους... Η Μυρτώ τότε καταλάβη ηδή αυτό το αισθημα του πρίγκηπου, άλλα τα λόγια του Renat της τó φανερώσανε πειο έντονα, πειο άγρια.

«Η γυνάικα του τον έκασε έτσι!... ή γυνάικα του, δηλαδή εκείνη που έπρεπε να είναι τó φως, ή χάρις και ή παρηγοριά της ζωής του; σκεπτότανε με θλίψη ή Μυρτώ πέρνοντας τó δρόμο του μικρού ναού.

Τώρα δεν της φαινότανε παράξενοι εκείνοι οι κήποι με την άυστηρή όψη. Άλλη φορά, ή λαμπρότης τους εΐτανε εξακουστή σε όλόκληρη την Ούγγαρία. Μά άν ή πρίγκηψ Milcza μπορούσε σήμερα τα

λουλούδια και τα άπεμάκρυνε άλύπτητα από τó βλέμμα του, τώκαμε γιατί ή πριγκήπισσα Άλεξάνδρα τ' άγαπούσε με πάθος και μ' αΐτά εΐτανε στολισμένη την μέρα που την είχε ιδει για πρώτη φορά.

Τ' άπόγεμα της ίδιας μέρας, επειδή ή καιρός εΐτανε πός τη βροχή, ή Μυρτώ κ' ή Μάρσα μεταφέρανε βιαστικά τον Karoly στο παλάτι. Καθίσανε μέσα στη μεγάλη δλόασπη σάλλα, που εΐτανε πολύ εύαερη και πλάι στο γραφείο του πρίγκηπος Milcza. Τό παιδι περνούσε εκεί τις μέρες που έβρεχε. τη νύχτα όμως κοιμώτανε μέσα σε μιά κάμαρα γειτονική της κρεβατοκάμαρας του πατέρα του, στο πρώτο πάτωμα, επειδή ή πρίγκηψ ή ίδιας άγρυπνούσε έπάνω στο πολυαγαπημένο του παιδι.

«Η Mitzi βρισκότανε σήμερα εκεί χάμο, την είχε ζητήσει ή Karoly κ' ή μικρή κόρη έπαίξε ύπομονητικά κάποιο καινούργιο παιγνίδι που τότε φαντασθ ή ή μικρός άνειός της. Εΐτανε μιά φύσις ήσυχη και κλειστή στον έαυτό της. που φαινότανε λιγάκι ψυχρή, άλλα ή Μυρτώ διαλογιζότανε άν κάτω από αυτό τó έξωτερικό δεν κρυβότανε κάποια καρδιά πολύ πειο θερηή από τις μεγαλίτερες αδελφές της.

— Να ή μπαμπάς, μαζί με τον πάτερ Joaldy! φώναζε με χαρά ή Karoly.
«Ο πάτερ Joaldy ερχότανε καμιά φορά και καθότανε κοντά στο παιδι, και του μιλούσε γλυκά, κατορθώνοντας λαμπρά να γίνεται νοητός από τó παιδι, και ριχνοντας έτσι μέσα σ' εκείνη τη μικρή ψυχή κάποια σπορά χριστιανικής άνατροφής. Ο πρίγκηψ δεν έφερε αντίδραση σ' αυτή την πρόθεση του ιερέως, όπως επίσης δεν άπηγόρευε και στη Μυρτώ να άναμινή μίση μέσα στις άφηγησις της μερικά χριστιανικά παραγγέλματα.

— Πέστε μου ένα παραμύθι, πάτερ! παρεκάλεσε με γλυκόν τρόπο ή Karoly, μόλις ή παπάς κάθισε κοντά του.

«Ο πάτερ Joaldy ήξαιρε να διαλέγη μέσα από τις σελίδες του Ευαγγελίου ή της Άγίας Γραφής, οτι μπορούσε να κινήση τó ένδιαφέρον του παιδιού, να τó διδάξη. Η ιστορία του Ζακχαίου, που τó τη διηγότανε με κάποιο χαριτωμένο τρόπο, ένθουσίασε τον Karoly.

«Ο! πόσο θάτανε φχαριστημένος, πάτερ, όταν ή Χριστός μας τον κάλεσε! Έάν ήμουνα κ' έγώ εκεί, θ' άνέβαινα κ' έγώ έπάνω σ' ένα δένδρο, γιατί είμαι πολύ μικρός... Η καλύτερα θα μ' έπεργε ή πατέρας στην άγκαλιά του και θα με σήκωνε πολύ ψηλά, πολύ ψηλά, για να ιδώ τόν καλό μας Χριστό.

«Ο πρίγκηψ Milcza, που καθότανε παραπέρα, παρακολουθούσε κρυφά με τα μάτια του τις κινήσεις των λαγωνικών του που παίζανε άπ' έξω, μπροστά στην άνοιχτή πόρτα. Είχε άραγε άκούσει την ευαγγελική περικοπή που θα του θίμιζε την παιδική του ήλικία;... Στα τελευταία λόγια του Karoly, γύρισε λιγάκι τó κεφάλι κ' έορξίσε στο παιδι ένα βλέμμα τρυφερό και γιομάτο περιπάθεια, σχεδόν πονεμένο, τόσο βαθεία, εΐτανε ή άγάπη του για τó μικρό.

— Τώρα, Μυρτώ, θα με πάρετε στα γόνατά σας, κ' έπειτα θα διηγηθετε στον Πάτερ τó παραμύθι της μικρής Έλλέ, εξακουούθησε ή Karoly τεντώνοντας τα χέρια προς την κόρη.

«Πήρε στα χέρια τó μικρό αδύνατο

έκείνο σωματάκι,—της φαινότανε πώς δλοένα και μίχραινε—κι' άρχισε την ιστορία που της ζήτησε. Εΐτανε ένας μαγευτικός έλληρικός μύθος που την ένθουσίαζε όταν εΐτανε μικρή...

«Η Μυρτώ, με την καθαρή φωνή της που χάριζε ακόμη πειο πολλή χάρη στην εκφραστική μιγυαρική γλώσσα, ήξερε και διηγότανε με συγκίνηση τις δυστυχίες, τη μεταστροφή στην πίστη, τον άγγελικό θάνατο της Έλλης, της μικρής ειδωλόλατρισσας που έγινε μνηστή του Χριστού.

— Πόσο ώραίο είναι, δεν είναι έτσι, Πάτερ; έπεε ή Karoly ένθουσιασμένος.

«Πολύ ώραίο πράγματι, και καταλαβαίνω γιατί εΐσθε εύτυχης που έχετε κοντά σας την Μαντεμουαζέλ Μυρτώ, που ξεύρει τόσο καλά να σās διασκεδάξη, έπεε ή γέροντας χαιδεύοντας άπαλά τα μαύρα μαλλιά του παιδιού.

«Την άγαπώ, ψιθύρισε ή Karoly συγκιτώντας τα μάτια του προς τη Μυρτώ που τó χαμογελοούσε. Φαντάζομαι πώς ή Έλλη της έμοιαζε, Πάτερ μου.

— Πιθανόν... Η Μαντεμουαζέλ Μυρτώ είναι και αυτή μιά νέα Έλληνίς, τούλάχιστον και τó ήμισυ, έπεε χαμογελώντας ή πάτερ - Joaldy.

«Έγώ είμαι Μαγυάρος, τίποτ' άλλο Μαγυάρο! έπεε ή Karoly μ' έναν τόνο ύπερήφανο.

«Η Μυρτώ προσπάθησε να περιορίση κάποια άνατριγίλα. Τό παιδι άγνοούσε πώς έτρεχε και ξενο αίμα στις φλέβες του, πώς δεν εΐτανε μονάχα ή κληρονόμος της παλιάς μαγυαρικής ράτσας των Milcza, άλλα μαζί και ή γυνίς της Άλεξάνδρας Ουλούσσου, που εΐτανε άπόγονος των βογιάρων μουσοβιτών.

«Η φωνή του πρίγκηπου Arpad άκούσθηκε, επιτακτική όπως συνήθως, άλλα κάπως τρεμουλιαστή...
— Mitzi, σεβρίστε τον καφέ.

«Η μικρή κόρη σηκώθηκε για να εκτελέση τη διαταγή του αδελφού της. Γενικά είχε ώραίς κινήσεις και μεγάλη εύχερεια, άλλα χωρίς άλλο φοβότανε την άυστηρή ματιά του αδελφού της, γιατί φαινότανε σήμερα πολύ άδέξια.

Για μιά στιγμή βασίλευσε ή ήσυχία μέσα στη μεγάλη άσπροβαμμένη αίθουσα, όπου μονάχα τó μαύρο ράσο του Πάτερ Joaldy έδινε μιά βαθύχρωμη νότα. Η Μυρτώ άφησε τα μεγάλα της μάτια να πλανιώνται με ρέμβη προς τα περιβόλια που τά έκανε θλιβερά μιά ψιλή βροχή που άρχισε να πέφτη.

— Άγαπώ τα μάτια σας, Μυρτώ! έπεε άξαφνα ή αδύνατη φωνή του Karoly.
Χαμήλωσε τó βλέμμα της και χαμογελάσε στο παιδι που την κοιταζε με κάποια έκσταση.

— Δέ θέλω να μ' αφήσετε... ποτέ, ποτέ! ξανάπε κολλώντας έπάνω της. Σās άγαπώ τόσο πολύ, Μυρτώ!
Μιά βαθεία συγκίνηση κυρίευσε τη Μυρτώ. Η βαθεία άγάπη αυτού τού μικρού εύθραυστου πλάσματος έκαμε τη ψυχή της να πάλλεται από τρυφερότητα και άφοσίωση και τη γιόμισε με εκείνη την ιδιαίτερη άφοσίωση που γεννιέται γι' αΐτά τα άθθα πλάσματα για τα όποια έπεε ή Χριστός «Αφετε τα παιδιά έλθειν προς με».

«Εσκυψε κ' έψωνε με τα χείλη της τρυφερά τó μέτωπο του παιδιού... Άλλά σηκώνοντας τó κεφάλι της, συνήντησε

ένα βλέμμα που εξέφραζε μιά τέτοια ξεαψη, μιά τόσο άλαξοκική όργη και αίσθάνθηκε κάποια άνατριγίλα να της διατρέχει τó σώμα.

«Άστραπιαίως, μιά σκέψη ξεπετάχτηκε μέσα της: ή πρίγκηψ Milcza, που εΐτανε με τέτοιο πάθος άφοσιωμένος στο γυιο του, ζήλευε για τη φλογερή άγάπη του παιδιού προς εκείνη τη Ξένη.

«Κι' όπως εΐτανε, μ' αυτό τον άγέρωχο και πείσιμονα χαρακτήρα που μαρτυρούσαν όλες οι πράξεις του, εΐτανε οίγουρο πώς ποτέ δέ θα συγχωρούσε στη Μυρτώ ένα τέτοιο πράγμα.

«Εν τούτοις, τί είχε κάμει λοιπόν! Ο ίδιος της είχε επιβάλει να συντροφεύη τó παιδι του, αυτή άγαπούσε τó γυιο του πρίγκηπος όπως άγαπούσε τα παιδιά των έργατών που τά φρόντιζε μιά φορά, και ή καρδιά του Karoly είχε στραφεί φυσικά προς αυτή γιατί είχε μαντεύσει ότι ύπήρχε μέσα στη ψυχή της Μυρτώς εκείνη ή τρυφερή συμπάθεια που δεν ύπήρχε στις νεαρές θείες του, ούτε καν στη γιαγιά του.

«Η Μάρσα καθισμένη σε μιά γωνιά της αίθουσας, εΐτανε γυρητή έπάνω στο κέντημα, ή Miklos ζάρωνε όσο πειο πολύ μπορούσε. Η έξοκότης του εΐτανε κατσουφιασμένος όπως στις πειο χειρότερες ώρες του, σαν να γύρευε μέσα του σε ποιόν έπρεπε να ξεσπάση ή τρικυμία.

«Ο κλήρος έπεσε έπάνω στην κακόμοιρη τη Mitzi. Σε κάποια παρατήρηση πολύ σκληρή του αδελφού της, ταράχθηκε τόσο πολύ, που ή κερφετιέρα κουνήθηκε λιγάκι κ' έπεσε λίγο τσάι έπάνω στο τραπέζο-μάντηλο.

— Τί άδέξια που εΐσθε! Τί μανθάνετε λοιπόν, όποτε να εΐσθε τόσο άνικανη να προσφέρετε την παραμικρότερη ύπηρεσία; έπεε με εκείνη την παγερή περιφρόνηση που σ' αΐτόν εΐτανε χειρότερη παρά ή θυμός.

«Η Mitzi χαμήλωσε τó κεφάλι, κάτι χοντρά δάκρυα άνέβηκαν στα μάτια της... Ο πάτερ Joaldy επεχείρησε να παρεμβή.
— Δεν είναι παρά μιά πολύ μικρή άπροσεμία, πρίγκηψ. Η Mitzi, νομίζω, δεν είναι συνεθισμένη.

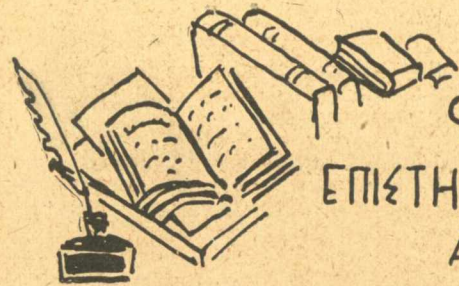
— Συνειθισμένη ή όχι, τó γεγονός μολαταύτα είναι τó ίδιο. Μπορείτε να άποσυρθήτε, Mitzi, ή Μαντεμουαζέλ Έλιαννη θα εύαρεστηθ ή να σās αντικαταστήση.

«Δεν ύπήρχε τρόπος να άντιλέξη κανείς, ή τόνος του εΐτανε κατηγορηματικός, και ή Πάτερ Joaldy ή ίδιος δέ μπορούσε να προσθήση τίποτα περισσότερο... Ένώ ή Mitzi άπομακρυνότανε πνίγοντας ταναφυλλιά της, ή Μυρτώ σηκώθηκε για να εκτελέση την εντολή που δόθηκε από την άυταρχική φωνή του πρίγκηπου Milcza. Μά ή Karoly διαμαρτυρήθηκε, δεν ήθελε να αφήση τη Μυρτώ...

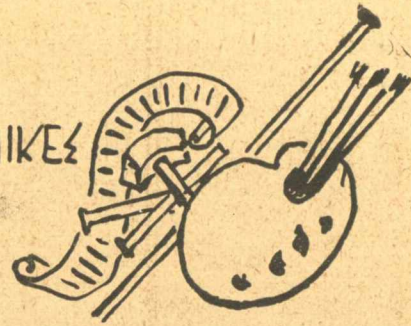
— Έγώ τó θέλω! έπεε ή πατέρας του μ' έναν τόνο άπότομο. Δόστε μού τον, Μαντεμουαζέλ, και σεβρίστε γρήγορα, σās παρακαλώ, γιατί ή Mitzi μάς άπησχόλησε».

«Πήρε τó παιδι στα γόνατά του, τó έσφριξε άνάμεσα στα χέρια του, ριχνοντας έπάνω του ένα παρατεταμένο βλέμμα.

(Ακολουθεί)

**ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ - ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ
ΑΠΟ ΘΛΟΝΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ**

— ΜΕ ΤΙΤΛΟ «Ένας Έλλην σοφός», γράφει το «Φιγαρό» τής 17 Ιουνίου:

«Η ελληνική αρχαιολογία πενθεί. Ο κ. Αθανάσιος Γεωργιάδης πέθανε πρό ημερών. Έν από τὰ έργα του, εκδοθέν σε μεγάλο σχήμα και με εξαιρετική πολυτέλεια: «Περὶ τῆς ἀρμονίας καὶ τῶν ἀριθμῶν τοῦ Πυθαγόρα ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἀρχιτεκτονικῇ» εἶχεν ἐλκύσει τὴν προσοχὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπιστημονικῶν κύκλων, καὶ ἰδιαίτερως τῆς Ἀκαδημίας μας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Ο Γεωργιάδης εἶχεν ἰδίως ἐνδιαφερθῆ για τὴν Ἐρέτρεα. Ἐκαμε πολλὰς ἀνασκαφὰς με ἐπιτυχία καὶ κατώρθωσαν ἰδίως τὰ ἐκκαθαρίσει τὸν κατὸ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος. Η ἔργασία πού εἶχε καταστήσει δημοφιλεῖς τὴν Ἑλλάδα τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλιπόντος ἦταν ἓνα σχέδιο τῶν νεώτερων Ἀθηνῶν, ὅπου σημειώνονται ὅλα τὰ ἀρχαιολογικὰ σημεῖα καὶ τὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἀποδοθῶν σε πολλὰς συνοικίης τὰ ἱστορικὰ τῶν ὀνόματα.»

— Η ΣΟΥΗΔΙΑ ετοιμάζεται νὰ ἔορτάσῃ τὴν ἐνδεκάτῃ ἐκατοστατηριδῖα τῆς ἀφίξεως στὴν πρωτεύουσά της τοῦ Ἁγίου Ἀνογαρίου, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε, πρῶτος, τὸν χριστιανισμό στὴ Σουηδία. Ο ἅγιος Ἀνογάριος ἦταν Βενεδικτίνος μοναχὸς στὴ Γερμανία καὶ ἐστάλη στὴ Μπίρκα, χωριουδάκι σήμερα καὶ πρωτεύουσα τοῦ ἐπί τῆς Σουηδίας, ἀπὸ τὸν Λουδοβίκο τὸν Εὐσέβη.

— Ο ΤΕΡΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κ. Κάλβιν Κούλιτς, ἔλαθεν ὡς συγγραφικὴ ἀμοιβή για τὴν αὐτοβιογραφία του, ἡ ὁποία ἄρχει σε δημοσιεύεται ἀπὸ ἀμερικανικὰ περιοδικὰ, 100.000 δολάρια ἢ 7.500.000 δραχμὰς!

— Ο κ. ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ ἐκήρυξε πρὸ ἡμερῶν τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ πρώτου παγκοσμίου συνεδρίου τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῆς βιβλιογραφίας πού συνήλθε στὸ Καπιτώλιον. Τὰ περισσότερα Κράτη (Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰαπωνία, Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι, Βέλγιον κλπ.) εἶχον ὄριση ὡς ἀντιπροσώπους τῶν τούτων... πρεσβευτὰς τῶν.

— ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ ἄρχισε, πρὸ ἡμερῶν, τῆς ἐργασίας του τὸ Συνέδριον τῆς Διεθνούς Ὀμοσπονδίας για τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας. Συμμετέχουν 3.000 γυναῖκες ἀντιπρόσωποι 44 χωρῶν, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ Κινέζες, Ὄθωνικές, Ἰνδὲς κλπ. Η Ὀμοσπονδία ἐορτάζει ἐφέτος τὴν εικοστή πέμπτῃ ἐπέτειο τῆς ἰδρύσεώς της. Η γνωστὴ φεμινίστρια μίς Κόρμπεν - Ἀσμπε, ἡ ὁποία προεδρεύει τοῦ συνεδρίου, ἐγκαινιάσει τὸ Συνέδριον μ' ἓνα λόγον τὸν ὁποῖον ἐπανέλαβε σὲ τρεῖς γλώσσας καὶ κατέληξε με τὴν ἐξῆς τριλεκτικὴ διατύπωση τοῦ προγράμματος τῆς Ὀμοσπονδίας: γυναῖκα—ἐρήνη—ἐλευθερία.

Ταυτόχρονα συνεχίζει τῆς ἐργασίας του τὸ λεγόμενον Συνέδριον τῆς ἀνοικτῆς θύρας, τοῦ ὁποῦ προγράμμα εἶναι ἡ ἐξίσωσις τῆς γυναίκας στὸ πεδίο τῆς ἐργασίας. Τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου φθάνουν ἕως τὸ σημεῖο νὰ ζη-

τοῦν τὴν κατάργησις ὅλων τῶν προστατευτικῶν μέτρων πού ἔχουν θεσπίσει οἱ νομοθεσίαι ὑπὲρ τῆς ἐργαζομένης γυναίκας. Στὸ συνέδριον, συμμετέχουν ἀντιπρόσωποι 13 Κρατῶν. Η πρώτη ἀπόφασῃ ἦταν νὰ ἰδρυθῆ μιά Διεθνὴς Ὀμοσπονδία τῆς ἀνοικτῆς θύρας. Η κίνησις ὅμως αὐτὴ δὲν ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸ γερμανικὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον ὀργάνωσε μιά γυναικεῖα διαδήλωση διαμαρτυρίας για νὰ τονίσῃ τὴν ἀνάγκη μέτρων κρατικῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν.

— Ο ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΟΥΛ-ΣΤΑΙΝ, ὁ μεγαλύτερος ὀργανισμὸς Τύπου τῆς Ἐβρώπης, συμπληρῶνει τὸν ἐρχόμενον μῆνα 52 χρόνια ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του.

Μερικοὶ ἀριθμοὶ δείχνουν καλύτερα ἀπὸ κάθε περιγραφή τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν τοῦ οἴκου. Τὸ 1928 ἐπουλήθησαν 448.585.280 ἀντίτυπα τῶν πολυαριθμῶν καθημερινῶν καὶ ἐβδομαδιατικῶν φύλλον του. 1989, δημοσιογράφοι, σχεδιασταὶ καὶ διαφημιστὰ ἐργάζονται στὰ τμήματα συντάξεως καὶ διαχειρίσεως. Οἱ τυπογραφικὲς ἐγκαταστάσεις ἀπασχολοῦν 2.477 ἐργάτες, ἡ δὲ διανομὴ καὶ κυκλοφορία ἄλλους 3.483, ἦτοι ἐν ὅλῳ 7.949 ἡμερομίσθους. Δεκαπέντε ξένες γλώσσες μιλοῦνται καὶ γράφονται ἀπὸ τὸ συντακτικὸ προσωπικὸ. 215 ἀνταποκριτὰ καὶ 145 βοηθοὶ τῶν εἶναι ἐγκατεστημένοι στῆς διάφορες πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ 33 ἀνταποκριτὰ στὰ κυριότερα κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ διαφημιστικὸν τμήμα ἀπασχολεῖ 366 ὑπαλλήλους. Ἐκτὸς αὐτῶν, ὁ οἶκος συνεργάζεται με 100 πρακτορεῖα διαφημίσεων. 59 γραφεῖα - πρακτορεῖα λειτουργοῦν μέσα στὴ Γερμανία, ὅλα δὲ συνδέονται με ἰδιαίτερες τηλεφωνικὲς γραμμὰς με τὰ κεντρικὰ γραφεῖα. Ο ἀριθμὸς τῶν λαμβανομένων κάθε χρόνον ἐπιστολῶν ἀνέρχεται εἰς 1.200.000, ἡ κατανάλωσις χάρτου ὑπολογίζεται σὲ 25.850 τόνοους. Οἱ τυπογραφικὲς ἐγκαταστάσεις ἔχουν 65 περιστροφικὰ πιστήρια για καθημερινὰς ἐφημερίδας, 59 περιστροφικὰ πιστήρια για εἰκονογραφημένα φύλλα, 52 ἐπίπεδα πιστήρια καὶ 70 ποδοκλινητὰ, 83 αὐτοκίνητα βοηθοῦν στὴ διανομὴ καὶ 3 ἀεροπλάνα στῆς μακρυνὰς μεταφορὰς.

— ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ τὰ σχόλια καὶ ἡ συζήτησις γύρω ἀπὸ τὴν περίεργη ἔκθεσις τῶν Φρενοβλαβῶν πού ὀργανώθηκε τελευταία στὸ Παρίσι καὶ εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν ἀπὸ ἀπόψεως συρροῆς κοινῶ. Οἱ ψυχίατροι πού τὴν ὀργάνωσαν πλάϊ στὸν τίτλον κάθε ἐργου σημειῶνων καὶ τὸ εἶδος ψυχικῆς ἀρρώστειας τοῦ καλλιτέχνη π. χ. «Τρίπτυχον αὐτοαποθεώσεως ἐνδὸς θεομανῶς (ἐρωτομεγαλομανία μυστικοπολιτικῆ).» Οἱ κριτικοὶ, φυσικὰ, διαφωνοῦν. Ἄλλοι θεωροῦν τὴν ἐκθεσις αὐτόχρημα ἀποκαλυπτικὴ, ἄλλοι τὴ θεωροῦν ὡς χρήσιμη μόνον για τοὺς φρενολόγους.

Χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ παρατηρήσεις τοῦ κριτικοῦ κ. Οὐμπέρ Μοράν: «Θὰ ἔχῃ (ἢ ἐκ-

θεσι) ἀποτελέσματα τόσο σημαντικὰ, ὅσον ἀνεμένετο. Ἀγνοοῦμεν ἀλλὰ δείχνει τοῦλάχιστον με τρόπο χτυπητὸ πὸς ἡ ζωγραφικὴ μερικῶν φημισμένων καλλιτεχνῶν μοιάζει καταπληκτικὰ με τὴ ζωγραφικὴ ἄλλων καλλιτεχνῶν πού πάνε νὰ χάσουν τὸ λογικὸ τους ἢ τὸ ἔχουν χάσει ὁλότελα. Ἄς σημειώσωμε τὸ γεγονός χωρὶς καὶ νὰ βγάλωμε γενικὰ συμπεράσματα για τίς σημερινὰς σχολὰς πού, ἄς μὴν τὸ ξεχνᾶμε, περιχλίζουν ἐπίσης πολλοὺς ζωγράφους με ταλέντο. Ἄλλως τε οἱ ἀδέξιοι μμητὲς τῶν εἶναι ἐκτεῖνοι πού τὰ κάνουν θάλασσα.»

— ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ τοῦ θορύβου πού γίνεται γύρω ἀπὸ τὸν νέον συγγραφέα Ἐριχ—Μαρία Ρεμάρκ καὶ τὸ μυθιστόρημά του: «Δουτικὸν Μέτωπον! Οὐδὲν Νεώτερον», ἄς σημειωθῆ ὅτι τὸ ὄνομα Ρεμάρκ εἶναι προτὶν ἀναγραμματισμοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται Κράμπερ.

— ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ τοῦ Μυθιστορήματος (5.000 φράγκα) τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας δόθηκε στὸν André Démaison για τὴν ἐργασίαν του: «Τὸ Βιβλίου τῶν ζῶων πού ὀνομάζομε ἄγρια». Συνυποψήφιου τοῦ Ντεμαϊζόν ἦσαν ὁ Ζάκ ντε Λακρετέλ καὶ ὁ Ζάκ Char-donne.

Τὸ Μεγάλον Βραβεῖον Φιλολογίας, (10.000 φράγκα) δόθηκε στὸν Henri Massis, τὸν γνωστότατον καθολικὸν φιλόλογον καὶ ἀρχισυντάκτῃ τῆς «Revue Universelle», τοῦ ὁποῦ το ἐργον: «Ἀμυνα τῆς Δύσεως» ἔκαμε τόσο θόρυβον πέρυσιν.

— ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς πρόζας γιὰ τὸ 1929, στὴ Ρουμανία, ἐδόθησαν στὸν Ἀλέξανδρον Νταβίλα τὸ πρῶτον καὶ στὸν Λίβιον Ρεμπρεάνο τὸ δευτερον.

Ο Νταβίλα, γέρος τώρα, ἀφίερωσεν ὅλην του σχεδὸν τὴ ζωὴν στὴν ἀναμόρφωση τοῦ ρουμανικοῦ θεάτρου ἐπονομάζοντας τὸ «Ἀντουάν τῆς Ρουμανίας». Ἐκτὸς ἐτι παρουσίασε τὰ μεγαλύτερα ξένα καὶ πληθος ρουμανικῶν ἐργων, ἔγραψε καὶ ὁ ἴδιος για τὸ θέατρο. Ἀπὸ τὰ ἐργα του ξεχωρίζει τὸ δραματικὸν ποίημα «Βλάικου - Βόντα».

Ο Ρεμπρεάνο θεωρεῖται ὁ καλύτερος Ρουμάνος μυθιστοριογράφος καὶ ἀπὸ τούτων πειρὸ γερῶς θεατρικῶς συγγραφεῖς. Ἔργα του ἔχουν μεταφρασθῆ στὰ ἀγγλικά, γαλλικά, ἰταλικά καὶ τσέχικα. Εἶναι πρόεδρος τῶν Ρουμάνων θεατρικῶν συγγραφέων καὶ διευθυντῆς τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου τῆς Ρουμανίας. Τὰ γνωστότερα ἐργα του εἶναι: «John» (Γιάννης), «τὸ Δάσος τῶν Κρεμασμένων» καὶ «Ἀδὰμ καὶ Ἐῶα».

— Ο κ. ΓΙΑΝΝΗΣ Φυχάρης ἐδώρησε στὴ «Βιβλιοθήκῃ Γκακτόν Παρί» τῆς Σορβόννης, 100.000 φράγκα, τῶν ὁποῦ οἱ τόκοι θὰ χρησιμοποιοῦνται για τὸν πλουτισμὸν τῆς.

— Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ τοῦ σέρ Ἐντμοντ Γκόσοε, τοῦ δικηγόρου Ἀγγλο κριτικοῦ, ἐπωλήθηκε σὲ πλειστηριασμὸ ἀντὶ 26. 615 λιρῶν ἢ 9.980. 625 δραχμῶν.

**Η ΖΩΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ**

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΑΣ

Ἡλ. Π. Βουτιερίδης: *Νεοελληνικὴ στιχουργική. Ἐν Ἀθ. 1929. Ἐκδ. Ἰωάν. Κολλάρος καὶ Σια 80 σελ. 296.*

Ἐνα βιβλίον συστηματικὸν για τὴ Νεοελληνικὴν μας στιχουργικὴν ἦταν κάτι πού μὰς ἔλειπε καὶ κάτι πού τὸ λαχαρούσαμε. Εἰ- χαμε μάθει σὸ σκολεστὸ ἀπ' ὅξω καὶ ἀνακατωτὰ τοὺς κανόνες τοῦ δαχτυλικῦ ἐξάμε- τρου καὶ τοῦ ιαμβικοῦ τρίμετρου, ἡ μάθησις αὐτὴ ἐακολούθησε καὶ στὸ Πανεπιστήμιον, καὶ ὅμως ὅταν μὰς τύχαινε ἓνα ποίημα τοῦ Σο- λωμοῦ ἢ τοῦ Μαβίλη δὲν ἐξέραμε νὰ ποῦμε σὲ τί μέτρο ἦταν γραμμένο, ἢ κοιτάξαμε τίς μα- κριάς συλλαβὰς—τὰ η καὶ τὰ ω— καὶ δὲ βγάλῃμε νόημα. Κ' ἐδῶ, ὅπως παντοῦ, τὸ ἴδιον λάθος στὴν ἐκπαίδεσις: πρῶτα τ' ἀρ-

χαῖα! Ἐέραμε τοὺς τέσσαρεις ὀποθετικούς λό- γους καὶ δὲ νοιώθαμε τὰ στοιχεῖα τοῦ νεο- ελληνοσυντακτικοῦ. Καὶ νὰ ποῦ τώρα ἀσ- λευταῖα ἀξιοθῆκαμε, μετὰ τὸ Συντακτικὸν τοῦ κ. Τζάρτζανου, τῆ Νεοελληνικῆς Στιχουργικῆς τοῦ κ. Βουτιερίδης.

Μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς λογοτε- χνίας, ὁ κ. Βουτιερίδης μὰς εἶχε δεῖξει πὸς ἔβει καλύτερ' ἀπὸ κάθε ἄλλον τὴν μεταβυζαν- τινὴ Φιλολογία πὸς δούλεψε γερά, μαζεύον- τας χρόνια ὀλικὸ με ἀπόλυτη εὐσυνειδησία, πού θυμίζει τοὺς παλιότερους ἐπιστήμονες, για νὰ φτάσῃ σὲ μιά σύνθεσιν κ' ἐτσι σὲ σα- στίζουν οἱ γνώσεις του, τὸ πλοῦτος τους κ' ἡ ἀπόλυτή τους ἡ ἀκριβεῖα. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ στὸ καινούριον τοῦ τοῦ βιβλίου: ἔχεις τὴν ἐντύ- πωσις πὸς δὲν ἔμεινε φυλλαδάκι, διατριβοῦλα σὲ περιοδικὰ, σχετικὴ με τὴ νέα μας μετρικὴ, πού νὰ μὴν τὴ μελέτησῃ ἡ βιβλιογραφία του (στῆς σελ. 6-8), ἡ πρώτη συστηματικὴ πού δημοσιεύεται εἰναι μαζὶ κ' ἡ μόνη πλήρεια*).

*) Γιὰ νὰ γίνῃ πληρέστερη θάδελα νὰ προσ- θέσω δτι ἡ Στιχουργικὴ τοῦ Λαγκαράτου ἔχει ἐκ- δοθῆ χωρὶς στὰ: «Στιχουργικὴ τῆς Γραμμικῆς γλώσ- σας παρὰ τοῦ Κεφ. Ἄλφον. Λαγκαράτου, ἐν Κεφαλληνίῃ, 1865, τυπογραφείον ἡ Κεφαλληνία», 80 σελ. 32.—Καλὸ δὲ ἦταν νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ μελέτες τοῦ κ. Γ. Σπαταλά στὴ «Νέα Ἑστία» Α' (1927) σελ. 519 κ.ε. καὶ «Παρθένων» (1928) σελ. 165 κ.ε. Σπουδαίως καὶ με μάτε καθαροὺ γραμμένως εἶναι οἱ μελέτες τοῦ κ. Σφοκιανάκη στὴ «Φλὴκὴ Ἑταιρία» 1925 σελ. 20. 193, με ἴδιως 50.

Δυστυχῶς ὅμως ὁ κ. Βουτιερίδης, ἐνὼ ἐξ- ἔρει καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον τὴ νεοελλη- νικὴ φιλολογία, κ' ἦταν ἀσφαλῶς ὁ πὸς ἀξιος νὰ γράψῃ για τὴ μετρικὴ τῆς, ἀκολούθησε βάση σφαλέρῃ, πού νὰ κἀνῃ κανέναν νὰ φο- δάται μήπως τὸ βιβλίον του δὲν πάρῃ τὴ θέσι πού τοῦ ἀξίζει καὶ πού θὰ μπορούσε νὰ πάρῃ. Ο κ. Βουτιερίδης δηλ. παραδέχεται πὸς ἡ νεοελληνικὴ μας στιχουργία δὲ στηρίζεται σὲ μετρικὰ πόδια (πόδες), με πὸς βάση της εἶναι ἀπὸ τὴν μιά μεριά ὁ ἀριθμὸς τῶν συλ- λαβῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ μετρικοὶ κ' οἱ ρυθμικοὶ τόνοι. Ἀπὸ τοῦτον παίρνουμε ἀφορμὴ νὰ μιλήσωμε κάπως διεξοδικὰ για τὴ βάση τῆς νεοελληνικῆς μας μετρικῆς.

Ο κ. Βουτιερίδης παραδέχεται για κύρια βάση τῆς μετρικῆς τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν ἐνός στίχου. Δεύτερον στοιχεῖο τοῦ στίχου εἶναι οἱ τόνοι, πού τοὺς ξεχωρίζει σὲ μετρι- κοὺς καὶ ρυθμικοὺς. Μετρικὸς τόνος εἶναι ὁ τελευταῖος τόνος τοῦ στίχου, πού εἶναι στα- θερὸς πάντα, κ' εἶναι ἀπὸ κάθε στίχον ἓνας (ἢ δύο, ὅταν ὁ στίχος ἔχει δύο ἡμιστίχια), καὶ ρυθμικοὶ τόνοι εἶναι ὅλοι οἱ ἄλλοι, πού δι- νουσι τὸν ρυθμὸν στὸ στίχον. Α. χ. στὸ στίχον:

στὴν κορυφὴ τῆς θάλασσας πατόνας

ὁ μετρικὸς τόνος εἶναι σὸν πατόνας) ρυθ- μικοὶ εἶναι οἱ ἄλλοι δύο (κορυφῆ, θάλασσας) αὗτοι δίνουσι τὸν ρυθμὸν στὸ στίχον (οἱ τόνοι τῶν ἄρθρων δὲ λογαριάζονται στὸν στίχον), καὶ αὗτοι μόνο μπορούσι ν' ἀλλάξουσι.

τό δεκαπεντασύλλαβο, και τό παράδειγμά τους ακολούθησαν μερικοί νεώτεροι ποιητές : τό *δαμό*, τό *βασιόνισμα*, τό *πλάγισμα*, την *τύφλα*. (Παλαμάς)

"Ομως κ' εδώ, χωρίς να εξετάσουμε ποιό εν' οι λόγοι που τονίζουν έτσι οι βυζαντινοί λόγοι, δέν υπάρχει αμφιβολία, πως ο ρυθμός αλλάζει.

Τελευταία στίχοι που δμοια δέ στηρίζουνται σε πόδια είναι οι στίχοι του Κάλβου.

"Ομως οι στίχοι αυτοί μάς χτυπούν τόσο παράξενα στ' άφτιά, ο ρυθμός τους μάς είναι τόσο ξένος, που πρέπει να τους μελετήσουμε για να καταλάβουμε τό ρυθμό τους και να τους απαγγέλουμε σωστά. Στη στροφή αϊφνης :

ὦ φίλτατή πατοίς, ὦ θαυμασιά νήσος, Ζάκυνθος, σὺ μου ἔδωκας τὴν πνοήν και τοῦ Ἀπόλλωνος τὰ χρυσά δῶρα!

δέν εἶμαστε βέβαιοι πὼς θ' απαγγείλουμε τὸν τέταρτο στίχο· θὰ κάμουμε συνίτηση στοῦ Ἀπόλλωνος ἢ δὲ θὰ κάμουμε ;

**

"Ὅστε οἱ φαινομενικές αὐτές ἐξαιρέσεις δέν κάνουν τίποτ' ἄλλο παρά να θεμελιώνουν στερεώτερα τὴ θεωρία πὼς γιὰ βάση τῆς νεοελληνικῆς στιχουργίας πρέπει να πάρουμε τὰ πόδια. Είναι κρίμα που ὁ κ. Βουτιερίδης δέν τόνωσε αὐτό κ' ἔτσι ἀδίκησε τό βιβλίό του, που θὰ μπορούσε να ἦταν κλασσικό στο εἶδος του. Ἴσως με τὴ θεωρία του τῶν ρυθμικῶν τόνων να λέη τὰ ἴδια πράματα, δμως ἀσφαλῶς ἢ διαίρεση τῶν στίχων σύμφωνα με τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν, και τό ξεχώρισμα ἑπειτα τοῦ καθενὸς ἀνάλογα με τοὺς ρυθμικούς του τόνους είναι λάθος μεθοδολογικό πολὺ σπουδαίο. Κ' είναι πολλὰ τὰ ἐπακόλουθα : αϊφνης ὁ δεκασύλλαβος ἐξύτονος :

τὸ γόνυ της τρεμάμενο τρεκλό
εἶναι ὁ ἴδιος με τὸν παροξύτονο ἐντεκασύλλαβο :

δροσιά στὰ σωθικά τὰ μαραμένα,

ἀφοῦ φτάνουνται και στροφῆς ὅπου ξαναγυρίζουσε πότε δ' ἑνας και πότε ὁ ἄλλος· κι' ὁμως ὁ κ. Βουτιερίδης βάζει ἄλλο τὸν πρῶτο κι' ἄλλο τὸ δεύτερο και τοὺς ἐξετάζει χωριστά. Μά είναι και κάτι παραπάνω ἀπὸ μεθοδολογικό λάθος : δείχνει πὼς τὸ συγγραφεὶ τοῦ ἐξέφυγε τὸ κυριώτερο στοιχεὶο τῆς στιχουργίας μας, ἢ βάση της, ὁ ρυθμὸς της.

**

Και σὲ κάτι ἄλλο που ὁ κ. Βουτιερίδης δὲ φτάνει σὲ συμπεράσματα σωστά, είναι στο ζήτημα τῆς ἀρχῆς και τῆς γέννησης τῆς στιχουργίας μας. Ἀποφεύγοντας τό λάθος τοῦ Ραγκαβῆ και τῶν ὁπαδῶν του, που γύρευαν παντοῦ να βροῦν ἀναβίωση τῶν ἀρχαίων μέτρων, ἔστριψε τὴν προσοχὴ του, πολὺ σωστά, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ μελοποιία και θέλησε ἐκεῖ να βρῇ τίς ἀρχῆς τῆς στιχουργίας μας. Ὅμως τὰ ζητήματα αὐτὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μετρικῆς είναι σωστά λαθύριθος : λίγο τάχουν μελετήσει κ' οἱ περισσότεροι ξεκινώντας ἀπὸ τὴ λαθεμένη ἀρχὴ τῆς ὁμοιότητος με τ' ἀρχαία (Παρανίκας κλπ. βλ. σελ. 41). Δίχως λοιπὸν νάχουμε σίγουρα συμπεράσματα, ὁ κ. Βουτιερίδης βασιζει δλόκληρο σύστημα γιὰ τό γέννημα ὄρισμένων στίχων, χωρίς κ' ὁ ἴδιος να διευκρινίσει—μά οὔτε και θάχαμε ποτὲ αὐτὴ τὴν ἀξίωση—τὰ πολὺπλοκα ζητήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς στιχουργίας. Ἐτσι ὅσα συμπεράσματα βγάξει δέν

μποροῦνε νάχουμε κῆρος. Τό πὸς περιεργὸ ὁμως είναι ἄλλο : ἐνὼ ὁ συγγραφεὺς δείχνει πὼς ἐνοίωσε ὅτι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά στὰ ἐκκλησιαστικά πρέπει να ζητήσουμε τὴν ἀρχὴ τῶν στίχων μας, κ' ἀκόμα φαίνεται κάπου (σελ. 87) σά να πιστεῖ πὼς και τὴ μουσικὴ πρέπει ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά να προσέξουμε, βγάξει δλότελα διαφορετικά συμπεράσματα γιὰ τὴν καταγωγὴ τοῦ ἀπὸ τοὺς πιὸ σπουδαίους στίχους τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν : τοῦ δεκαπεντασύλλαβου και τοῦ τροχαϊκοῦ δωδεκασύλλαβου.

"Ἐτσι παραδέχεται πὼς ὁ πρῶτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ ἀρχαίους στίχους διαφόρων μέτρων, που δταν τοὺς ἀπαγγέλνε κανεὶς με τοὺς τόνους εἶαν ἕναν εὐχάριστο ρυθμὸ—τό ρυθμὸ τοῦ δεκαπεντασύλλαβου—και πὼς τότε ἑνας ἄγνωστος δημουργικός στιχουργός χρησιμοποίησε σὲ στίχους τὸν καινούριο ρυθμὸ. Είναι γνωστοί οἱ στίχοι τοῦ Αἰσχύλου στοὺς Πέρσες (τροχαϊκοὶ τετράμετροι) :

ὦ βαθυδῶνων ἀνασσα, Περσοῖδων ὕπερτάτη μήτηρ ἢ Ἐξοὺς νεραῖα, χαιρς, Δαρειῶν γύναι, που διαβάζονται σὰ δεκαπεντασύλλαβοι, ὅπως τῶχανε παρατηρήσει κ' οἱ βυζαντινοὶ λόγοι τοῦ ΙΒ' και τοῦ ΙΓ' αἰῶνα (Εὐστάθιος, Πλανούδης).

Τό ἴδιο παραδέχεται και γιὰ τὸν τροχαϊκὸ δωδεκασύλλαβο τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν (κάτω στὸ γυαλό, κάτω στὸ περιγυαλί), πὼς γεννήθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο ἰαμβικὸ τρίμετρο τῶν τραγουδιῶν, ὅπως εἰδικὰ τὸν ἐφτιαχναν οἱ βυζαντινοί. Ἐξανέρχεται ἔτσι ὁ δ,τι εἶχε πῆ ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ὅτι «τίποτ' ἄλλο δέν είναι αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ στίχοι εἰμὴ πολλῶν Ὀμηρικῶν και ἄλλων παλαιῶν ἐπῶν ἀπομιμήματα, κατὰ μόνους τοὺς τόνους ἐκφωνουμένων, χωρίς τοῦ μακροῦ και τοῦ βραχέος χρόνου τὴν διακρίσει» (τό ἀναφέρει στὴ σελ. 37) (*). Μά κ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀντί ν' ἀποφύγουμε τό λάθος τῆς θεωρίας τοῦ Ραγκαβῆ πεφτοῦμε ὁ ἄλλο παρόμοιο, ἂν ὄχι χειρότερο.

"Ἐκεῖνο που μάς ἐμποδίζει να δεχτοῦμε τὴ θεωρία πὼς ἑνας στιχουργός ἐφτιαξε τοὺς στίχους τοῦτους ἐπειδὴ και κατὰ τὴν τόνησύνται ἔτσι μερικοὶ ἀρχαῖοι προσωπικοὶ εἶναι τό ὅτι οἱ στίχοι αὐτοὶ ἦταν δημοτικοί—μάλιστα ὁ δεκαπεντασύλλαβος. Οἱ παροιμίες που βρῆμε ὁ Κρουμπάκσερ στὸ ἔργο του Ἰωάννη τῆς Κλίμακος (V αἰῶνας) μάς τὸ δείχνουν δλοφάνερα, ὅπως και τό λαϊκὸ τραγούδι που μάς ἀναφέρει ὁ Πορφυρογέννητος. Γιὰ τὸν τροχαϊκὸ δωδεκασύλλαβο δέν ἔχουμε τόσο παλιές μαρτυρίες. Ἡ ὁμοιότητα ὁμως τῶν κακοφτιαγμένων βυζαντινῶν προσωδιακῶν τριμέτρων μ' αὐτοῦς, με κάνει Ἰσα Ἰσα να φτάνω στο ἀντιθετο ἐντελῶς συμπέρασμα ἀπὸ κεινο που φτάνει ὁ κ. Βουτιερίδης—να πιστέψω δηλαδὴ πὼς ὁ τροχαϊκὸς δωδεκασύλλαβος ἦταν κοινὸς ἀπὸ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, Ἰσως και πρωτίτερα, και πὼς ἀπάνω στο καλοῦται του προσπαθῶσαν να φτιάσουν τὸν προσωδιακο ἰαμβικὸ τρίμετρο οἱ βυζαντινοὶ λόγοι γιὰ να πηγαίνουν οἱ στίχοι τους και με τίς δύο μετρικές.

Και δέν μπορεῖ να φτάση κανεὶς σὲ διαφορετικὸ συμπέρασμα, δταν παραδεχτῆ πὼς τὸ σπουδαιότερο ρόλο στὴ γέννηση τοῦ στίχου τοῦ δημοτικοῦ τὸν ἔπαιξε ἢ μουσική· γιὰτὴ μὴν ξεγνοῦμε πὼς τὰ δημοτικά τραγούδια είναι ἀκριβῶς τραγούδια, τραγουδιῶνται και χορεύονται. Ἐκεῖ πρέπει να στρίψουν τὴν προσοχὴ τους οἱ μελετητές, ἂν θέλουν να

(*) Τὴν ἴδια θεωρία διατύπωσε κ' ὁ W. Meyer: Anfang und Ursprung.

φτάσουν σὲ συμπεράσματα ἄξια λόγου. Ἡ μελέτη τοῦ κ. Σφακιανίκης, ἢ τυπωμένη στὴ «Φιλικὴ Ἑταιρεία» είναι ἢ πρώτη ἀρχή. Παράλληλα μ' αὐτὸ πρέπει βέβαια να ἐξετασθῆ κ' ἢ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, μά ἀφοῦ πρῶτα ξεκαθαριστοῦν καλά τὰ ζητήματα τῆς ἴδιαις.

Δυστυχῶς ὁ κ. Βουτιερίδης μόλο τὸν ἀναμφισβήτητο πλοῦτο ἀπὸ γνώσεις που διαθέτει, μόλη τὴν ἀκριβῆ ἀντίληψη τοῦ ρυθμοῦ και τοῦ στίχου που δείχνει σὲ πολλές μεριές τοῦ βιβλίου του, ἀφοῦ κ' ὁ ἴδιος είναι ποιητής, δέν μπόρεσε στὴ Στιχουργικὴ του να μάς δώση ἕνα καθαρὸ τελικὸ συμπέρασμα γιὰ τό ἀμφισβητούμενο ζήτημα τῆς ἀρχῆς και τῆς γέννησης τῆς τῶνικῆς ρυθμοποιίας.

Μά και ξεκινώντας ἀπὸ λαθεμένη βάση θὰ κάμη τὸν ἀναγνώστη να μὴν μπορῆ να βρῆ με πεποίθηση τό ρυθμὸ τοῦ κάθε στίχου. Κ' είναι ἀλήθεια κρίμα γιὰτὴ ὁ κ. Βουτιερίδης να προτιμήσῃ αὐτὸ τό ὁρῶμα και ν' ἀδικήσῃ τό βιβλίό του, τὴ στιγμή μάλιστα που στο δεύτερο μέρος μάς δίνει τόσο χρήσιμες κ' ἀπαραίτητες πληροφορίες, μά με τόσο καβαρὴ ματιά μάς δίδχνει πὼς θὰ ξεχωρίζουμε ἕναν καλὸ στίχο ἀπὸ ἕναν κακοφτιαγμένο.

ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

— Οἱ δεκαπέντε νέοι συγγραφείς τοῦ μακρινῶς ἔχουν τριάντα νέα ἔργα να δώσουν στο θίασο τῶν Νέων, που θὰ παίξῃ στο θεατράκι τοῦ Παγκρατίου.

— Δυὸ ἔργα δηλαδὴ ὁ καθένας. Κάθε Τετάρτη θὰ δίνεται φιλολογικὴ παράσταση και θὰ παίζεται ἕν' ἀπ' αὐτὰ τὰ τριάντα ἑλληνικά πρωτότυπα ἔργα.

— Ἀκόμα δέν κανονίσθηκ ἢ σειρά τῶν ἔργων. Θὰ παιχθοῦν κατὰ φιλολογικὴ ἱεραρχία τῶν συγγραφεῶν, κατὰ ἡλικίαν ἢ θὰ ρίξουν κλήρο ;

— Ἐνα πράγμα μόνο δέν ἐσκέφθησαν. Τριάντα ἔργα, ἕνα κάθε φιλολογικὴ Τετάρτη, ἴσον τριάντα Τετάρτες, δηλαδὴ τριάντα ἐβδομάδες, και τριάντα ἐβδομάδες κάνουν ἑπτὰ μῆνες.

— Ἄς ποῦμε λοιπὸν πὼς ὁ θίασος τῶν Νέων ἀρχίζει τὴν Ἰνῆ Ἰουλίου. Ἐπτὰ μῆνες, θὰ φτάσουμε στο Γενάρη γιὰ νάρη ἢ σειρά τῆς δεσποινίδος που φυσικά θὰ παιχθοῦν τὰ ἔργα της τελευταία ἂν πᾶνε κατὰ ἡλικίαν οἱ νέοι συγγραφείς.....

— Γίνονται συνεννοήσεις να καθιερωθῆ Κυριακὴ ἀργία και γιὰ τίς ἐφημερίδες.

— Αὐτὲς τίς ἡμέρες υποβάλλεται νομοσχέδιο στὴ Βουλὴ, ἂν δεχθοῦν και οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐφημεριδῶν.

— Ἐως τώρα ἐδέχθησαν ὁ κ. Λαμπράκης τοῦ «Ἐλευθεροῦ Βήματος», ὁ κ. Πεσμαζόγλου τῆς «Πρωτῆς» και ὁ κ. Κύρου τῆς «Ἐστίας».

— Ἐπάρχουν ἐλπιδες πὼς θὰ τὸ δεχθοῦν και ἄλλοι κ' ἔτσι οἱ συντάκτες και τυπογράφοι θ' ἀναπαύονται κ' αὐτοὶ κάθε Κυριακὴ και κάθε Δευτέρα δέν θὰ βγαίνουν ἐφημερίδες.

— Στο ἔδαρο «Ἀθῆναίον» θ' ἀρχίσῃ σὲ λίγο παραστάσεις ὁ θίασος τοῦ κ. Παλαιολόγου.

— Ὁ κ. Μάριος Παλαιολόγος, που ἔλειπε χρόνια στο Παρίσι ἐσπούδασε σκηνοθέτης και πρόκειται να δώσῃ κλασσικὰ ἔξνα ἔργα.

— Ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο τοῦ Alcan στο Παρίσι βγήκε τώρα τελευταία ἕνα βιβλίό του G. Guy.—Grand με τὸν τίτλο «Ἡ Ὀρθοδοξικὴ Ἀναγέννηση» (La renaissance religieuse.)

ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Δύο συνεργάτες μας: Οἱ κ. κ. Πρωτοπάτης και Ἀντωνιάδης (Γελ. Σόφου Ἀντωνιάδη)

— Περιέχει τὰς ἀπαντήσεις τῶν κορυφαίων διανοουμένων τῆς σημερινῆς Γαλλίας στο ἐρώτημα ἂν μετὰ τὸν πόλεμο παρατηρεῖται ὀρθοδοξικὴ ἀναγέννηση.

— Τὴν ἔρευνα αὐτὴ τὴν ἔκαμεν ὁ Guy—Grand με πολλὴν φινέτσαν και ἀπόλυτη ἀμεροληψία.

— Οἱ περισσότερες ἀπαντήσεις είναι καταφατικές.

— Ἡ κ. Μαυρὸς Σουαζὸ, ἢ Γαλλίδα δημοσιογράφος που εἶχε ἐρθε στὴν Ἀθήνα πρὸ μηνῶν κ' ἔκανε τόσο θόρυβο με τὰς δορυφόρους της γράφει τώρα ὁ ἕνα Παρισιανὸ περιοδικὸ τίς ἐντυπώσεις της ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

— Γεμάτες ἀπογοήτευση οἱ ἐντυπώσεις της.

— Ἡ κ. Μαυρὸς εἶχε ἀκούσῃ πὼς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εἴμεθα κλέφτες. Κλέβουμε ὁ,τι τύχη. Χρήματα, διαμαντικά, γυναικες...

— Αὐτὴ ὁμως δέν ἐφοβήθηκεν. Ἴσως και να ἐδιψόσε και περιπέτειες. Κ' ἕναν δλόκληρο μῆνα κοιμότανε στο ξενοδοχεῖο με τὴν πόρτα τοῦ δωατιοῦ της ἀνοιχτή.

— Κ' εἶχε χρήματα, εἶχε κοσμήματα, εἶχε μιὰ καρδιά, εἶχε κ' ἕνα σῶμα, κ' εἶχε δλους αὐτοὺς τοὺς ἠθραυροὺς στὴ διάθεση τοῦ πρῶτου τυχόντος...

— Μά ἐπερίμενε του κάκου ἕνα δλόκαιρο μῆνα. Κανεὶς δέν ἀπεφάσισε να τὴν πειράξῃ. Είναι να μὴν ἀπογοητεύεται ὕστερα ;

— «Ἐνα μῆνα με τὰ κορίτσια» κανεὶς δέν τὴν «ἐπῆρε». Να κάτω ἕνα μῆνα με τοὺς Ἑλληνας και πάλι να μὴν τὴν πειράξῃ κανεὶς ;

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Κ. Καὶ οἱ δικές σας μεταφράσεις μᾶς φαίνονται δημοσιεύσιμοι τῆς κρατίας.— Δ. Μ. Δημητριάδην. Το ποιήμα σας δέν είναι καλὸ. Πρέπει τέλος πάντων, να καταλάβουμε ὅτι δέν είναι γιὰ δημοσίευση ὁ,τι ἔαχε ἴσως θέση μονάχα σὲ κάποιο λεύκαμα δεσποινίδος.

— Χ. Χ. Ἡ μελέτη σας πολὺ ἐνδιαφέρουσα τὴ διευθύνση που μάς ζητᾶτε δέν τὴ φαίνομε.— Γ. Δαμάσκον. Ἐὰ ποιήματα που μάς σταλῆτε ἔχουν βέβαια κάποια πνοή· μά τὰ χαλᾶνε μερικές λέξεις που τίς στριμώχνετε ὅπως—ὅπως : π. χ. «χαλαστὴ παληόβαρκα» δέν λέγεται. Στο ἴδιο τραγοῦδι τοῦ «Βαρκάρη» ἢ φράση «τό μπαρκάρισμα τώρα εἶχε ἀφήσει» δέν ἔχει καθαρὸν νόημα.

— Ὁ Βαρκάρης» είναι και τό πιὸ καλὸ. Τὸ «ὠ, νάταν !» ἔχει πολὺ ἐπιτήδευση και αἰσθηματολογία.— Ἰωάν. Παραιοκενῶν. Τὰ ποιήματα σας φανερώσουν δρμητικὴ ἰδιοσυγκρασία· γιὰτὸ ἀκριβῶς και χρειάζεται πιεὸ μεγάλη προσπάθεια γιὰ να πειθαρχηθῆ αὐτὴ ἢ ζωτικότητά, που δταν ἀφεθῆ λευθερη, φρενιάζει και δέν είναι σὲ θέση να δώσῃ κάποιο ἀρτιο ἔργο τέχνης.

Τὰ περισσότερα ποιήματά σας, προπάντων ἢ «Ὀρμή» κ' «ὁ Θεῖος Βράχος» είναι γιοματά ἀπὸ ἡχηρὴ ἄλλα και πολὺ μελοδραματικὴ ἀντάρα. Πιὸ καλὸ μάς φαίνεται ἢ Ἐνανομῆ», ὅς πιὸ πειθαρχημένο και πιὸ ἀνθρώπινο.— Γ. Θ. Εὐθυμογράφημά σας ἐλήφθη· θὰ διαδοθῆ και θὰ σημειώσουμε τὴ γνώμη μας στὴ στήλη αὐτὴ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ προσεχῆ φύλλα τοῦ περιοδικοῦ.

— Μῆτσον Καλλιόταν. Το ποιήμα σας ἔχει κάποια ἐπιτήδευση, και μαζί δέν λέγει κάτι καινούριο, ὅστε πάλι με νέο τρόπο κάτι γνωστοῦ.— Α. Μ. Το ποιήμα σας είναι βέβαια γραμμένο με συκλίνηση, μά τόσο μονάχα· τέχνη δέν ἔχει. Μπορεῖ τὰ αἰσθηματά μας να είναι εἰλικρινῆ, νάσαι γνήσια ἢ συκλίνσή μας· ἂν δέν τὰ ντύσουμε σὲ φόρμα που ἀπαιτεῖ τὴ τέχνη, ἂν δηλ. δέν τὰ ἐκφράσουμε με τρόπο που να πέρνουν ἐνδιαφέρον πλατύτερο και διαρκέστερο, δέν ἔχουν σημασία παρά μονάχα γιὰ ἐκεῖνον που τὰ ἐνοίωσε.— Γ. Κ. Ζωγράφην Θεσσαλονίκη. Τὰ ποιήματά σας θὰ τὰ διαβάσουμε και θὰ τὰ κρίνουμε προσεχῶς. Ὅσον ἀφορᾶ γιὰ ἐνδύτηρη συνεργασία που μάς γράφετε, σταθερά και θὰ σὰς ποῦμε τὴ γνώμη μας.

— Ντόταν Ροζέττη. Θὰ διαδοθῆ και θὰ σημειώσουμε τὴ γνώμη μας σ' αὐτὴ τὴ στήλη.

— Κῦπερον Φραγκούλην. Πολὺ εὐχαριστοῦμα

τια που φαίνονται κάπως ἀνιανά.— Στέλλιον Ἀγουστάκη. Το ποιήμα σας «στο γυρισμὸ τοῦ ποιητῆ» ἴσως δημοσιευθῆ σὲ κάποιο φύλλο. Πρὸ παντός δμως κάποια φειδὼ ὅσον ἀφορᾶ τὸ γράψιμο. ἄλλα και πρὸ παντός, τὴν ἀποστολὴν τοῦ ποιήματων.— Νίκον Παράδεισον Ν. Φάληρον. Το ποιήμα σας ἔχει κάποια ἐπιτήδευση, και μαζί δέν λέγει κάτι καινούριο, ὅστε πάλι με νέο τρόπο κάτι γνωστοῦ.— Μῆτσον Καλλιόταν. Το ποιήμα σας ἔχει κάποια ἐπιτήδευση, και μαζί δέν λέγει κάτι καινούριο, ὅστε πάλι με νέο τρόπο κάτι γνωστοῦ.— Α. Μ. Το ποιήμα σας είναι βέβαια γραμμένο με συκλίνηση, μά τόσο μονάχα· τέχνη δέν ἔχει. Μπορεῖ τὰ αἰσθηματά μας να είναι εἰλικρινῆ, νάσαι γνήσια ἢ συκλίνσή μας· ἂν δέν τὰ ντύσουμε σὲ φόρμα που ἀπαιτεῖ τὴ τέχνη, ἂν δηλ. δέν τὰ ἐκφράσουμε με τρόπο που να πέρνουν ἐνδιαφέρον πλατύτερο και διαρκέστερο, δέν ἔχουν σημασία παρά μονάχα γιὰ ἐκεῖνον που τὰ ἐνοίωσε.— Γ. Κ. Ζωγράφην Θεσσαλονίκη. Τὰ ποιήματά σας θὰ τὰ διαβάσουμε και θὰ τὰ κρίνουμε προσεχῶς. Ὅσον ἀφορᾶ γιὰ ἐνδύτηρη συνεργασία που μάς γράφετε, σταθερά και θὰ σὰς ποῦμε τὴ γνώμη μας.

στε γιὰ τὴν προσπάθειά σας να γράφετε καλά. Το διήγημά σας θὰ τὸ διαβάσουμε και σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα θάμαστε σὲ θέση να σὰς ποῦμε ἂν μπόρεσατε να φθάσατε σὲ καλὸ ἀποτέλεσμα.— Γ. Π. Λενδρινὸν Το διήγημά σας «Βραχνὰς» θὰ τὸ διαβάσουμε και θὰ τὸ κρίνουμε με λίγα λόγια σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα. Κώστα Πίνην. Το διήγημά σας πολὺ κακὸ, ἐντελῶς ἀνάξιο λόγου. Οἱ κοινότερες ἐρωτικῆς αἰσθηματολογίες που μποροῦν να γραφοῦν.— Κ. Καραπατάκη (Δάρισσαν). Το διήγημά σας «Ἐνας φονιάς καλόγυρος» ἔχει τὰ παρακάτω σφάλματα : ἢ σύνθεσή του είναι ἀτεχνη, σκηνοθετημένη με παιδικὴ ἀγνοια· ἢ μοιραία σύμπτωση που σμίγει τὸ παιδι με τὸν πατέρα, ὁ ἀπίθανος τρόπος με τὸν ὁποῖο παρουσιάζεται ὁ ἀξιωματικὸς σάν τὰ νευρόσπαστα που πεισιτοῦνται ὅταν πατάει κανεὶς ἕνα κομπι, είναι πράγματα που δέν ἔχουν θέση σ' ἕνα διήγημα ἄξιο να προσεχθῆ. Ἐπίσης ἢ διατύπωση, ἢ φράση του, είναι ἔξ ἴσου ἀτεχνη ἢ γλωσσά ἀπειθήρητη. Το καλύτερο μέρος είναι ἢ ἀρχὴ στὴν ὁποῖαν περιγράφεται ὁ τύπος τοῦ καλόγυρου, γραμμένη και με στρωτὴ γλώσσα. Μόλις δμως γράμισε σελῖδα ὁ ἀναγνώστης ἀπογοητεύεται γιὰτὴ βρίσκει δλοένα και πιεὸ πολλὰ ψεγάδια.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και 'Αποθεματικά Δρ. 1.193.000.000.—
Καταθέσεις (τῆ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928) » 5.700.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν
ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὄρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ
καὶ ταμιευτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ μίαν
εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

Γ Κ Ρ Ε Κ Α

Ἡ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλέτεχνοι
ἢ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3
Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθή-
ματα Μουσικῆς, Δραματικῆς, Ἀπαγγελίας,
Ἱστορίας Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ
σύστημα Dalcroze.

ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Α. Ἀλεξάνδρος 16
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΔΑ—Ἀγαθῶν Σουρμελή
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κεραμῶν—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισιά
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Πισσαῖα
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Πειραιᾶ
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φιλήρων
Α. ΨΑΛΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
> > ΧΑΛΚΙΔΟΣ
> > ΚΟΡΙΝΘΟΣ
> > ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
> > ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὄρος φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEC NEUMEYER,
SOPH Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Ἄλλα τὰ κλασσικὰ, παιδαγωγικὰ καὶ νεώτερα.
Γίνονται δεκταὶ ἰδιαιτέραι παραγγελίαι. Συ-
νεργασία μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἰ-
κούς τῆς Ἑσθῆτης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κόντραμπάσσα,
μανδολίνα, κιθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν
ὄργων, ἔξαρτήματα παντὸς εἴδους μπάντι
φλαγμονικῶν, ῥόλο., πιανόλες, χρονόμετρα κτλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὴν μουσικῶν τεμαχίων
καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζον-
ται παντὸς εἴδους πιάνο, πιανόλες καὶ μουσικὰ
ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 25.500.000
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης—Λάρισα
Τράπεζα Τρικάλων—Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δρχ.
μὲ 7 οἴο.—Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ,”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικῶν καὶ Ἀποθεματικῶν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκοί, μωσχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΛΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,

ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μωσχάτου Οἴνου
ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ,”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3

(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων
μηχανημάτων καὶ διαθέτον ὅλα
τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν, μὲ ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ

ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

Ἡ ὀδοντόκρεμα ΚΟΛΥΝΟΣ εἶναι
προστατευτικὴ κατὰ τῆς ὀδον-
ταλγίας, τῆς σήψεως καὶ τῆς οὐλί-
τιδος

Ἡ χρῆσις τῆς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τρίτου
ξηρᾶς ψήκτρας, ἐπαρτεῖ ὅπως ἄ-
παλλάξῃ τὸ στόμα τῶν ὑπολειμ-
μάτων τῆς ἐν ἀποσυνθέσει τρο-
φῆς, διαλύσῃ τὸ ἐπίστρωμα καὶ
καταστρέψῃ τοὺς φορεῖς τῆς
σήψεως.

Δοκιμάσατε σήμερον τὴν ΚΟΛΥΝΟΣ,
καὶ θὰ ἀποκομίστε τὴν εὐχάριστον
αἰσθησὴν τῆς καθαριότητος καὶ τῆς
δρροσερότητος, ἥτις διατηρεῖται εἰς
τὸ στόμα.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΜΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ

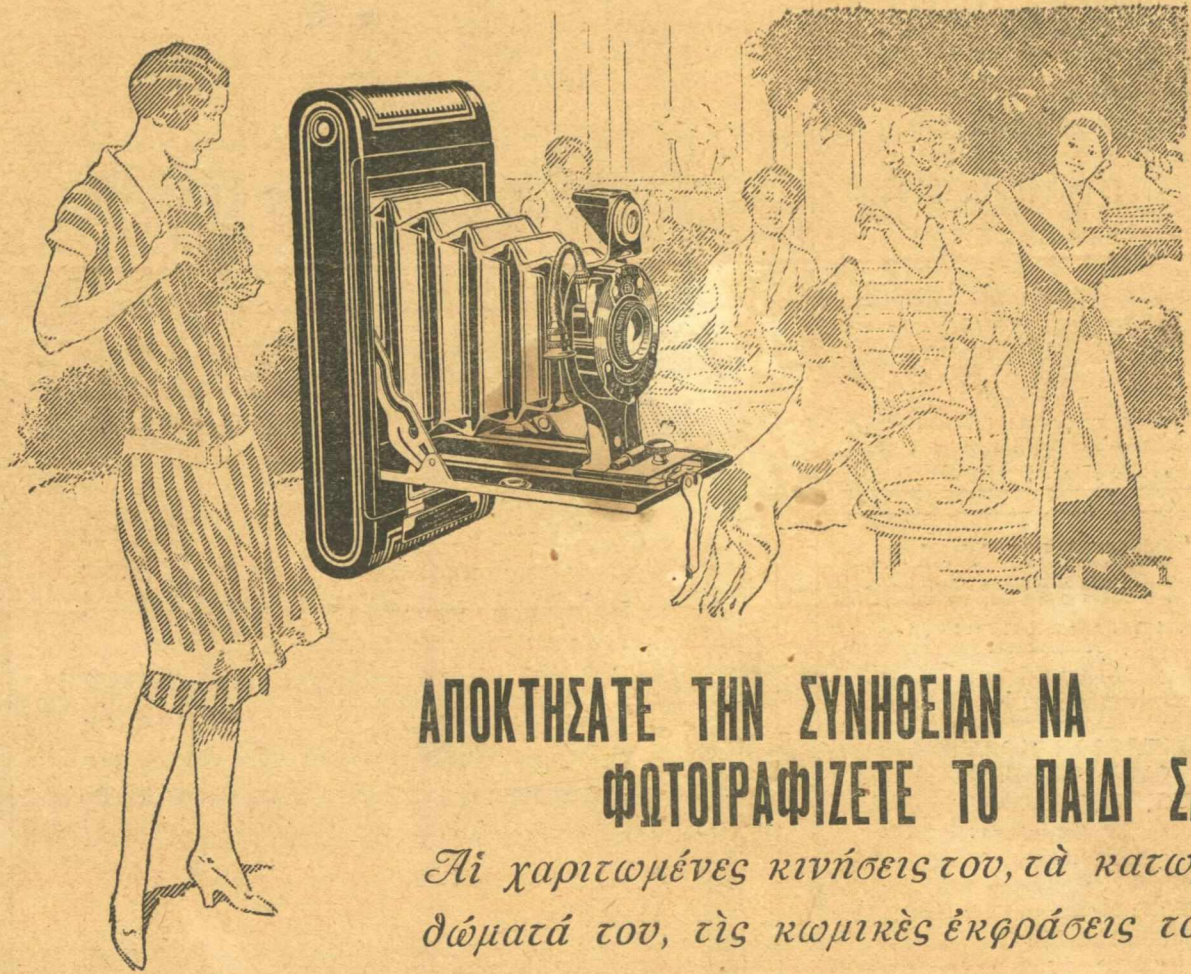
4 Εὐριπίδου 4 ΑΘΗΝΑΙ

ΔΕΜΕΝΟΙ ΟΙ ΤΟΜΟΙ

Α. Β. Γ. ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΔΡΑΧ. 100 ΕΚΑΣΤΟΣ

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΜΑΓΕΡ 29

ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗΝ ΣΥΝΗΘΕΙΑΝ ΝΑ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΤΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΑΣ

*Αἱ χαριτωμένες κινήσεις του, τὰ κατωρ-
δώματά του, τὶς κωμικὲς ἐκφράσεις του.*

ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟΝ ΕΥΚΟΛΟΝ ΜΕ ΕΝΑ

K O D A K

ἓνα κλίκ! καὶ ἡ φωτογραφία εἶναι ἔτοιμη.

*Καὶ τὸ μέρωμα σοῦ δὲ περιέχει αὐτὲς τὶς φω-
τογραφίες δὲ εἶναι εὐχάριστο σήμερα, ἀλλὰ
ἀνεκτίμητον μετὰ ἀσὸ λίγα χρόνια*